

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Tarptautinio verslo studijų programa

Kodas 62103S130

LAURA KLIUKEVIČIŪTĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**INTEGRACIJOS Į ES POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI
VERTINIMAS**

Kaunas 2007

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS**

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

LAURA KLIUKEVIČIŪTĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**INTEGRACIJOS Į ES POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI
VERTINIMAS**

Darbo vadovas _____
(parašas)

(darbo vadovo mokslo laipsnis,
mokslo pedagoginis vardas,
vardas ir pavardė)

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

Kaunas 2007

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	4
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	5
ĮVADAS.....	5
1. LIETUVOS EKONOMINĖ INTEGRACIJA Į EUROPOS SAJUNGĄ	8
1.1. Ekonominės integracijos samprata.....	8
1.2. Ekonominės integracijos į ES pagrindiniai etapai.....	9
1.3. Keturios laisvės: ekonominės integracijos priemonės	11
1.4. Integracijos į ES poveikis Lietuvos ekonominei politikai	12
1.5. Lietuvos integracijos į ES apžvalga	14
1.6. Lietuvos integracija į pinigų sąjungą ir jos nauda.....	17
2. EUROPOS SAJUNGOS FINANSINĖ PARAMA LIETUVAI	20
2.1. Europos Sąjungos struktūriniai fondai	20
2.2. ES struktūrinių fondų finansavimo tikslai.....	22
2.3. ES struktūrinių fondų veiklos principai	23
2.4. ES struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai	24
2.5. ES struktūrinių fondų administravimas Lietuvoje	25
2.6. Lietuvos 2004 - 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas.....	27
2.7. ES struktūrinė parama Lietuvai 2007 - 2013 m.	32
3. INTEGRACIJOS Į ES POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI TYRIMAI	35
3.1. Integracijos į ES atliktų tyrimų apžvalga	35
3.2. Lietuvos makroekonominių rodiklių analizė.....	38
3.3. Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimas	55
IŠVADOS.....	63
PASIŪLYMAI	65
MOKSLINĖ LITERATŪRA	66
SANTRAUKA (anglų kalba).....	72
1 PRIEDAS Makroekonominiai rodikliai	73
2 PRIEDAS Prioritetai ir priemonės	76
3 PRIEDAS Anketa.....	77

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ES – Europos Sąjunga

EB – Europos Bendrija

LR – Lietuvos Respublika

ERPF – Europos regioninės plėtros fondas

ESF – Europos socialinis fondas

EŽŪOGF – Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas

ŽOFI – žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas

BVP – bendras vidaus produktas

BNP – bendras nacionalinis produktas

SF – struktūriniai fondai

BPD – Bendrasis programavimo dokumentas

GATT – (General Agreement on Tariffs and Trade) bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos ES, dabar vadinamas PPO.

PPO – Pasaulio prekybos organizacija

VRE – Vidaus ir Rytų Europa

EVS – Ekonominė ir valiutų sąjunga

VKI – vartotojų kainų indeksas

LLRI – Lietuvos laisvosios rinkos institutas

VšĮ – Viešoji įstaiga

UAB – uždara akcinė bendrovė

TUI – tiesioginės užsienio investicijos

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Ekonominės integracijos pagrindiniai etapai ir jų bruožai.....	9
2 lentelė Integracijos priemonių poveikis Lietuvos ekonominėms reformoms.....	13
3 lentelė Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą tikslai.....	14
4 lentelė Pagrindiniai dvišaliai ekonominiai susitarimai tarp Lietuvos ir ES.....	15
5 lentelė Pagrindiniai ekonominės ir socialinės raidos rodikliai.....	39
6 lentelė Eksportas ir importas pagal makroekonomikos kategorijų klasifikatorių.....	49
7 lentelė Einamosios sąskaitos pokyčių nulėmę veiksniai.....	53
8 lentelė Lietuvos gyventojų demografinė ir socialinė charakteristika.....	56
9 lentelė ES poveikis Lietuvos ekonominei ir socialiniai aplinkai.....	57
10 lentelė ES normų ir taisyklių laikymasis.....	58
11 lentelė ES finansinės paramos įsisavinimas Lietuvoje.....	59
12 lentelė Lietuvos gyventojų migracijos mažėjimas.....	60
13 lentelė Įmonių charakteristika.....	60
14 lentelė ES poveikis ekonominei sričiai.....	60
15 lentelė ES įtaka darbo rinkai.....	61

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. ES struktūriniai fondai ir jų finansuojamos sritys.....	22
2 pav. SF valdymo ir administravimo sistema.....	27
3 pav. Finansinis BPD prioritetų svoris (ES parama).....	31
4 pav. Lietuvos 2004 – 2006 BPD įgyvendinimas.....	32
5 pav. BVP pokyčiai Lietuvoje.....	40
6 pav. Lietuvos BVPvienam gyventojui pagal PGS palyginimas su Latvija, Estija, Danija, Airija, ES-25, ES-15.....	41
7 pav. Lietuvos BVP pokyčio palyginimas su Latvija, Estija, Airija, Danija, ES-25.....	42
8 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje.....	43
9 pav. Lietuvos nedarbo lygis palygintas su Latvija, Estija, Airija, Danija, ES-25, ES-15.....	44
10 pav. Lietuvos darbo našumas palygintas su Latvija, Estija, Danija, Airija, ES-25, ES-15.....	45
11 pav. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio ir vidutinės senatvės pensijos pokyčiai.....	46
12 pav. Suderinto VKI prekių ir paslaugų kainų pokyčiai Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Airijoje, Danijoje, ES-25, ES-15.....	47
13 pav. Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai.....	48
14 pav. Materialinių investicijų struktūra pagal veiklos rūšis.....	50
15 pav. TUI struktūra pagal veiklos rūšis.....	51
16 pav. Investicijų dalis šalių BVP struktūroje.....	52
17 pav. Valstybių skolos santykis su BVP 2006 m.....	53
18 pav. Valstybės biudžetas deficito (-) / pertekliaus (+) santykis su BVP.....	54
19 pav. Lietuvos gyventojų nuomonė apie ES veiklą.....	56
20 pav. Lietuvos ir ES tarpusavio ryšiai.....	57
21 pav. ES įtaka Lietuvos gyventojams.....	58
22 pav. Lietuvos pasirengimas lito keitimui euru.....	59

ĮVADAS

Ekonominės integracijos šerdis yra vieninga vidaus rinka, kurios valstybės narės ėmėsi siekdamos sukurti vientisą ekonominę erdvę, nedalijamą jokių muitinių ar prekybinių kliūčių. Vieniinga rinka laikosi ant keturių esminių ramsčių: laisvų prekių, asmenų paslaugų ir kapitalo judėjimo. Ji visų pirma sudaro sąlygas nevaržomai augti šalies ekonomikai.

Pagrindinis Lietuvos integracijos į ES tikslas – mažinti regionų išsivystymo skirtumus ir skatinti menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą, kurių bendras vidaus produktas vienam gyventojui yra mažesnis nei 75 proc. Europos Sąjungos vidurkio.

Integracijos į ES poveikis Lietuvai yra svarbiausia ir aktualiausia šių dienų tema tiek socialiniu, tiek ekonominiu aspektu. Todėl baigiamojo darbo temą pasirinkau – integracijos į ES poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimas.

Tyrimo objektas – integracijos į ES poveikis Lietuvos ekonomikai.

Tyrimo tikslas – įvertinti integracijos į ES poveikį Lietuvos ekonomikai.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai išnagrinėti pagrindinius ekonominės integracijos etapus ir jų bruožus.
2. Išnagrinėti Lietuvos integracijos į ES procesą ir susijusius teisinius, institucinius, politinius, ekonominius ir socialinius aspektus;
3. Išanalizuoti ES struktūrinės paramos Lietuvai šaltinius, apimtis, įsisavinimo rezultatus ir iššūkius;
4. Atlikti integracijos į ES poveikio Lietuvos ekonomikai tyrimą, remiantis statistinių makroekonominių rodiklių analize ir anketiniu gyventojų nuomonės tyrimu.

Norint įvertinti integracijos į ES poveikį Lietuvos ekonomikai, suformuluota tokia **hipotezė**:
Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą, įsisavinama ES teikiama finansinė parama, todėl neišvengiamai auga Lietuvos ekonomika, jos konkurencingumas, užimtumas bei kt. makroekonominiai rodikliai.

Tyrimo metodai. Tyrimui taikoma mokslinės literatūros analizė ir sintezė, internetinių šaltinių bei mokslinių straipsnių apžvalga, grafinė analizė, statistinių duomenų analizė ir apibendrinimas, anketinės apklausos metodu surinktų pirminių duomenų sisteminimas, analizė ir apibendrinimas.

Pirmoje darbo dalyje pateikiama ekonominės integracijos samprata, formos, pagrindiniai jų bruožai ir tarpusavio skirtumai, taip pat apžvelgiami svarbiausi Europos ekonominės integracijos etapai – laisvos prekybos zona, Muitų sąjunga, bendroji rinka, Ekonominė ir pinigų sąjunga ir keturios bendrosios rinkos laisvės – laisvas prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimas.

Antroje darbo dalyje, kaip vieną iš svarbiausių ekonominės integracijos skatinimo priemonių, išskyrčiau ES struktūrinius fondus. Šioje dalyje aptariamos ES struktūrinių fondų rūšys, finansavimo tikslai, veiklos principai, apibendrinami struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai, jų administravimas, taip pat Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas ir numatoma ES struktūrinė parama 2007 – 2013 m.

Trečiojoje dalyje susisteminti užsienio ir lietuvių autorių atlikti integracijos tyrimai, atliekama Lietuvos makroekonominių rodiklių analizė ir kiekybinis įvertinimas, gauti rezultatai palyginami su kitomis ES šalimis. Taip pat atliktas Lietuvos gyventojų nuomonės apie integracijos į ES ekonominę naudą tyrimas.

Darbo apimtis 79 p., pateikta 15 lentelių ir 22 paveikslų, 82 literatūros šaltiniai ir 3 priedai.

Darbe remtasi užsienio ir lietuvių autorių moksliniais darbais, Lietuvos Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Eurostato bazės pateiktais statistiniais duomenimis, Lietuvos Respublikos Finansų ir Ūkio ministerijų interneto svetainėse suteikta informacija.

1. LIETUVOS EKONOMINĖ INTEGRACIJA Į EUROPOS SĄJUNGĄ

Šioje darbo dalyje pristatoma ekonominės integracijos samprata, formos, pagrindiniai jų bruožai ir tarpusavio skirtumai, apžvelgiami pagrindiniai ekonominės integracijos etapai – laisvos prekybos zona, Muitų sąjunga, bendroji rinka, Ekonominė ir pinigų sąjunga, išskiriamos bendrosios rinkos „keturios laisvės“ – laisvas prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimas. Taip pat aptariama Lietuvos integracija į Europos Sąjungą ir jos poveikis ekonominei politikai.

1.1. Ekonominės integracijos samprata

Valstybių arba tarptautinę integraciją galima apibrėžti kaip procesą, kai pavieniai autonomiški socialiniai junginiai apibrėžia ir plėtoja tarpusavio sąryšį taip, kad palaipsniui kiekvieno jų autonomija mažėja ir kiekvienas jų tampa didesnio, sudėtingesnio junginio sudedamąja dalimi. Šio proceso esmė ta, kad valstybės smarkiai keičia įprastinį tarptautinės teisės principais grindžiamą tarpusavio santykių pobūdį. Šiuo atveju susitariama ne tik dėl to, kokie bus valstybių tarpusavio santykiai, bet ir dėl to, kad kai kurie valstybių vidaus gyvenimo reikalai bus tvarkomi bendrai. Tam tikslui valstybės steigia ir bendras institucijas, kurioms paveda tvarkyti tuos reikalus, susitaria ir pačios tiesiogiai arba per bendras institucijas leidžia bendrus įstatymus, kurie galioja iš karto visose dalyvaujančiose valstybėse. Taigi remiantis įstatymais, reguliuojamas ir valdomas valstybės vidaus gyvenimas, tačiau integracija reiškia, kad šis metodas peržengia valstybės ribas – pradedamas taikyti iš karto ar keliolikos integracijoje dalyvaujančių valstybių teritorijoje. (Bideleux, 1996, p.137)

Išskiriamos dvi integracijos formos: ekonominė ir politinė.

Politinė integracija (socialinė) – individų, socialinių grupių, institucijų ir valstybių sujungimas į vieną visuomeninę sistemą. (Navickas, 2004, p. 6)

Ekonominė integracija – ekonominio gyvenimo internacionalizacijos forma, valstybių ekonominis bendradarbiavimas pagal suderintą tarpvalstybinę ekonominę politiką. (Navickas, 2004, p. 6)

Ekonominę integraciją bendrai galima apibrėžti kaip kliūčių tarptautinei prekybai, t.y. mainams tarp skirtingose šalyse esančio pardavėjo ir pirkėjo, šalinimą ir vykdomosios ekonominės politikos skirtingose šalyse derinimą. Toliau pažėngusi integracija apima ne tik kliūčių prekybai šalinimą, bet ir kliūčių žmonių judėjimui ar paslaugų teikimui panaikinimą. (Vilpišauskas, 2003, p. 10)

Pastaraisiais dešimtmečiais prekių, kapitalo, informacijos judėjimas įgauna vis didesnę greitį ir apimtį. Dauguma pasaulio valstybių mažina tarpusavio prekybos ribojimus, kadangi laisvesnė prekyba reiškia didesnę prekių pasirinkimą ir augančią gyventojų gerovę. Tai sudaro sąlygas

konkurencijos didėjimui, o konkurencija yra pagrindinė technologinės pažangos ir ekonominio augimo sąlyga. (Vilpišauskas, 2003, p.11)

Kita vertus, pati technologinė pažanga sukuria sąlygas tarptautinei prekybai augti, investicijoms ir verslo mobilumui. Integracija vyksta ne tik formaliu lygiu, t.y. vyriausybių sprendimais šalinti prekybos kliūtis, bet ir neformaliu lygiu, kai įmonės pačios nusprendžia pasinaudoti šiuolaikinių transporto, komunikacijų, kitų priemonių teikiamomis galimybėmis ir investuoti kitoj valstybėje, įsivežti iš kitos šalies produktus, kurių taip gerai ar pigiau negamina vietiniai gamintojai arba parduoti savo prekes kitoje šalyje gyvenantiems pirkėjams. (Vilpišauskas, 2003, p.12)

1.2. Ekonominės integracijos į ES pagrindiniai etapai

ES ekonomikos pasiekimai neatsiejami nuo gilėjančios ekonominės integracijos. Kaip jau minėjau, ekonominė integracija yra ekonominės veiklos kliūčių eliminavimas tarp dviejų šalių ar jų grupių, bendros politikos formavimas ir vykdymas pasirinktose srityse bei dalyvavimas bendrame sprendimų priėmimo procese. ES ekonominė integracija apima keturis etapus: laisva prekybos zona, Muitų sąjunga, bendroji rinka bei Ekonominė ir pinigų sąjunga. (žr. 1 lentelę)

1 lentelė

Ekonominės integracijos pagrindiniai etapai ir jų bruožai („+“ - taip, „-“, - ne)

	Laisvos prekybos tarp ES šalių	Bendras užsienio tarifas	Laisvos gamybos veiksmų judėjimas	Ekonominės politikos harmonizavimas	Ekonominės ir monetarinės politikos centralizavimas
1. Laisvos prekybos zona	+	-	-	-	-
2. Muitų sąjunga	+	+	-	-	-
3. Bendra rinka	+	+	+	-	-
4. Ekonominės politikos harmonizavimas	+	+	+	+	-
5. Ekonominė ir pinigų sąjunga	+	+	+	+	+

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Pukelienė, V; Mačys, G. (1997) Europos integracijos politiniai ir ekonominiai procesai, p. 26.

Laisvos prekybos zona – tai silpniausia ekonominės integracijos forma. Ji apima tarifų ir kvotų tarp zonų sudarančių šalių pašalinimą. (Pukelienė, Mačys, 1997, p. 24)

Pasirašant laisvosios prekybos sutartis tarifai ir kvotos panaikinami ne visai prekybai tarp laisvosios zonos valstybių, bet kai kurioms prekių rūšims, dažniausiai pramoninėms prekėms, paliekant apsaugos priemones prekybai „jautrioms prekėms“, t.y. prekėms, kurių importas gali daryti konkurencinį spaudimą tokioms gamintojų grupėms, kurios yra gerai politiškai organizuotos, kad išreikštų nepasitenkinimą. Dažniausiai tokioms prekėms priskiriamos darbo jėgai imlios prekės

ar smunkančių nekonkurencingų pramonės šakų produktai – žemės ūkio, tekstilės, plieno gaminiai. (Vilpišauskas, 2003, p. 19)

Antroji regioninės integracijos forma yra muitų sąjunga. **Muitų sąjunga** – laisvosios prekės erdvė tarp dviejų ar daugiau valstybių, kurios ne tik panaikina daugelį apribojimų tarpusavio prekybai, bet ir taiko vieningą išorės prekybos politiką trečiųjų šalių atžvilgiu. EB Muitų sąjungos narės panaikino tarpusavio prekybos apribojimus į Muitų sąjungos teritoriją importuojamoms iš trečiųjų šalių prekėms, taikydamos vienodus tarifus ir kvotas nepriklausomai nuo to, per kurią valstybę prekės įvežamos. Todėl importuojamoms prekėms nebereikia taikyti prekės kilmės reikalavimų. (Budreikaitė, Kolyta, 2003, p. 21)

Muitų sąjunga tapo vienu iš pirmųjų svarbių EB šalių ekonominės integracijos laimėjimų. Tačiau EB atžvilgiu muitų sąjunga buvo laikoma ne savaiminiu tikslu, bet vienu iš etapų žengiant ekonominės integracijos keliu – įgyvendinant bendrąją rinką.

Bendrai rinkai būdingi visi muitų sąjungos bruožai ir laisvos gamybos veiksnių judėjimas, kuriant bendrą prekių, paslaugų, darbo ir kapitalo rinką, o didžiausias pasiekimas yra tas, kad laisvos prekybos principai įtraukia darbą ir kapitalą. Muitų sąjunga, kaip ir laisvos prekybos zona, apima prekių ir paslaugų judėjimą ribotai. Bendros rinkos tikslai įtraukia ne tik išorės kontrolės panaikinimą prekybai, migracijai ir kapitalui, bet svarbiausia – vyriausybės politikos harmonizavimą tokiose srityse kaip mokesčiai, socialinis saugumas, visuomeninis aprūpinimas, pramonės ir regioninė politika, siekiant išvengti barjerų, kurie gali, priešingu atveju, tęsti nacionalinių rinkų segmentaciją. (Pukelienė, Mačys, 1997, p. 25)

Bendroji rinka efektyviausiai veikia ne tik tarp valstybių narių pašalinus kliūtis „keturioms laisvėms“, bet ir suderinus jų ekonominę politiką, t.y. žengiant dar vieną žingsnį gilesnės ekonominės integracijos – ekonominės ir pinigų sąjungos – link. Beje, postūmį tolesniam politikos derinimui gali teikti jau egzistuojančios ekonominės integracijos struktūros. (Vilpišauskas, 2003, p. 20)

Ekonominė ir valiutų sąjunga (EVS) – sąjunga tarp valstybių, kur ne tik sukurta bendroji rinka, bet ir suderinta ekonominė politika ir naudojama vieninga valiuta. EVS yra stipriausia integracijos forma. Ekonominė sąjunga apima centralizuotą ekonominę politiką, bet nėra siekiama harmonizuoti ar koordinuoti politiką kaip bendrosios rinkos atveju. Bendros rinkos ir ekonominės sąjungos skirtumai yra neryškūs. Valiutinė sąjunga apima centralizuotą valiutinę politiką. Valiutų keitimo normų svyravimai, kitimo kaštai akivaizdžiai trukdo laisvam prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimui. Valiutinė sąjunga – bendros valiutos ir vieno Centrinio Banko sukūrimas – yra būtina sąlyga einant į bendrą rinką. Reikia sujungti politinius suverenitetus, norint sukurti Ekonominę ir valiutinę sąjungą, siekiant, kad ji būtų visiškai skirtinga nuo susitarimų harmonizavimo ir koordinavimo politikos, kuri būdinga bendrai rinkai. (Pukelienė, Mačys, 1997, p. 26)

Sėkmingas pinigų sąjungos įgyvendinimas gali ženklinti naują ekonominės integracijos tarp ES valstybių etapą ir savo ruožtu daryti įtaką tolesniam kitų politikos sričių, pavyzdžiui, fiskalinės politikos derinimui, tačiau integracijos raida sunkiai prognozuojama ir priklauso nuo įvairių politinių bei ekonominių aplinkybių. Kol kas ES atveju galima kalbėti tik apie bendrą pinigų politiką ir kitų ekonominės politikos sričių koordinavimą. Tačiau tokios ekonominės politikos sritys kaip tiesioginiai mokesčiai ir pajamų iš biudžeto skirstymas, sveikatos priežiūros politika arba socialinė pašalpa lieka valstybių narių kompetencijoje. (Navickas, 2004, p. 14)

Europos Sąjungos ekonominės integracijos procesą pagal šiuos etapus galima skirstyti sąlyginai. Realiai Muitų sąjunga buvo bendrosios rinkos kūrimo pradinis etapas, Ekonominė ir pinigų sąjunga pradėta įgyvendinti bendrojoje rinkoje, išgyvenančioje gilesnę ekonominės integracijos etapą ir baigta įgyvendinti dabartiniame etape – vidaus rinkoje. Dabartinės ES valstybės narės taip pat nėra vienodai integruotos. Ne visos priklauso Ekonominės ir pinigų sąjungos baigiamajam etapui – tarp jų ir Lietuva nėra įsivedusi bendros valiutos – euro. (Vilpišauskas, 2003, p. 19)

1.3. Keturios laisvės: ekonominės integracijos priemonės

ES pagrindą sudaro bendroji rinka, t.y. laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas. Lietuvos dalyvavimas bendrojoje rinkoje suteikia daugiau galimybių jos piliečiams realizuoti savo interesus – laisvai prekiauti, judėti ar dirbti visoje ES teritorijoje. (www.lrinka.lt. Lietuvos ekonominiai interesai Europos Sąjungoje)

Todėl prie svarbiausių ekonominės integracijos etapų priskiriamos **keturios laisvės**:

- Ⓢ Laisvas darbo jėgos judėjimas;
- Ⓢ Laisvas paslaugų judėjimas;
- Ⓢ Laisvas kapitalo judėjimas;
- Ⓢ Laisvas prekių judėjimas.

Laisvas darbo jėgos judėjimas – viena iš laisvių, sudaranti bendrosios rinkos pagrindą. Laisvas darbo jėgos judėjimas ES piliečiams sąjungos viduje suteikia galimybę ieškoti geresnių gyvenimo ir darbo sąlygų. Taigi jis skatina galimybes pagerinti individo gyvenimo standartus. Kartu laisvas darbo jėgos judėjimas sumažina socialinę įtampą ir įgalina pagerinti gyvenimo sąlygas darbo jėgai, likusiai ES neturtingiausiuose regionuose. Turtingiausioms šalims ir regionams migracija suteikia darbo jėgos, darančios įtaką jų ekonominiam augimui. ES palengvina darbo pasiūlos reguliavimą pagal įmonių poreikį ar atveria galimybes labiau suderintai ir veiksmingesnei ekonominei politikai Europos lygmenyje. Tačiau laisvas darbo jėgos judėjimas turi ir trūkumų. (Budreikaitė, Kolyta, 2003, p. 27)

Laisvas paslaugų judėjimas – galimybė teikti paslaugas visoje Europos Bendrijos teritorijoje. Europos Bendrijoje paslaugų sektorius sukuria apie 60 proc. pridėamosios vertės ir apima didžiulę ekonominės veiklos sritį. Paslaugos atlieka didžiulį vaidmenį ekonomikos ir užimtumo augime. Svarbiausioms paslaugoms, turinčioms didžiausią lyginamąjį svorį paslaugų sektoriaus sukuriame BVP, priskiriamos finansinės paslaugos (bankininkystės, draudimo, vertybinių popierių rinkos), bendrųjų interesų ir kt., turinčios įtakos tiek bendram ekonomikos augimui, tiek ir laisvam prekių judėjimui. (Budreikaitė, Kolyta, 2003, p. 29)

Laisvas kapitalo judėjimas – tai viena iš „keturių laisvių“, sudaranti bendrosios rinkos pagrindą. Kapitalo judėjimo laisvė grindžiama argumentu, kad kapitalas judės ten, kur bus galima gauti didesnę grąžą, ir šitaip efektyviau bus išnaudojami išteklių. Analizuojant kapitalo judėjimą, paprastai išskiriama pinigų bei finansinio kapitalo judėjimas, tiesioginės investicijos ir kitos su kontrole susijusios kapitalo judėjimo formos. (Vilpišauskas, 2003, p. 39)

Laisvas prekių judėjimas – viena iš laisvių, laikoma pagrindine, sudaranti bendrosios rinkos pagrindą. Norint integruoti prekių rinką į Europos „mišrias“ ekonomikas, pasižyminčias nemaža valstybės intervencija, neužtenka vien sukurti Muitų sąjungą. Muitų sąjunga panaikina tik tarpusavio prekybos tarifus ir kvotas, tačiau norint sukurti bendrą prekių rinką reikia pašalinti ir kitus, su reguliavimu susijusius ribojimus, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų diskriminaciją, produktų ar gamybos procesų standartų skirtumus, kurie gali būti naudojami kaip netarifinės prekybos ribojimo priemonės, taip pat fiskalinės kliūtys. (Vilpišauskas, 2003, p. 39)

Pabrėžtina, jog nepakanka pašalinti kliūčių prekėms, paslaugoms, kapitalui ir asmenims laisvai judėti, kad bendroji rinka sklandžiai funkcionuotų. (Vilpišauskas, 2003, p. 49)

1.4. Integracijos į ES poveikis Lietuvos ekonominei politikai

Kiek Lietuvos integracija į ES sąlygoja Lietuvoje vykdomas ekonomines reformas, galima išskirti keletą šio poveikio dimensijų. Pirmiausia išskiriu **tiesioginį** ir **netiesioginį** integracijos priemonių bei ES institucijų politikos poveikį Lietuvos ekonominei politikai. Tiesioginis poveikis pasireiškia per sutartinius Lietuvos įsipareigojimus (pvz., prekybos liberalizavimą, numatytą laisvosios prekybos sutartyje, arba su naryste susijusių įsipareigojimų įgyvendinimą). Netiesioginis poveikis pasireiškia įvairiomis formomis – paisant Europos Komisijos nuomonės ir rekomendacijų ar tiesiog perimant ES taikomas ekonominės politikos nuostatas ir idėjas. Būtent netiesioginio poveikio atvejais galima didesnę Lietuvos institucijų interpretacijų laisvę ir tuo pačiu nuostolingų interpretacijų tikimybę dėl nepakankamo tam tikros integracijos priemonės poveikio įvertinimo, t.y. nesupratimo, arba interesų grupių spaudimo. Integracijos poveikis analizuojamas laiko skalėje, t.y. prieš stojant į ES ir po stojimo ar kai kuriais atvejais po pereinamųjų laikotarpių. Šis skirstymas iliustruotas 2 lentelėje, galima susipažinti, kiek integracija veikia Lietuvos ekonominę politiką.

Galiausiai priklauso nuo to, ar integracijos priemonės skatina, ar stabdo ekonomines reformas, jų poveikis vertinamas kaip teigiamas, neigiamas arba neapibrėžtas. (Europos integracijos studijų centras, 2000, p. 20)

2 lentelė

Integracijos priemonių poveikis Lietuvos ekonominėms reformoms

TRANSFORMACIJOS PRIEMONĖS	INTEGRACIJOS PRIEMONIŲ POVEIKIS	
	PRIEŠ NARYSTĘ ES	ĮSTOJUS Į ES
STABILIZAVIMAS	<i>Teigiamas netiesioginis:</i> sąlygų stabiliai ekonominei aplinkai sudarymas akcentuojamas Europos Komisijos nuomonėje ir reguliariuose pranešimuose.	<i>Teigiamas tiesioginis:</i> ypač po pereinamojo laikotarpio (konvergencijos kriterijų laikymasis bei dalyvavimas ekonominėje ir pinigų sąjungoje).
LIBERALIZAVIMAS	<i>Teigiamas tiesioginis:</i> tarifinių kliūčių prekybai šalinimas, abipusis pripažinimas kai kurių standartų atžvilgiu; konkurencijos politikos taikymas. <i>Neapibrėžtas tiesioginis:</i> visiškas kai kurių standartų suvienodinimas. <i>Teigiamas netiesioginis:</i> prekybos su kaimyninėmis regiono šalimis liberalizavimas; vidaus sandorių ir kainų liberalizavimas.	<i>Teigiamas tiesioginis:</i> kliūčių visoms keturioms laisvėms pašalinimas (kai kurioms, pvz., darbo jėgos judėjimui, po galimo pereinamojo laikotarpio); abipusio pripažinimo principo taikymas. <i>Neapibrėžtas tiesioginis:</i> bendrojo išorinio muitų tarifų taikymas; bendrosios žemės ūkio bei regioninės politikos įgyvendinimas (tikėtini pereinamieji laikotarpiai bei reformos ES prieš priimant naujas nares).
PRIVATIZAVIMAS	<i>Teigiamas netiesioginis:</i> privatizavimo svarbos akcentavimas Europos komisijos nuomonėje bei reguliariuose pranešimuose.	<i>Neapibrėžtas netiesioginis:</i> mažesnė nacionalizacijos tikimybė.
INSTITUCINĖ REFORMA	<i>Teigiamas netiesioginis:</i> ES parama rinkos institucijų (bankų, nebankinių finansinių institucijų ir t.t.) kūrimui. <i>Teigiamas tiesioginis:</i> viešųjų finansų sistemos reforma. <i>Neapibrėžtas tiesioginis:</i> viešosios administracijos reforma ir ES ekonominio reguliavimo sistemos, ypač prekių standartų srityje, diegimas.	<i>Neapibrėžtas tiesioginis:</i> ES ekonominio reguliavimo sistemos, prižiūrinčios produktų ir procesų standartų įgyvendinimą, ir su naryste susijusių viešosios politikos funkcijų administravimą.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Pukelienė, V; Mačys, G. (1997) Europos integracijos politiniai ir ekonominiai procesai, p. 36.

Iki šiol didžiausią teigiamą poveikį integracijos priemonės turėjo išorės ekonominių santykių liberalizavimo srityje. Lietuvos prekybos su ES liberalizavimas sudarė bendro Lietuvos užsienio prekybos liberalizavimo pagrindą. Tarptautinių finansinių organizacijų ekspertai teigia, kad Lietuvos liberali prekybos politika suvaidino esminį vaidmenį, atstatant ekonominę augimą. Mažos ir atviros Lietuvos ekonomikos užsienio prekybos sąlygos tiesiogiai veikia ūkio restruktūrizaciją, nors jos poveikis priklauso nuo suderintos politikos kitose ūkio srityse (darbo santykių reglamentavimo, privatizacijos ir pan.). (Europos integracijos studijų centras, 2000, p. 38)

Pradėjus derybas tarp Lietuvos ir ES, Lietuva prisiėmė su naryste susijusius įsipareigojimus, kurių poveikis ekonominei politikai, politinio proceso struktūrai ir ekonomikai yra tiesioginis. Galima teigti, jog įstojus į ES (ar kai kuriais atvejais po pereinamųjų laikotarpių) tiesioginis

integracijos priemonių poveikis pastebimai išaugo. Pagrindinis teigiamas poveikis Lietuvos ūkio restruktūrizacijai siejamas su kliūčių prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimui tarp Lietuvos ir ES pašalinimu. (Europos integracijos studijų centras, 2000, p. 26)

1.5. Lietuvos integracijos į ES apžvalga

Prieš pradėdant apžvelgti Lietuvos integravimą į Europos Sąjungą, reikia pradėti nuo to, koki Lietuvos tikslai buvo įeinant į Europos Sąjungą. (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą tikslai

TIKSLAI	PRIEMONĖS
MAKROEKONOMIKA, FISKALINĖ IR MONETARINĖ POLITIKA, LAISVAS KAPITALO JUDĖJIMAS IR UŽSIENIO INVESTICIJOS	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Užtikrinti subalansuotą, nuolatinį ekonomikos augimą, kuris sudarytų prielaidas gerinti gyvenimo sąlygas ir kokybę; ✘ Užtikrinti tokį makroekonominio augimo stabilumą, kuris leistų šaliai tapti Ekonominės ir pinigų sąjungos nare; ✘ Užtikrinti laisvą kapitalo judėjimą bei sudaryti palankias sąlygas užsienio investicijoms; ✘ Sukurti modernią mokesčio sistemą, užtikrinti fiskalinę discipliną; ✘ Skatinti vidines investicijas.
DARBAS, LAISVAS DARBO JUDĖJIMAS	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Baigti suformuoti darbo rinką, atitinkančią rinkos ekonomikos reikalavimus ir tarptautinius standartus; ✘ Skatinti darbo jėgos mobilumą ir stiprinti tam reikalingą infrastruktūrą.
TRANSPORTAS	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Sukurti tarptautinius modernius transporto koridorius; ✘ Transporto infrastruktūras priartinti prie ES standartų, formuojant efektyvų, aplinkai draugišką ir saugią tranzito transporto sistemą.
KONKURENCIJOS APLINKA	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Sukurti bendrą konkurencijos teisės ir jos įgyvendinimo erdvę, atitinkančią ES reikalavimus; ✘ Sukurti vienodos konkurencijos sąlygas ir taip palengvinti įmonių ūkinę veiklą.
KOKYBĖS INFRASTRUKTŪRA: STANDARTIZACIJA METROLOGIJA, AKREDITACIJA, SERTIFIKAVIMAS, BANDYMAI, KONTROLĖ IR KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Baigti kurti standartizacijos, etalonų bei atitikties sistemas, atitinkančias ES reikalavimus; ✘ Sudaryti prielaidas šalinti technines kliūtis prekyboje, priimti tarptautinius standartus, apsaugoti sveikatą, gyvybę, aplinką, materialines gėrybes bei vartotojų interesus.
PRAMONĖ IR PREKYBA, LAISVAS PREKIŲ JUDĖJIMAS	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Didinti pramonės konkurencingumą; ✘ Pritraukti daugiau užsienio investicijų Vyriausybės patvirtintomis šalies ūkio plėtojimo prioritetinėmis kryptimis; ✘ Baigti šalyje privatizavimo procesą; ✘ Įdiegti eksporto skatinimo programas;

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Navicką, V. (2004) Europos Sąjungos rinkų ypatumai, p.43.

Oficialia ES ir Lietuvos diplomatinių santykių pradžia laikoma 1991 m. rugpjūčio 27 d., kai ES (tuo metu EB) pripažino trijų Baltijos šalių nepriklausomybę. Netrukus, tais pačiais metais, ES

nusprendė skirti Lietuvai, Latvijai ir Estijai finansinę ir techninę paramą iš PHARE¹ programos, kuri tuo metu jau buvo taikoma Vidurio Europos šalims. Daugiau po pusmečio su jomis buvo pasirašytos „pirmosios kartos“ prekybos ir bendradarbiavimo sutartys. (žr. 4 lentelę)

4 lentelė

Pagrindiniai dvišaliai ekonominiai susitarimai tarp Lietuvos ir ES

SUTARTIS	PASIRAŠYTA	ĮSIGALIOJO	PAGRINDINĖS NUOSTATOS
PREKYBOS IR BENDRADARBIAVIMO SUTARTIS	1992 05 11	1993 02 01	<ol style="list-style-type: none"> 1. Didžiausio palankumo statusas; 2. ES generalizuotos preferencijų sistemos taikymas Lietuvai; 3. Ekonominis bendradarbiavimas kai kuriose srityse.
LAISVOSIOS PREKYBOS SUTARTIS	1994 07 18	1995 01 01	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prekybos liberalizavimas, grindžiamas GATT² principais, laisvosios prekybos zonos prekybai pramoninėmis prekėmis įgyvendinimas; 2. ES panaikina muitus įvežamoms Lietuvoje pagamintoms prekėms nuo sutarties įsigaliojimo datos; 3. Lietuva pašalina muitus įvežamoms ES kilmės prekėms laipsniškai per šešerius metus.
ASOCIACIJOS (EUROPOS) SUTARTIS	1995 06 12	1998 02 01	<ol style="list-style-type: none"> 1. ES pripažįsta Lietuvos siekį tapti ES nare; 2. Inkorporuotos laisvosios prekybos sutarties nuostatos ; 3. Politinio dialogo vystymas; 4. Ekonominis bendradarbiavimas tokiose srityse kaip konkurencijos politika (ES taisyklių įgyvendinimas Lietuvoje); 5. Paslaugų kapitalo ir darbo jėgos judėjimas; 6. Intelektualinės nuosavybės apsauga, vartotojų apsauga, mokslo ir technologijų vystymo, energetikos, aplinkosaugos, teisės derinimas ES <i>acquis</i> pagrindu, kitose srityse; 7. Bendrų institucijų (asociacijos tarybos ir asociacijos komiteto) įkūrimas.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Europos integracijos studijų centro pateiktus duomenis.

1992 m. gegužės 11 d. ES ir Lietuva pasirašė prekybos ir ekonomikos bendradarbiavimo sutartį, kuri įsigaliojo 1993 m. vasario 1 d. Pagrindinė laisvosios prekybos sutarties nuostata buvo laipsniškai sukurti laisvosios prekybos zoną tarp pasirašančių šalių. Laisvai prekybai pramoninėms prekėms tarp Lietuvos ir ES įgyvendinti buvo numatytas maksimalus šešerių metų pereinamasis laikotarpis, kai Lietuvos taikyti muitai ES pramoniniams gaminiams buvo laipsniškai panaikinti iki 2001 m. ES panaikino ribojimus iš Lietuvos įvežamoms pramoninėms prekėms nuo sutarties

¹ 1990 m. įkurtas ES fondas padėti reformos procesui Lenkijoje ir Vengrijoje, vėliau finansavo institucijų plėtros bei socialinės ir ekonominės sanglaudos projektus visose Vidurio ir Rytų Europos valstybėse kandidatėse.

² General Agreement on Tariffs and Trade – bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos ES, dabar vadinamas PPO.

įsigaliojimo datos. Šiomis priemonėmis turėjo būti sukurtos sąlygos veikti rinkai – gamintojams gaminti ir parduoti, ką jie gali padaryti efektyviausiai, o vartotojams sudaryti sąlygas rinktis produktus, pagamintus ir Lietuvoje, ir kitose Europos šalyse. (Navickas, 2004, p. 45)

Svarbiausia Lietuvos ekonomikai laisvosios prekybos sutartis tapo 1994 m. liepos 18 d. tarp Lietuvos ir ES pasirašyta Laisvosios prekybos sutartis, kuri įsigaliojo 1995 m. sausio 1d. Politiniu atžvilgiu ši sutartis buvo labai svarbi dėl to, kad joje buvo pripažintas Lietuvos siekimas tapti ES nare. Laisvosios prekybos sutartis laikoma svarbiu žingsniu Lietuvos asociacijos su ES link. Deklaruotas šalių pasirengimas liberalizuoti prekybą remiantis *GATT* principais skatino Lietuvos siekį tapti PPO nare ir derintis prie prekybinių ir ekonominių santykių su ES plėtojimo. (Europos integracijos studijų centras, 2000, p. 33)

Sutartyje taip pat numatyti atvejai, kada viena ar kita sutarties šalis gali taikyti apsaugos priemones. Laisvosios prekybos sutarties protokoluose buvo nustatytos prekių kilmės taisyklės. Jose reglamentuotas diagonalinės kumuliacijos (prekės kilmės išplėtimo) principas. Juo remiantis, galutinio gaminio gamybai galima panaudoti sudedamąsias dalis, gaunamas iš visų ES valstybių, ir be mūto mokesčio bei kiekybinių ribojimų jį eksportuoti į ES. Pirmiausia tuo atveju, kai viena iš šalių pastebi, jog prekybiniuose santykiuose su kita šalimi pradeda išivyrauti dempingas, ji gali imtis atitinkamų priemonių. Šiuo atveju Europos Komisija buvo iškėlusি antidempingo bylas kelioms Lietuvos įmonėms, kurioms buvo pritaikyti laikini antidempingo muitai. (Navickas, 2004, p. 59)

Laisvosios prekybos sutarties pasirašymas su ES turėjo didelį teigiamą poveikį Lietuvos užsienio prekybai. Per daugiau nei penkerius metus Lietuvos užsienio prekyboje su ES išaugo nuo 5 proc. iki 50 proc. ES įmonės tapo svarbiomis į Lietuvą įvežamų vartotojiškų produktų bei įrenginių ir kitų prekių tiekėjomis. Šiuo metu ES yra svarbiausia Lietuvos užsienio prekybos partnerė, su kuria plėtojama apie 70 proc. Lietuvos užsienio prekybos. Prekybos liberalizavimas padarė teigiamą poveikį ne tik Lietuvos prekybos augimui, bet ir ekonomikos plėtrai. (Vilpišauskas, 2003, p. 54)

Vėliau laisvosios prekybos sutarties nuostatos buvo įtrauktos į asociacijos sutartį, kurią ES ir Lietuva pasirašė 1995 m. birželio 12 d. ir kuri įsigaliojo 1998 m. vasario 1 dieną. Politiškai Asociacijos sutartis buvo svarbi tuo, kad joje buvo aiškiai pripažinta Lietuvos siekis tapti ES nare ir sudaryti teises sąlygas rengtis narystei šioje organizacijoje, perimant joje veikiančios ekonominės veiklos reguliavimo taisykles. (Vilpišauskas, 2003, p. 78)

Asociacijos sutartis turėjo ir svarbių ekonominių padarinių Lietuvos ir ES santykiams. Į Asociacijos sutartį buvo įtrauktos tarpusavio prekybą liberalizuojančios Laisvosios prekybos sutarties nuostatos. Asociacijos sutartyje taip pat buvo įtrauktos nuostatos, susijusios su tolesnėmis ekonominės integracijos pakopomis ir apibrėžiančios darbo jėgos, paslaugų judėjimą, atsiskaitymus ir kapitalo judėjimą, steigimosi laisvę, konkurencijos taisykles ir kt. Buvo numatyta, kad Lietuva

sieks suderinti savo teisę su ES teisės normomis ir šitaip rengsis narystei Europos Sąjungos vidaus rinkoje. (Vilpišauskas, 2003, p. 58)

Taigi, pasirašius Asociacijos sutartį, Lietuvos ir ES prekybos liberalizavimo priemonės papildė ir ekonominę integraciją kitoje srityje – ekonominę veiklą reguliuojančių teisės aktų derinimas. Beje, tais pačiais metais – 1995 m. gruodžio mėnesį – Lietuva oficialiai pateikė prašymą tapti ES nare. Tai parodė aiškų Lietuvos (politinį) norą stoti į ES ir išsipareigojimą laikytis narystės ES kriterijų. Asociacijos sutartis numatė priemones, kuriomis Lietuva turėjo pasirengti gilesnei ekonominei integracijai į ES – dalyvavimui ES vidaus (bendrojoje) rinkoje. Šios priemonės turėjo sukurti pagrindą kitoms tarpusavio prekybą ir paslaugų teikimą, žmonių bei kapitalo judėjimą ribojančioms kliūtims šalinti, derinant produktų kokybės standartus, saugos ir sveikatos priežiūros darbe, aplinkosaugoje, bei kitos finansines paslaugas teikiančiose srityse. (Vilpišauskas, 2003, p. 78)

Netrukus Lietuva priėmė pirmąją pasirengimo narystei ES programą – Nacionalinę teisės derinimo programą. Ji vėliau buvo pavadinta Nacionaline *acquis* perėmimo programa. Šioje programoje buvo numatyti konkretūs teisės derinimo darbai, suskirstyti pagal laiką ir atskiras sritis. Pagrindinis šios programos tikslas buvo įgyvendinti Lietuvoje ES teisės normas. Tai apėmė ne tik Lietuvos įstatymų ir kitų teisės aktų pakeitimus, bet ir administracines reformas – naujų institucijų kūrimą, veikiančių sujungimą ar panaikinimą. Tam reikėjo įgūdžių, laiko ir lėšų. Be to, buvo sustiprinta finansinė ir techninė parama per PHARE³ programą pasirengimui narystei ES. Taip pat numatytos dvi papildomos ES finansinės paramos programos – SAPARD⁴ ir ISPA⁵ – skirtos stojančiosioms šalims pasirengti narystei ES žemės ūkio ir kaimo plėtros bei infrastruktūros ir aplinkosaugos srityse. (Navickas, 2004, p. 45)

1999 m. rudenį Europos Komisija, vertindama Lietuvos pažangą rengiantis stoti į ES, pasiūlė pakviesti Lietuvą pradėti derybas dėl ES narystės. 2000 m. vasario mėn. oficialiai pradėtos ES derybos su Lietuva. Ir 2004 m. gegužės 1 d. Lietuva tapo ES nare.

1.6. Lietuvos integracija į pinigų sąjungą ir jos nauda

Nuo 1999 m. euras tapo Ekonominės ir pinigų sąjungos šalių valiuta, kuri pradžioje buvo naudojama atsiskaitant negrynaisiais pinigais. Lietuvos ūkiui, vis labiau susijusiam su Europos Sąjungos šalių ir šalių kandidačių į ES ekonomika, kuriantis atitinkamai užsienio prekybos ir investicijų struktūrai, tapo aktualu sumažinti lito kurso svyravimus pagrindinių prekybos partnerių

³ ES finansinės ir techninės paramos Vidurio ir Rytų Europos šalims programa, kuria remiamos reformos šiose šalyse bei jų pasirengimo narystei ES priemonės.

⁴ Vidurio ir Rytų Europos valstybėms kandidatėms skirtas ES stojimo paramos instrumentas žemės ūkio ir kaimo plėtros srityse.

⁵ Vidurio ir Rytų Europos valstybėms kandidatėms skirtas ES stojimo paramos instrumentas, kuris finansuoja transporto ir aplinkos apsaugos projektus.

atžvilgiu. Todėl 2002 m. vasario 2 d. litas fiksuotu kursu buvo susietas su euru. Nuo tos dienos lito kursas tapo fiksuotas euro, o ne JAV dolerio atžvilgiu, fiksuotu kursu buvo susietas nuo 1994 m. Oficialus fiksuotas lito ir euro kursas buvo apskaičiuotas, Europos centrinio banko 2002 m. vasario 2 d. paskelbtą JAV dolerio ir euro rinkos santykį padauginus iš keturių, t.y. iš tuo metu buvusio lito ir JAV dolerio santykio. Ekonominės ir politinės integracijos kontekste lito susiejimas su euru skatino toliau bendradarbiauti su ES, sudarė galimybę ateityje dalyvauti Ekonominėje ir pinigų sąjungoje bei įvesti eurą. (Jurkynas, Jurkynienė, Visockis, 2004, p. 160)

Lietuvos narystė euro zonoje priklauso nuo valstybės konvergencijos kriterijų narių atitikimo (šie kriterijai buvo sutarti tarp valstybių narių, nusprendus kurti pinigų sąjungą ir įtvirtinti Maastrichto sutartyje). Jie apima infliacijos ryšį, kuris neturi būti daugiau nei 1,5 proc. didesnis už mažiausią infliaciją turinčių trijų valstybių narių vidurkį, šalies biudžeto deficito dydį, kuris negali viršyti 3 proc. šalies BVP, bei šalies skolos dydį, kuris neturi viršyti 60 proc. šalies BVP. Be to, nustatytos normos šalies ilgalaikėms palūkanų normoms ir nacionalinės valiutos svyravimams. Būtent dėl ES valstybių narių valiutų svyravimų pinigų sąjungos kūrimo metu buvo nuspręsta taikyti dviejų metų pereinamąjį laikotarpį, kad šie svyravimai būtų apriboti ir po to valiutos būtų negrįžtamai susietos tarpusavyje fiksuotu kursu, įvedant bendrąją valiutą eurą. Stodama į Europos Sąjungą, mūsų Lietuva įsipareigojo įvesti Europos Sąjungos bendrąją valiutą - eurą. Šiuo metu, kol tinkamai pasirengsime euro įvedimui, Lietuvai taikoma išimtis laikinai naudoti nacionalinę valiutą. (Vilpišauskas, 2003, p. 81)

Euro įvedimo planai pagrįsti nauda, kurios tikimasi Lietuvos ekonomikai ir žmonių gerovei (www.ecb.int. Euras ir Lietuva):

- ⓐ Lietuvos dalyvavimas Europos Sąjungos bendrosios valiutos euro zonoje padės mūsų valstybei plėsti prekybos ir finansinius ryšius su kitomis euro zonos šalimis, o tai skatins Lietuvos gyventojų pajamų didėjimą ir užimtumą.
- ⓑ Įvedę eurą neturėsime pinigų keitimo išlaidų – tai nauda keliaujantiems žmonėms ir su Europos valstybėmis prekiaujančioms įmonėms. 2004 m. už litų keitimą į eurus ir eurų – į litus Lietuvoje sumokėta apie 30 mln. litų, tačiau nauda dėl šių sąnaudų išnykimo bus gerokai didesnė, kadangi valiutos keitimo išlaidos yra nereikalinga kliūtis prekybai. Europos Komisijos vertinimu, valiutos keitimo išlaidų panaikinimas kasmet padidina Europos Sąjungos ūkio (BVP) augimą nuo 0,25 iki 0,5 proc., Lietuvos atveju – tai 150 – 300 mln. litų kiekvienais buvimo euro zonoje metais.
- ⓒ Lietuvos dalyvavimas Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje ir euro naudojimas užtikrins kainų stabilumą (maža infliacija), o tai naudinga visuomenei, nes sumažins vartotojų perkamosios galios svyravimą, sudarys geresnes planavimo galimybes įmonėms.

- Euras skatina didesnę konkurenciją Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje, o tai taip pat naudinga vartotojams – jie galės pigiau įsigyti įvairių prekių ir paslaugų.
- Dalyvavimas euro zonoje sudarys sąlygas mūsų gyventojams ir įmonėms skolintis mokant nedideles palūkanas, tai leis daugiau vartoti ir investuoti.

Vėliau, vedama eurą ir dalyvaudama euro zonos valstybių politikoje ir perduodama galias pinigų politiką vykdyti Europos centriniam bankui, Lietuva taps ir pinigų sąjungos nare. Lietuvoje eurą numatoma įvesti 2010 m.

2. EUROPOS SAJUNGOS FINANSINĖ PARAMA LIETUVAI

Pagrindinės spartesnio Lietuvos ekonomikos augimo priežastys siejamos su Europos Sąjungos teikiama finansine parama. Todėl antroje darbo dalyje kaip svarbiausią ekonominės integracijos skatinimo priemonę išskyriau ES struktūrinius fondus, jų finansavimo tikslus, veiklos principus, planavimo ir įgyvendinimo mechanizmus, jų administravimą, taip pat pristačiau Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą ir numatomą ES struktūrinę paramą 2007 – 2013 m.

2.1. Europos Sąjungos struktūriniai fondai

Europos Sąjungos struktūriniai fondai – tai ES struktūrinės politikos, kuria siekiama mažinti ekonominius ir socialinius išsivystymo skirtumus tarp ES valstybių narių, finansiniai instrumentai.

ES regioninės politikos tikslams siekti ES valstybės narės gauna finansinę paramą **iš keturių struktūrinių fondų:**

- Ⓜ Europos regioninės plėtros fondas (ERPF);
- Ⓜ Europos socialinis fondas (ESF);
- Ⓜ Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF);
- Ⓜ Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI).

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) teikia regionams įvairią finansinę paramą. Jo užduotis – išlyginti regioninius skirtumus Europos Bendrijoje, stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, koreguojant regioninius netolygumus ir prisidedant prie regionų plėtros. (www.durys.org. Struktūriniai fondai ir kultūra)

ERPF numato:

1. Investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas;
2. Investicijas į infrastruktūrą (kelius, telekomunikacijas, energetiką), siekiant sujungti centrinius ES regionus su nepasiekiamais;
3. Investicijas, padedančias atgaivinti krizę išgyvenančius pramonės, žemės ūkio rajonus;
4. Darbo vietų kūrimą bei paramą smulkiam ir vidutiniam verslui (įmonių konsultavimas, rinkos tyrimai, mokslo tyrimai);
5. Technologijų plėtrą, vietinės infrastruktūros plėtrą, investicijas į gamybą, siekiant sukurti ir išsaugoti ilgalaikes darbo vietas.

Europos socialinis fondas (ESF) remia projektus, sprendžiančius socialines (pirmiausiai užimtumo) problemas. Jo užduotis – mažinti nedarbą, didinti žmogiškuosius išteklius ir skatinti

profesinę integraciją. Šis fondas taip pat siekia skatinti aukšto lygio profesionalumą, vyrų ir moterų lygybę, subalansuotą plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą. (www.durys.org. Struktūriniai fondai ir kultūra)

ESF finansuoja:

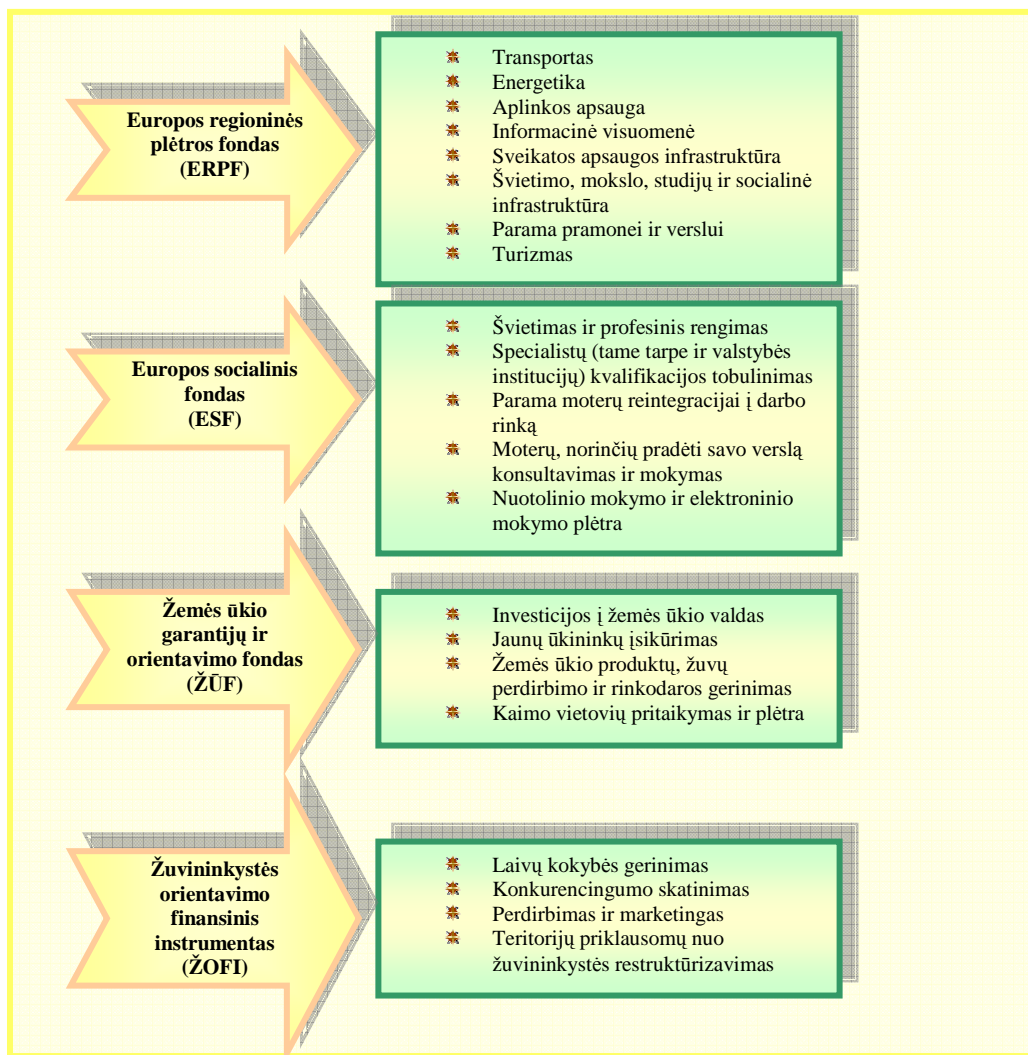
1. Švietimą ir profesinį mokymą;
2. Paramą įsidarbinant;
3. Mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimas mokslo ir studijų institucijose, įmonėse);
4. Socialinės ekonomikos projektus (pvz., padeda sukurti privačias vaikų priežiūros įstaigas);
5. Švietimo ir profesinio mokymo sistemų tobulinimą (keliant darbuotojų kvalifikaciją).

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF). Šio fondo orientavimo dalis laikoma ES struktūrinės politikos dalimi, nes teikia paramą diegiant naujus ūkininkavimo metodus, plėtojant alternatyvią ekonominę veiklą kaimo vietovėse (pvz., kaimo turizmą). Šis fondas padalytas į du skyrius: Garantijų ir Orientavimo. Tik Orientavimo skyrius yra struktūrinis fondas. (www.finmin.lt. Europos Sąjungos struktūriniai fondai)

Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI). Šio fondo užduotis – siekti subalansuoto išteklių valdymo, remti naujų metodų diegimą bei ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste. (www.finmin.lt. Europos Sąjungos struktūriniai fondai)

Neformaliai penktuoju struktūriniu fondu vadinamas **Sanglaudos fondas**. Jis buvo sukurtas tam, kad padėtų ES valstybės narėms pasirengti narystei Europos pinigų sąjungoje. Iš Sanglaudos fondo yra finansuojami stambūs (10 mln. eurų vertės) aplinkosaugos ir transporto infrastruktūriniai projektai.

Pateiktame 1 paveiksle aiškiai pavaizduotos ES struktūrinių fondų rūšys ir jų finansuojamos sritys. Pats svarbiausias ir stambiausias struktūrinis fondas yra Europos regioninės plėtros fondas, nes fondo lėšos sudaro pusę visų struktūrinių fondų biudžeto. Taip pat jis svarbus tuo, kad iš jo gaunama didžiausia parama Lietuvos verslumo lygiui kelti.

Šaltinis: sukurta autorės pagal Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą, p. 222.

1 pav. ES struktūriniai fondai ir jų finansuojamos sritys

2.2. ES struktūrinių fondų finansavimo tikslai

Europos Sąjungos reglamentai numato, kad kiekvienas struktūrinis fondas gali finansuoti tam tikrus tikslus įgyvendinančias priemones. Šiuo metu nustatyti trys struktūrinių lėšų investavimo tikslai:

1 tikslas. Skatinti atsiliekančių regionų plėtrą ir prisitaikymą prie ekonomikos pokyčių. Parama skiriama regionams, kur BVP vienam gyventojui mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio arba kur ypač mažas gyventojų tankumas (remiant pastaruosius, siekiama išvengti migracijos, tolesnio gyventojų skaičiaus mažėjimo). Būtent šiam paramos tikslui yra priskiriama visa Lietuvos teritorija. (www.finmin.lt. Europos Sąjungos struktūriniai fondai)

2 tikslas. Remti krizės apimtus pramonės regionus, kad jie galėtų persiorientuoti į kitas ekonomikos sritis. Remiami regionai, kuriuose ekonominės veiklos pagrindą sudaro pramonė ir kuriuose ilgai išlieka didelis nedarbas. Taip skatinama kaimo vietovių plėtra ir prisitaikymas prie ekonomikos pokyčių. (www.cci.lt. Europos Sąjungos struktūriniai fondai)

3 tikslas. Teikti paramą mokymui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui. Pagrindinės priemonės yra profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, darbo rinkos institucijų plėtra. (www.ivpk.lt. Apie ES struktūrinius fondus)

Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojami tikslai yra tarpusavyje glaudžiai susiję.

2.3. ES struktūrinių fondų veiklos principai

Siekiant padidinti struktūrinių fondų teikiamos paramos efektyvumą, buvo priimti pagrindiniai jų veiklą nustatantys principai:

- ⓐ Programavimo;
- ⓐ Koncentravimo;
- ⓐ Partnerystės;
- ⓐ Papildomumo.

Programavimo principas reiškia, kad ES struktūrinių fondų parama skiriama integruotoms, daugiametėms ir ES gaires atitinkančioms plėtros programoms įgyvendinti. Programavimas apima įvairių ES regioninės politikos dalyvių atsakomybės pasidalijimą. Pavyzdžiui, Europos Komisija nustato preliminarų finansinės paramos dydį, parengia programų rengimo gaires, o ES valstybės narės rengia paramos programų projektus ir atrenka konkrečius projektus. (Nakrošis, 2003, p.15)

Koncentravimo principas reiškia, kad ES struktūrinių fondų parama turi būti naudojama menkiausiai išsivysčiusiuose regionuose. Tačiau šis principas turi teminį, geografinį ir finansinį ypatumą. Teminis ypatumas reiškia, kas ES struktūrinių fondų parama skirstoma pagal tris uždavinius. Geografinis ypatumas reiškia, kad ES struktūrinių fondų paramą gauna tik tam tikrus kriterijus atitinkantys regionai. Finansinis ypatumas reiškia, kad didžiausia paramos dalis skiriama pirmojo uždavinio regionams. (Nakrošis, 2003, p.15)

Partnerystės principas reiškia, kad, rengiant programinius dokumentus bei administruojant struktūrinius fondus, glaudžiai bendradarbiaujama tarp Europos Komisijos struktūrų ir šalių narių nacionalinių, regioninių bei vietinių institucijų. (www.finmin.lt. Struktūrinių fondų principai)

Papildomumo principas reiškia, kad struktūrinių fondų parama yra skirta ne pakeisti pačių valstybių išlaidas konkrečiose srityse, o jas papildyti. Teikiant pagalbą konkrečioms ekonomikos sektoriams, iš nacionalinių vyriausybių reikalaujama, kad struktūrinių fondų parama būtų nenaudojama kaip dingstis buvusias valstybines išlaidas šiuose sektoriuose "permesti" į kitas sritis. Remdamasi šiuo principu, Europos Komisija užsitikrina efektyvesnę savo vykdomos politikos rezultatų kontrolę. Praktikoje papildomumo principas paprastai reiškia bendrą projektų finansavimą iš Europos Sąjungos ir valstybių narių pusės. (www.cci.lt. Struktūrinių fondų principai)

Be to, struktūrinių fondų veiklai taikomas ir bendresnis **subsidiarumo (pakankamumo)** principas, įtvirtintas Maastrichto sutarties. Remiantis šiuo principu, konkrečius veiksmus turi vykdyti

žemesnio lygmens valdžios institucijos, galinčios efektyviai juos atlikti. Užduotys turi būti perkeliamos į aukštesnį valdžios lygmenį tik tuo atveju, jeigu žemesnės valdžios institucijų veikla dėl užduočių pobūdžio čia būtų neefektyvi (ši nuostata siejasi su partnerystės principu). (www.infobalt.lt. Struktūrinių fondų principai)

Europos Sąjungos struktūrinių fondų veiklos principai yra vienas kitą papildantys.

2.4. ES struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai

Struktūrinių fondų svarbiausi planavimo ir įgyvendinimo mechanizmai yra Nacionalinės iniciatyvos ir Bendrijos iniciatyvos, inovacinės priemonės.

Nacionalinės iniciatyvos. Nacionalinėms programoms įgyvendinti 2000 – 2006 m. buvo skiriama 93,5 proc. visų ES struktūrinių fondų lėšų. 2000 – 2006 m. nacionalinės programos yra trijų pagrindinių tipų: pirmojo, antrojo ir trečiojo uždavinio.

Pirmasis uždavinys (teritorinis) skirtas skatinti atsilikusių regionų plėtrą ir struktūrinę pertvarką. ES struktūrinių fondų paramą pagal šio uždavinio programą gali gauti tie regionai, kurių bendras vidaus produktas vienam gyventojui yra mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio. Šių regionų sąrašą sudaro Europos Komisija. (Nakrošis, 2003, p.11)

Kadangi Lietuva yra vienas iš šių regionų, kurio BVP vienam gyventojui yra mažesnis nei 75 proc. ES vidurkio, paramą gauna iš ES struktūrinių fondų pirmojo uždavinio programos.

Antrasis uždavinys (teritorinis) siekia skatinti struktūrinių sunkumų turinčių regionų ekonominę ir socialinę pertvarką. Šį uždavinį finansuoja Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) ir Europos socialinis fondas (ESF), kurių paramos dydis projektams sudarė apie 50 proc. (Nakrošis, 2003, p.13)

Kitaip nei pirmasis ir antrasis uždaviniai, **trečiasis uždavinys** yra teminio, o ne teritorinio pobūdžio, kai parama skiriama ne pagal regionų BVP. Jis skirtas švietimo, mokymo, užimtumo, politikos kryptims ir sistemoms pertvarkyti bei modernizuoti. Šį uždavinį finansuoja Europos socialinis fondas (ESF), kurio paramos dydis projektams sudarė taip pat apie 50 proc. (Nakrošis, 2003, p.13)

Taigi pirmojo uždavinio programomis siekiama skatinti atsilikusių regionų plėtrą ir struktūrinę pertvarką, o antrojo uždavinio programomis – struktūrinių sunkumų turinčių regionų ekonominę ir socialinę pertvarką. Todėl ES struktūriniai fondai vadinami struktūriniais, o ES regioninė politika kartais įvardijama kaip ES struktūrinė politika.

Kitas struktūrinių fondų administravimo mechanizmas, kuris remiasi didesniu Europos Komisijos vaidmeniu, yra **Bendrijos iniciatyvos.**

Bendrijos iniciatyvos yra specialiosios programos, kurios skirtos bendroms ES valstybių narių problemoms spręsti. Europos Komisija yra atsakinga už jų rengimą ir įgyvendinimą. Ji

parenka gaires ir nurodo kiekvienos Bendrijos iniciatyvos tikslus, mastą bei tinkamą įgyvendinimo metodą.

2000 – 2006 m. laikotarpiu buvo numatyta vykdyti keturias Bendrijos iniciatyvas, joms įgyvendinti skirta 5,35 proc. visų struktūrinio fondo lėšų:

☉ **INTERREG III** – skiriama pasienio, tarptautiniam ir regioniniam bendradarbiavimui (finansuojama iš ERPF): (Nakrošis, 2003, p.13)

1. Pasienio bendradarbiavimas. Tikslas – kelti ekonominį ir socialinį pasienio centrų lygį diegiant bendrąsias strategijas.
2. Tarptautinis bendradarbiavimas. Tikslas – skatinti darnų teritorinį sambūvį visoje Bendrijoje, taip pat geresnius ryšius su valstybėmis kandidatėmis ir kitomis kaimynėmis šalimis. Ypač skatinamas bendradarbiavimas tarp pajūrio ir salų regionų ir mažiau patrauklių vietovių.
3. Regionų bendradarbiavimas. Tikslas – skatinti regionų plėtros programas ir priemones, išsamiai dalijantis informacija bei patirtimi, ypač atsilikusiuose ir pertvarkomuose regionuose.

☉ **URBAN** – skiriama krizės apimtiems miesto rajonams (finansuojama iš ERPF). Tikslas – remiant naujoviškų strategijų kūrimą ir įgyvendinimą, ekonomiškai ir socialiai atgaivinti krizines miesto zonas; (www.cci.lt. Bendrijos iniciatyvos)

☉ **LEADER II** – skiriama žemės ūkio plėtrai, pasitelkiant visas gyventojų grupes (finansuojama iš EŽŪGOF). Tikslas – remti originalias ir kokybiškas kaimo plėtros strategijas, stiprinti ekonomiką, gerinti organizacinius gebėjimus; (www.finmin.lt. Bendrijos iniciatyvos)

☉ **EQUAL** – skiriama kovai su nelygybe ir diskriminacija darbo rinkoje (finansuojama iš ESF). Tikslas – plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, propaguojant naujus kovos su bet kokio pobūdžio diskriminacija ir nelygybe darbo rinkoje būdus. (www.cci.lt. Bendrijos iniciatyvos)

Prie struktūrinių fondų planavimo ir įgyvendinimo mechanizmų priskiriamos ir inovacinės priemonės, kurioms teko apie 0,5 proc. struktūrinių fondų biudžeto. Planuojant ir administruojant inovacines priemones, nesilaikoma partnerystės principo, nes pati Europos Komisija numato konkrečias priemones ir atranka projektus įgyvendinti.

2.5. ES struktūrinių fondų administravimas Lietuvoje

Bendra struktūrinių fondų administravimo struktūra nustatyta Vyriausybės 2001 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. 649 „Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų administravimo Lietuvoje“.

Struktūrinių fondų administracinę institucinę struktūrą sudaro: vadovaujančiosios institucijos, mokėjimo institucijos, tarpinės institucijos ir įgyvendinančios institucijos.

Vadovaujančioji institucija yra atsakinga už patikimą, veiksmingą ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, priemonių įgyvendinimą ir priežiūrą. Ji gali įgalinti kitas ministerijas ir valstybės įstaigas, atlikti tam tikras aiškiai apibrėžtas užduotis, susijusias su struktūrinių fondų paramos tvarkymu. Vadovaujančiosios institucijos funkcijas atlieka Finansų ministerijos ES programų valdymo departamentas. („Transparency International“, 2006, p. 39)

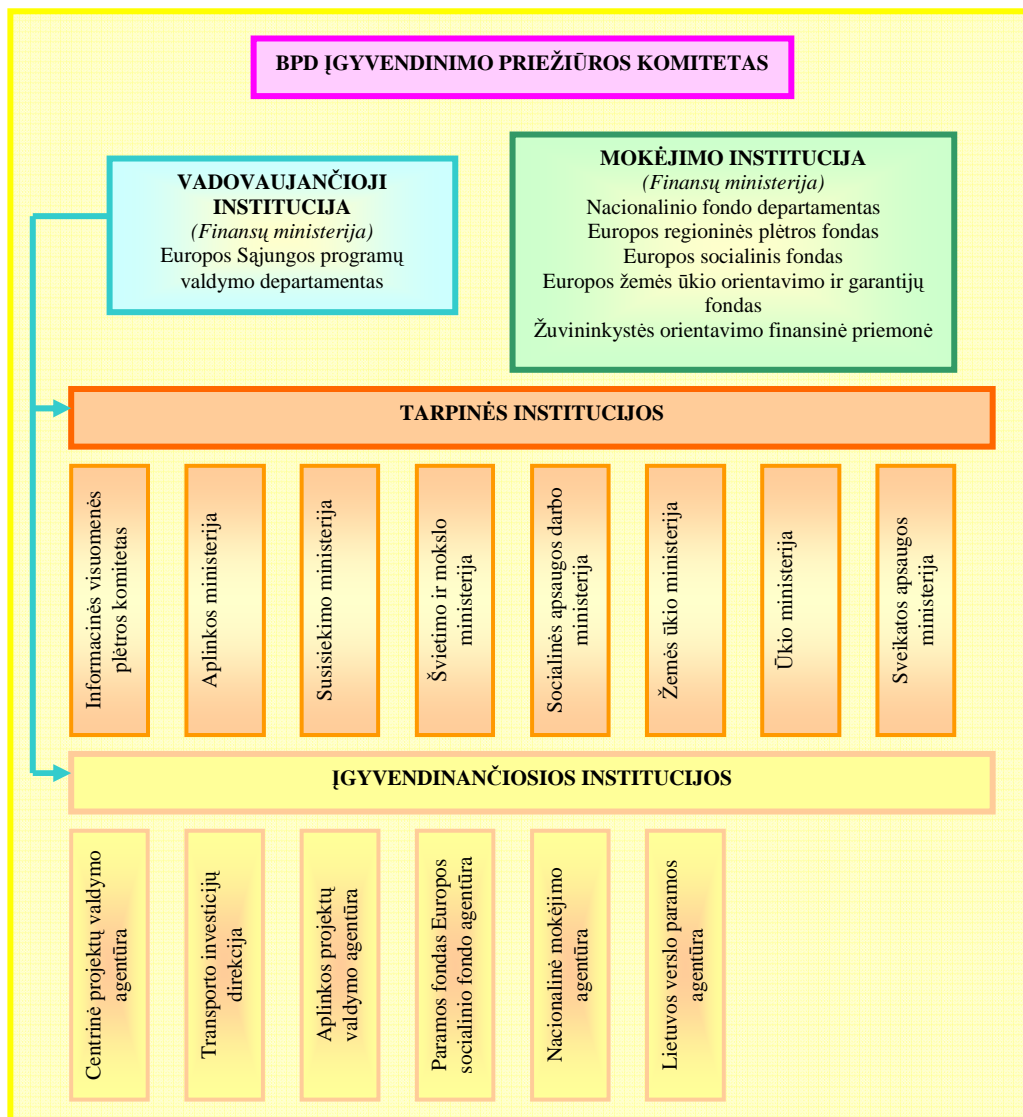
Mokėjimo institucija yra atsakinga už visų ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų apskaitą. Mokėjimo institucijos funkcijos Lietuvoje yra priskirtos Finansų ministerijos Nacionalinio fondo departamentui. („Transparency International“, 2006, p. 40)

Tarpinės institucijos vykdo Vadovaujančiosios institucijos deleguotas paramos valdymo funkcijas. Jos rengia priskirtų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) priemonių finansavimo planus ir atsako už jų įgyvendinimą, taip pat priima galutinį sprendimą dėl projektų, kuriems bus teikiama parama. Tarpinės institucijos yra Aplinkos ministerija, Susisiekimo ministerija, Ūkio ministerija, Socialinės apsaugos ir Darbo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Žemės ūkio ministerija ir Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LR Vyriausybės. („Transparency International“, 2006, p. 41)

Įgyvendinančiosios institucijos vykdo tiesioginį paramos administravimą: skelbia projektų paraiškų konkursus, teikia informaciją, prižiūri projektų įgyvendinimą, rengia ataskaitas. Įgyvendinančių institucijų funkcijas atlieka: Aplinkos projektų valdymo agentūra, Transporto investicijų direkcija prie Susisiekimo ministerijos, VŠĮ Lietuvos verslo paramos agentūra, Žmoniškų išteklių plėtros programų paramos fondas, Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos ir VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra. („Transparency International“, 2006, p. 42)

Priežiūros komitetas – pagrindinė BPD įgyvendinimo priežiūros institucija. Komitetas sudaromas remiantis partnerystės principu, įtraukiant valstybės institucijų bei nevyriausybinių organizacijų, Europos Komisijos atstovus. („Transparency International“, 2006, p. 43)

Pateiktame 2 paveiksle pavaizduota ES struktūrinių fondų administravimo institucijos ir jų tarpusavio bendradarbiavimas. Kaip matyti, didžiausią administravimo vaidmenį atlieka vadovaujančioji ir mokėjimo institucijos.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos 2004 – 2006 m. BPD.

2 pav. SF valdymo ir administravimo sistema

2.6. Lietuvos 2004 - 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas

Pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis ES struktūrinių fondų paramos teikimą, yra Bendrasis programavimo dokumentas (BPD).

Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas – tai Lietuvos parengtas ir Europos Komisijos patvirtintas strateginis dokumentas, kuriame išdėstyta ES struktūrinių fondų ir Lietuvos veiksmų tikslai, plėtros strategija, nurodyti ES struktūrinių fondų ir kitų finansavimo šaltinių įnašai. (www.smm.lt. Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas)

Pagrindinis 2004 – 2006 m. BPD tikslas - sustiprinti nacionalinio ūkio ilgalaikio konkurencingumo plėtotės prielaidas, paspartinti perėjimą prie žinių ekonomikos, kuriai būdingas didėjantis BVP ir aukštas gyventojų užimtumo rodiklis, stiprinti žinių ekonomikos plėtrą, kuri lemia aukštesnį gyvenimo lygį ir visų Lietuvos gyventojų gerovę. (www.smm.lt. Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas)

Kiti specifiniai BPD tikslai:

- Plėtoti naują ir gerinti esamą fizinę infrastruktūrą, siekiant paskatinti ūkio augimą ir pagreitinti laisvą prekių, paslaugų ir žmonių judėjimą;
- Užtikrinti, kad BPD priemonėmis skatinimas augimas būtų suderintas su darnaus vystymosi principu;
- Gerinti Lietuvos darbo jėgos įgūdžius ir užtikrinti, kad darbo jėga būtų lanksti ir mokėtų prisitaikyti;
- Stiprinti ekonominį konkurencingumą, sudarant būtinas augimo sąlygas, skatinant palankių verslo aplinkos formavimąsi ir investicinį klimatą, palankų esamų ir įsteigtų naujų įmonių plėtrą;
- Aktyvinti ekonomikos restruktūrizavimo procesus, kurie šiuo metu jau vyksta Lietuvoje.

BPD uždaviniai yra tokie:

- Išplėtoti fizinę infrastruktūrą, kuri leistų paskatinti naują ir visiškai išnaudoti esamą prekių, paslaugų bei žmonių judėjimą Lietuvoje, taip pat aplinkosaugos požiūriu tvarią ūkio plėtrą; (www.smm.lt. Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas)
- Išplėtoti darbo jėgą, eliminuojant jos kvalifikacijų nepakankamumą (tarp bedarbių ir jaunimo) ir suteikiant jai reikiamus gebėjimus. (www.smm.lt. Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas)
- Sustiprinti ūkio konkurencingumo potencialą, sudarant prielaidas ir skatinant gyvybingesnę verslo steigimą ir plėtrą bei aktyvesnę ūkio restruktūrizavimą. (www.smm.lt. Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas)

BPD pateikta strategija suskirstyta į prioritetus ir įgyvendinama pagal vieną ar kelias priemones.

BPD prioritetas – vienas iš strategijos, įteisintos BPD, prioritetų, kuriam numatytos ES struktūrinių fondų, bendrojo finansavimo ir kitų šaltinių lėšos, nustatyti konkretūs tikslai ir parengtos įgyvendinimo priemonės. (www.sb.lt. ES paramos Lietuvai sritys)

BPD priemonė – tam tikros srities veiklos rūšių, skirtų prioritetui įgyvendinti per kelerius metus, visuma. BPD priemonė numato galimybę minėtųjų rūšių veiklą finansuoti iš ES struktūrinių fondų, bendrojo finansavimo ir kitų šaltinių lėšų. (www.sb.lt. ES paramos Lietuvai sritys)

2004 – 2006 m. BPD yra 5 prioritetai, suskirstyti į 26 atitinkamas priemones, kurios pateikiamos 2 priede.

Pirmas prioritetas sudaro didžiausią ES skirtų lėšų dalį: 317,6 mln. eurų, t.y. 40,1 proc. visos paramos.

1 PRIORITETAS: SOCIALINĖS IR EKONOMINĖS INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA.

Pagrindinis šios priemonės tikslas – sudaryti palankias sąlygas Lietuvos ekonomikos plėtrai, sukurti šiuolaikišką bendrą transporto sistemą, savo techniniais parametrais ir teikiamų paslaugų kokybe atitinkančią ES valstybių lygį ir integruotą į ES transporto sistemą. („Transparency International“, 2006, p. 33)

Priemonės uždaviniai:

- ✘ Tobulinti eismo sąlygas keliuose ir gatvėse, didinti eismo saugą ir mažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai;
- ✘ Didinti geležinkelių pajėgumą, skatinti prekių ir krovinių vežimą geležinkeliais, gerinti traukinių keleivių aptarnavimo kokybę;
- ✘ Didinti Klaipėdos valstybinio jūros uosto krovinių ir keleivių srautus, sukurti bendrą vidaus vandens kelių sistemą keleiviams ir kroviniams gabenti;
- ✘ Užtikrinti skrydžių saugą, saugumą tarptautiniuose oro uostuose, gerinti keleivių aptarnavimo kokybę;
- ✘ Plėtoti multimodalinio transporto tinklą Lietuvoje.

2 PRIORITETAS: ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA. Pagrindinis BPD tikslas – žinių pagrindu veikiančios ekonomikos plėtra. Žmogiškųjų išteklių plėtrai skiriamas labai svarbus vaidmuo siekiant užtikrinti, kad darbo jėga geriau atliktų darbo rinkos reikalavimus ir būtų puoselėjama mokymosi visą gyvenimą kultūra. Lietuvos darbo jėga yra palyginti išsilavinusi (daug Lietuvos gyventojų turi aukštąjį išsilavinimą), tačiau šiuolaikinės ekonomikos pobūdis lemia gebėjimų, grupių pokyčių, gebėjimo prisitaikyti ir kvalifikacijos tobulinimo poreikį. 2004 - 2006 m. numatyta parama Lietuvai pagal šį prioritetą – 147,3 mln. eurų. („Transparency International“, 2006, p. 33)

Įgyvendinant žmogiškųjų išteklių plėtros prioritetinę kryptį, investuojama į šias veiklos grupes:

- ✘ Nedarbo mažinimą ir efektyvesnę nedarbo prevenciją;
- ✘ Gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių plėtrą;
- ✘ Tikslinį socialinės integracijos skatinimą;
- ✘ Mokymosi visą gyvenimą skatinimą.

3 PRIORITETAS: GAMYBOS SEKTORIAUS PLĖTRA. Šio prioriteto pagrindinis uždavinys – didinti pramonės ir verslo konkurencingumą, plėtoti turizmo sektoriaus ir informacinių technologijų potencialą. 2004 - 2006 m. numatyta parama Lietuvai pagal šį prioritetą – 203,5 mln. eurų. („Transparency International“, 2006, p. 34)

3 prioritete numatytos investicijos šiems uždaviniams įgyvendinti:

- ✘ Tiesioginė parama pramonės ir verslo konkurencingumui;

- ✘ Geros kokybės verslo aplinkos plėtrai;
- ✘ Informacinių paslaugų potencialo panaudojimui;
- ✘ Veiksmingesniam turizmo potencialo panaudojimui.

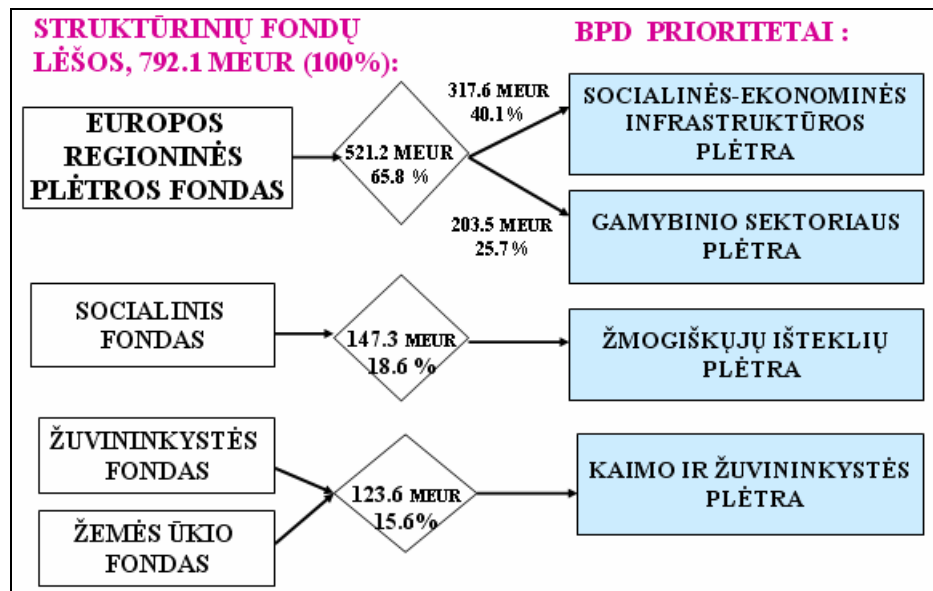
4 PRIORITETAS: KAIMO PLĖTRA IR ŽUVININKYSTĖ. Siekiant sušvelninti neigiamus socialinius ekonominius padarinius, kuriuos kaimo ir pajūrio vietovėse sukėlė ūkio modernizavimo procesai, buvo suformuotas pagrindinis šio prioriteto tikslas – remiantis gamtiniais ištekliais ir gyventojų tradicijomis, sukurti pažangų žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektorių, investuojant į alternatyvią veiklą bei tradicinį ūkininkavimą, į ekonominę veiklos įvairinimą. 2004 - 2006 m. numatyta parama Lietuvai pagal šį prioritetą – 123,6 mln. eurų. („Transparency International“, 2006, p. 35)

Įgyvendinant šį tikslą išskirti šie uždaviniai:

- ✘ Konkurencingo, į ES rinkas orientuoto žemės ūkio kūrimas, skatinant maisto saugą ir rinkodaros plėtrą, leidžiančią veiksmingiau panaudoti esamus išteklius ir išsaugoti darbo vietas kaimo vietose;
- ✘ Galimybių pajvairinti ekonominę veiklą kaimo vietovėse sukūrimas; žemės ūkio produktų gamintojams – papildomos ekonominės veiklos vykdymas puoselėjant biologinę įvairovę, kraštovaizdį ir aplinką.
- ✘ Ištekliais pagrįsto ir į rinką orientuoto, modernaus ir konkurencingo žuvininkystės sektoriaus, atitinkančio ES reikalavimus ir sušvelninančio socialinius restruktūrizavimo padarinius, kūrimas.

5 PRIORITETAS: TECHNINĖ PARAMA. Šio prioriteto tikslas – pagerinti, išplėsti, skatinti ir iki maksimumo padidinti BPD poveikį Lietuvoje. Šio prioriteto investicijos skirtos teikti paramą ir užtikrinti tinkamus administracinius gebėjimus administruojant ir valdant struktūrinius fondus, teikti informaciją apie paramą iš struktūrinių fondų, organizuoti visuomenės informavimo kampanijas ir užtikrinti Lietuvos bei ES veiklos skaidrumą, sukurti aiškų paramos visose valstybėse narėse vaizdą. („Transparency International“, 2006, p. 36)

Pateiktame 3 paveiksle, 2004 – 2006 m. ES struktūrinė parama Lietuvai siekė 792,1 mln. eurų. Didžiausia parama skirta iš Europos regioninės plėtros fondo (521,2 mln. eurų), kuri skirstoma į socialinės ir ekonominės infrastruktūros (317,6 mln. eurų) ir gamybinio sektoriaus plėtrą (203,5 mln. eurų).

Šaltinis: LR Ūkio ministerija. Prieiga per internetą: < <http://www.infobalt.lt/main.php?r=476> >

3 pav. Finansinis BPD prioritetų svoris (ES parama)

Finansuojamas gali būti kiekvienas projektas, kurio tikslas atitinka BPD apibrėžtus prioritetus ir priemones.

Taigi Europos Sąjungos paramos mechanizmas yra kompensacinis. Tai reiškia, kad projektą įmonė finansuoja iš savo lėšų, ir tik vėliau yra gaunama parama. Be to, pagal ES struktūrinių fondų reikalavimus yra kompensuojamos ne visos projekto išlaidos, bet tik jų dalis. (www.esparama.lt. Europos Sąjungos parama)

Lietuvos 2004 -2006 m. BPD įgyvendinimas. Pagal naujausius duomenis, nuo Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento įgyvendinimo pradžios iki 2005 m. gruodžio 31 d. pagal visas BPD priemones buvo gautos 5254 paraiškos, kurių prašomos paramos suma – 8 mlrd. 732 mln. litų. 2004 m. buvo pasirašyta 80 paramos skyrimo sutarčių, 2005 m. – 1333 sutartys. (www.euro.lt. Europos Sąjungos)

Didžiausias kiekis gautų paraiškų, atrinktų projektų ir pasirašytų sutarčių yra pagal Žemės ūkio ministerijos administruojamas kaimo plėtros priemones. Didžiausia paramos sumos dalis pagal pateiktas paraiškas prašoma pagal Švietimo ir mokslo ministerijos administruojamas priemones: pateikta 881 paraiška dėl 1 mlrd. 956 mln. litų paramos. Didžiausia paramos suma pagal atrinktus projektus skiriama pagal Susisiekimo ministerijos administruojamą priemonę „Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas“ – finansavimui atrinkta 50 projektų, kuriems skirta 469 mln. 570 tūkst. litų parama. Didžiausia paramos dalis pagal atrinktus projektus skiriama pagal Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie LRV administruojamą priemonę „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ – finansavimui atrinkta 40 projektų dėl 195 mln. litų paramos. (www.esparama.lt. Europos Sąjungos parama)

Nuo BPD įgyvendinimo pradžios iki 2005 gruodžio 31 d. įsisavinta 405 mln. litų, iš kurių 295 mln. litų – ES lėšos. Šios lėšos išmokėtos rangovams už atliktus darbus bei suteiktas paslaugas ir pripažintos deklaruotinomis Europos Komisijai. (žr. 4 pav.) (www.finmin.lt. Europos Sąjungos parama)

BPD prioritetas / priemonė	Įsipareigojimai	Pateikta paraiškų		Atrinkta projektų		Pasirašyta sutarčių		Įsisavinta lėšų	Liko pasirašyti sutarčių (suma)
	BPD įsipareigojimai 2004–2006, mln. Lt	vnt.	prašoma parama, mln. Lt	vnt.	skirta parama, mln. Lt	vnt.	sutarčių vertė viso, mln. Lt	viso, mln.Lt	ES lėšų dalis nuo ES įsipareigojimų (%)
Iš viso BPD	4.159,372	5254	8.732,13	1482	1,996,31	1413	1.915,882	405,499	52%
Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra	1.585,212	1366	4.131,205	308	922,016	307	880,260	295,055	40%
Žmogiškųjų išteklių plėtra	749,443	978	1.129,010	164	260,715	163	260,252	6,201	66%
Gamybos sektoriaus plėtra	1.038,126	604	2.475,196	83	462,518	77	449,932	41,203	57%
Kaimo plėtra ir žuvininkystė	662,955	2203	918,549	880	310,983	822	288,521	58,762	57%
Techninė parama	123,635	103	78,261	47	40,081	44	36,917	4,328	70%
Iš viso BPD	4.159,372	5254	8.732,13	1482	1,996,31	1413	1.915,88	405,499	52%

Šaltinis: LR Ūkio ministerija. Prieiga per internetą: <<http://www.infobalt.lt/main.php?r=476>>

4 pav. Lietuvos 2004 – 2005 BPD įgyvendinimas

LR Vyriausybės duomenimis, ES struktūrinių fondų įsisavinimas 2006 m. siekė 20,7 proc., 2005 m. – 8 proc., 2004 proc. – 1,5 proc. (www.finmin.lt. Europos sąjunga)

2.7. ES struktūrinė parama Lietuvai 2007 - 2013 m.

ES struktūrinė parama Lietuvai 2007–2013 m., yra skiriama iš Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo bei Sanglaudos fondo, tai sudaro daugiau kaip 23 mlrd. litų., o visa Lietuvai skirta ES parama – apie 36 mlrd. litų. Lietuva dar gauna Europos Sąjungos finansinę paramą žemės ūkiui ir kaimo plėtrai, taip pat dalyvavimui Europos Bendrijų programose (pvz., kultūros, švietimo ir mokslo bei tyrimų srityse), išorinių ES sienų apsaugai, tranzito į ir iš Kaliningrado per Lietuvos teritoriją palengvinimui užtikrinti bei Ignalinos atominės elektrinės uždarymo darbams finansuoti. (www.lvpa.lt. ES parama 2007 - 2013)

ES struktūrinė parama 2007 – 2013 m. valstybėms narėms yra teikiama pagal **3 tikslus** – konvergencijos, teritorinio bendradarbiavimo ir konkurencingumo bei užimtumo. Pagal ES nustatytus kriterijus Lietuvai yra skiriama parama pagal pirmus du tikslus. (Integracijos žinios, 2006, Nr. 57, p. 10)

Pagrindinis dokumentas, reglamentuojantis šios paramos pasiskirstymą, yra **Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija ir veiksmų programos**, kuriose išdėstyta Lietuvos derybinė pozicija su Europos Komisija dėl šios paramos panaudojimo. Lėšas Lietuva galėjo pradėti naudoti nuo 2007 m. sausio 1 d. (www.esparama.lt. ES struktūrinė parama)

Strategijoje nustatytas pagrindinis ES struktūrinės paramos panaudojimo **tikslas** – sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus.

Parengus paramos panaudojimo strategiją ir 3 veiksmų programas, Vyriausybės 2006 m. spalio 16 d. nutarimu Nr. 1004 patvirtintos Preliminarios Europos Sąjungos 2007 - 2013 metų struktūrinės paramos, gaunamos pagal ES sanglaudos politikos konvergencijos tikslą, lėšų paskirstymo tarp veiksmų programų, jų prioritetų ir intervencinių sričių proporcijos. (Integracijos žinios, 2006, nr. 57, p. 10)

Visos lėšos paskirstomos pagal tris **programas**:

- Ⓢ Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa;
- Ⓢ Ekonomikos augimo veiksmų programa;
- Ⓢ Sanglaudos skatinimo veiksmų programa.

Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa skirta visų darbingo amžiaus Lietuvos gyventojų mobilizavimui, nes investicijos į Lietuvos žmonių žinias, gebėjimus, aktyvumą, verslumą patikimai garantuoja ilgalaikį ūkio augimą. Šiai veiksmų programai skirta 13,8 proc. ES struktūrinės paramos lėšų. (www.esparama.lt. ES struktūrinė parama)

Ūkio ministerijai numatyta skirti administruoti dalį Ekonomikos augimo programos ir dalį Sanglaudos skatinimo programos lėšų – iš viso per 5 mlrd. litų.

Ekonomikos augimo veiksmų programai siūloma skirti daugiausiai (palyginti su kitomis dviem programomis) ES struktūrinės paramos lėšų – 45,32 proc., arba 10,4 mlrd. litų. (www.esparama.lt. ES struktūrinė parama)

Šioje programoje yra trys pagrindiniai **prioritetai**:

- Ⓢ Lietuvos mokslo, tyrėjų gebėjimų, mokslo ir verslo ryšių stiprinimas;
- Ⓢ Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas;
- Ⓢ Aplinkos verslui plėtoti gerinimas.

Vien mokslinių tyrimų bei technologinei plėtrai numatyta skirti 10 proc. (arba 2,3 mlrd. Lt) ES struktūrinės paramos lėšų. (www.esparama.lt. ES struktūrinė parama)

Sanglaudos skatinimo veiksmų programa turi įgyvendinti viziją apie darnesnę visuomenę. Taigi gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimui, mažinant atskirų regionų skirtumus, skiriama 39,08 proc. visos 2007 - 2013 m. ES struktūrinės paramos. (www.esparama.lt. ES struktūrinė parama)

Šioje programoje yra tokie **prioritetai**:

- Ⓢ „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimo bei pritaikymo turizmo plėtrai“ - 912 mln. litų.
- Ⓢ „Atvykstamojo ir vietos turizmo skatinimas naudojant gamtos išteklius, kultūros paveldą ir sukuriant palankesnes aktyvaus poilsio sąlygas“ - 1,013 mlrd. litų.

Techninės paramos veiksmų programa – specialioji, papildoma veiksmų programa, skirta administruoti teminėms veiksmų programoms. Šiai veiksmų programai skirta 1,4 proc. ES struktūrinės paramos lėšų. (Integracijos žinios, 2006, nr. 57, p. 10)

Lietuvos Respublikos Vyriausybė skelbia, kad, atsižvelgiant į 2004 – 2006 m. laikotarpio pamokas bei socialinių ir ekonominių partnerių pasiūlymus, yra tobulinama paramos administravimo sistema, siekiama kad ji taptų skaidresnė, paprastesnė ir aiškesnė paramos gavėjams bei administruojančioms institucijoms. ES struktūrinės paramos administravimo sistema bus tobulinama keliomis kryptimis. Vietoj dabar skelbiamų konkursų viešąsias (valstybės) investicijas numatoma skirti programiniu principu. Tai reiškia, kad kai dėl viešojo projekto (ar programos) reikalingumo bus priimamas atitinkamas sprendimas, jis bus ir įgyvendintas, ir taip bus išvengta projektų tarpusavio konkurencijos bei nereikalingo laiko ir lėšų viešųjų projektų rengimui eikvojimo. Taip pat pagreitės paraiškų vertinimo ir sprendimų priėmimo procesas. (www.lvpa.lt. ES parama 2007 - 2013)

Siekdamas užtikrinti, kad Europos Sąjungos paramos lėšos būtų naudojamos efektyviai ir laiku, Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas potvarkiu sudarė darbo grupę. Darbo grupei ES paramos panaudojimo ir administravimo klausimams spręsti vadovaus Ministro Pirmininko patarėjas Mantas Nocius. Darbo grupėje taip pat - Finansų, Žemės ūkio, Švietimo ir mokslo, Ūkio ministerijų, Vyriausybės kanceliarijos specialistai. (www.euro.lt. Lietuva ir Europos Sąjunga)

3. INTEGRACIJOS Į ES POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI TYRIMAI

Norint įvertinti integracijos į Europos Sąjungą poveikį Lietuvos ekonomikai, šioje darbo dalyje buvo atlikti tyrimai: Lietuvos integracijos į ES atliktų tyrimų apžvalga, Lietuvos makroekonominių rodiklių analizė ir kiekybinis įvertinimas bei anketinis gyventojų nuomonės tyrimas.

3.1. Integracijos į ES atliktų tyrimų apžvalga

Vertinant integracijos į Europos Sąjungą poveikį Lietuvos ekonomikai, svarbu apžvelgti integracijos į ES atliktus tyrimus.

2000 m. Lietuvai ruošiantis tapti Europos Sąjungos nare, Europos Komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės atliko tyrimą, kuriuo buvo įvertintas ES poveikis Lietuvos ekonomikai ir visuomenei. Atlikto tyrimo išvadas galima suskirstyti į teigiamas ir neigiamas Lietuvos integracijos į ES pasekmes.

Lietuvos integracija teigiamos pasekmės:

■ Su ES prekiaujančioms ir ES vidaus rinkoje paslaugas teikiančioms įmonėms, nes joms išnyksta galutinės kliūtys prekybai su partnerėmis ES šalyse.

■ Mobiliai visuomenės daliai – jaunimui, darbo ieškantiems kvalifikuotiems darbuotojams, turistams ir pan. – dėl padidėjusių galimybių visose ES šalyse.

■ Kai kurioms vietinėms įmonėms, kurioms padidėjo apsauga nuo importo iš Rusijos, Ukrainos ir kai kurių kitų trečiųjų šalių dėl bendros prekybos apsaugos.

■ Stambiams ūkiams, gausiantiems keletą kartų didesnę paramą, kuri buvo teikiama iš ES fondų.

■ Mažiau išsivysčiusiuose regionuose, įmonėms galinčioms pretenduoti į ES struktūrinių fondų paramą (darbuotojams perkvalifikuoti, įrangai modernizuoti ir pan.).

■ Su ES fondų įsisavinimu susijusias paslaugas – verslo konsultavimo, infrastruktūros statybų, aplinkosaugos projektų rengimo ir pan. – teikiančioms įmonėms.

■ Vartotojams dėl gerėjančios produktų kokybės, aplinkos apsaugos normų bei didesnio prekių pasirinkimo, didesnės konkurencijos infrastruktūros paslaugų teikimo srityse.

■ Valstybės institucijoms dėl pagausėjusių kai kurių ekonominės veiklos reguliavimo ir priežiūros funkcijų.

Lietuvos integracija į ES neigiamos pasekmės:

■ Smulkiems ūkininkams ir smulkioms įmonėms dėl griežtesnių kokybės (veterinarijos, aplinkosaugos, saugos darbe ir pan.) standartų bei po ilgesnio laiko padidėjančios konkurencijos.

■ Vartotojams ir mokesčių mokėtojams dėl didesnių rinkos iškraipymų žemės ūkio srityse ir dėl to padidėjančių maisto produktų kainų, kai kurių padidėjančių importo muitų, didesnių netiesioginių mokesčių, galimo didesnio poreikio finansuoti ES lėšas nemažinant kitų biudžeto išlaidų.

■ Valstybės institucijoms dėl poreikio dirbti efektyviau, atskaitingiau ir skaidriau.

Straipsnyje „Integracijos į ES poveikis Lietuvos ekonomikai: analizė ir kiekybinis įvertinimas“ V. Kvedaras, G. Rūškys, G. Umbrasas (2002) analizuojama integracijos į Europos Sąjungą įtaka Lietuvos ekonomikai. Šio tyrimo tikslas buvo susisteminti Lietuvoje ES teisės atliktų įgyvendinimo bei kitų narystės ES sąlygų vykdymo pasekmių tyrimų rezultatus ir įvertinti visų šių veiksmų poveikį Lietuvos ūkio rodikliams, įtakojančiams bendrąjį vidaus produktą, modeliuojant Eurointegracijos poveikį Lietuvos ekonomikai.

Iš gautų rezultatų daromos išvados, jog didžiausią poveikį Lietuvos ūkiui turi bendrosios rinkos efektas, papildomos piniginės iš ES fondų gaunamos lėšos bei tiesioginių užsienio investicijų padidėjimas. Pavyzdžiui, Lietuvos eksportas dėl integracijos į ES lyginant su hipotetine nesiintegravimo situacija per 2002 – 2009 m. yra didesnis apie 1,9 karto. Tokią ženkliai integracijos įtaką eksportui lemia tai, jog Lietuva su ES daugiausiai prekiauja tomis prekėmis, kurių prekyba, kaip įvertinta Lejor et al. (2001) tyrime, labai padidėja dėl bendrosios rinkos sukūrimo.

Antrinio poveikio tyrimas parodė, jog integracija didina visas nevyriausybines galutinio vartojimo išlaidas (vyriausybės išlaidos tyrime suprantamos kaip įprastinės iki integracijos buvusio išlaidos, t.y. be ateinančių ES tikslinių struktūrinio sanglaudos ir sureguliuavimo fondų ir išmokų žemės ūkio lėšų). Po 2004 m. vyriausybės vartojimo išlaidos netgi mažėja, kadangi senųjų išlaidų sąskaita reikia finansuoti įmokas į ES biudžetą.

Bendras įvertintas integracijos poveikis per 2002 – 2009 m. sudaro apie 10 proc. nuo atitinkamo BVP suminio dydžio. Vertinant ne absoliutinių sumų santykius, o BVP augimo tempus, vidutiniškai per 2002 – 2009 m. Lietuvos ekonomika turėtų augti 0,6 proc. punkto sparčiau, lyginant su hipotetine nesiintegravimo situacija. Tokį nedidelį minėto periodo augimo padidėjimą (1995 – 2009 m. vidutinis spartesnis augimas sudaro 0,7 punkto) sąlygoja vertinamo periodo specifika, kai po 2005 – 2006 m. žymių papildomų investicijų praeigios kritės investicijų augimas sukels ir atitinkamą ciklinės raidos sąlygotą BVP augimo sulėtėjimą.

Be to analizė parodė, jog didžiausią įtaką patiria pramonė, elektros, dujų ir vandens tiekimo įmonės bei didmeninė ir mažmeninė prekyba. Didžiausias antrinis poveikis pramonei pasireiškia dėl minėto dominuojančio bendrosios rinkos pirminio poveikio, kurio didžioji dalis tenka pramonei. Kitos veiklos bendrosios rinkos efekto tiesiogiai yra įtakojamos žymiai mažiau – didesnė įtaka pasireiškia per netiesioginį antrinį poveikį, t.y. vartojimo, investicijų padidėjimą.

2005 m. Finansų ministerijos užsakymu buvo UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ buvo atliktas tyrimas. Šis tyrimas – tai būsimų Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos sričių įvertinimas. Kompetentingi ekspertai nustatė sritis, į kurias reikėtų nukreipti būsimą Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą, ir koks efektas būtų pasiektas iki 2015 m. Tyrimo išvadose rašoma, jei Lietuva sugebės veiksmingai panaudoti visas 2007 – 2013 m. numatytas panaudoti lėšas, bus sukurta apie 52 mlrd. litų papildomo bendrojo vidaus produkto. Jei nepavyks veiksmingai panaudoti ateinančios paramos, gresia 28 mlrd. litų bendrojo vidaus produkto praradimas.

2006 m. sausio ir vasario mėnesiais LLRI atlikto tyrimo duomenimis, Lietuvos ūkio augimas 2005 – 2006 m. išlieka stabilus ir kiek spartesnis nei tikėtasi. Lietuvos ekonomikos raidos rodikliai tebėra palyginti aukšti, užsienio prekyba auga, įmonių padėtis gerėja, taip pat sparčiai gerėja ir namų ūkių finansiniai rodikliai.

Šiame tyrime akcentuojama besikeičianti darbo rinkos situacija: rinkos dalyviai kur kas daugiau kėlė darbo užmokesčio rodiklius 2005 – 2006 m., o nedarbo skaičius tuo pat metu labai pastebimai mažino. Tokie itin staigūs vertinimų pokyčiai rodo jų susirūpinimą dėl emigruojančios darbo jėgos ir dėl aštrėjančios konkurencijos darbo rinkoje. Kilęs darbo užmokestis, kartu su gausiai didinamomis socialinėmis išmokomis ir užsienyje dirbančiųjų į Lietuvą siunčiamomis pajamomis, pastebimai gerina namų ūkių finansinę situaciją. Deja, darbo atlygio kilimas ir ekonomikos plėtra kol kas dar netapo tais faktoriais, kurie stabdytų emigraciją.

Didesnių pajamų skatinami vartojimas ir vidaus rinkos plėtra lėmė BVP didėjimą 2005 m., tačiau, kita vertus, spartus vartojimo augimas prisidėjo ir prie kainų kilimo, kurios pastaraisiais metais didėja pastebimai sparčiai. Pesimistiškiau nuteikia ir nemažėjanti šešėlinė ekonomika, didelė mokesčių našta, mažos investicijos, nemažėjanti emigracijos banga ir migracijos politikos nebuvimas, taip pat strateginio planavimo ekonomikos politikoje trūkumas. Visa tai gali neigiamai paveikti ekonomikos augimą ir turėti neigiamų pasekmių ateityje.

2006 m. buvo tęsiama Lietuvos integracijos į ES poveikio tyrimų programa. Vyriausybės kanceliarijos užsakymu 2006 m. buvo atliktas Lietuvos integracijos į ES poveikio vertinimo tyrimas. Tyrimas susijęs su Lietuvos viešojo administravimo ir viešojo sektoriaus problematika.

Viešosios politikos ir vadybos institutas, nagrinėjo narystės ES poveikį kvalifikuotų Lietuvos viešojo sektoriaus darbuotojų darbo rinkai. Buvo tiriamos viešojo valdymo, sveikatos apsaugos ir švietimo sričių aukštos kvalifikacijos specialistų emigracijos priežastys, pateiktos rekomendacijos valstybės institucijoms.

Apskaičiuota, kad per praėjusius dvejus metus į užsienį galėjo išvykti iki 4 proc. aukštos kvalifikacijos (t.y. turinčių aukštąjį išsilavinimą) viešojo sektoriaus darbuotojų, o per ateinančius trejus metus šia galimybe ketina pasinaudoti dar apie 7.5 proc. Tarp išvykusiųjų daugiausia

specialistų dirbo švietimo, sveikatos priežiūros bei socialinio darbo srityse. Nustatyta, kad labiausiai emigruoti linkę jaunesni nei 35 metai bei mažiau nei 10 metų darbo stažą turintys darbuotojai.

Aukštos kvalifikacijos viešojo sektoriaus tarnautojams Lietuvos integracija į ES sudarė sąlygas išvykti pirmiausia dėl to, kad narystė ES jiems garantavo Lietuvoje įgytos kvalifikacijos pripažinimą. Didžiausia paskata išvykti – maži atlyginimai, taip pat tai, kad darbo užmokestis nesusietas su jų darbo rezultatais. Pabrėžiama, jog neigiamai veikia tebevykdomos reformos, kurios verčia nuolat taikytis prie kintančios darbo aplinkos. Remiantis tyrimų duomenimis, buvo padaryta išvada, jog, siekiant neprarasti kvalifikuotos darbo jėgos viešajame sektoriuje, pirmiausia ir daugiausia atlyginimus reikėtų didinti švietimo ir sveikatos priežiūros bei socialinio darbo specialistams. Pažymėtina, kad darbo užmokestis turėtų pirmiausia kilti jauniems, neseniai pradėjusiems dirbti tarnautojams, kurie šiuo metu labiau linkę išvykti.

Vis dėlto daugelis bendro ekonominio integracijos į ES poveikio vertintojų sutaria dėl to, kad bendras integracijos poveikis Lietuvos ekonomikai yra teigiamas. Tokias pat išvadas padarė ir dauguma ekonominių tyrimų, atliktų pačiose ES kuriant bendrąją rinką ir vertinant jos poveikį valstybių narių ekonomikai bei vertinant narystės ES poveikį anksčiau įstojusių šalių ekonomikai.

Pagrindinės spartesnio Lietuvos ekonomikos augimo priežastys siejamos su jos dalyvavimu ES vidaus rinkoje ir ES fondų panaudojimu. Teigiama, kad didžiausią narystės ES naudą patiria šalies apdirbamoji pramonė, didmeninės ir mažmeninės prekybos įmonės bei ūkininkai.

3.2. Lietuvos makroekonominių rodiklių analizė

2004 m. gegužės mėn. Europos Sąjunga iš penkiolikos šalių grupės (ES-15⁶) tapo dvidešimt penkių šalių grupe (ES-25⁷). 2007 m. sausio mėn. Europos Sąjungą sudarė jau dvidešimt septynios narės. Naujų ES šalių vystymo tendencijos panašios, tačiau yra nemažai skirtumų kai kuriuose ekonomikos sektoriuose. Pagrindinis ES tikslas yra mažinti išsivystymo skirtumus ir skatinti menkiau išsivysčiusių šalių, kurių BVP vienam gyventojui yra mažesnis nei 75 proc. Europos Sąjungos vidurkio ekonominę plėtrą.

Lietuvai tapus ES nare, ekonomika yra stipriai veikiama besikeičiančios aplinkos ir ryšių su kitomis šalimis.

Šioje darbo dalyje pateikiama Lietuvos ekonominių rodiklių analizė ir kiekybinis įvertinimas. Gauti rezultatai palyginami su kitų Baltijos šalių ir ES senbuvių pasiektu lygiu.

Kaip matote 4 lentelėje, 2003 – 2006 m. Lietuvos ekonominiai rodikliai rodo besitęsiantį šalies ekonomikos augimą.

⁶ Airija, Austrija, Belgija, Danija, Graikija, Italija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Suomija, Švedija, Vokietija.

⁷ Airija, Austrija, Belgija, Čekijos Respublika, Danija, Estija, Graikija, Italija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Slovakija, Slovėnija, Suomija, Švedija, Vengrija, Vokietija.

Pagrindiniai ekonominės ir socialinės raidos rodikliai

	2003	2004	2005	2006
Vidutinis metinis gyventojų skaičius, tūkst.	3454,2	3435,6	3414,3	3394,1
Užimtieji (gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis), tūkst.	1438,0	1436,3	1473,9	1499,0
Nedarbo lygis (gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis), %	12,4	11,4	8,3	5,6
Infliacija (gruodžio mėn., palyginti su praėjusių metų gruodžio mėn.), %	-1,3	2,9	3,0	4,5
Šalies ūkio darbuotojų vidutinis mėnesio darbo užmokestis, metų pradžioje, Lt	1144,6	1184,0	1300,7	1478,4
Vidutinė senatvės pensija, Lt	340,5	371,6	420,3	476,9
Eksportas, mlrd. Lt	21,3	25,8	32,8	38,8
Importas, mlrd. Lt	29,4	34,4	43,2	53,1
Balansas, mlrd. Lt	-8,1	-8,6	-10,4	-14,3
Tiesioginės užsienio investicijos, metų pradžioje, mln. Lt.	13183,8	13699,4	16192,6	23895,8
Materialinės investicijos iš visų finansavimo šaltinių, metų pradžioje, mln. Lt	3432,9	3744,1	4352,1	5668,1
BVP, to meto kainomis, mln. Lt	56804	62587,0	71200,0	81991,4
Realusis BVP augimas, %	10,3	7,3	7,6	7,5
BVP, tenkantis vienam gyventojui, to meto kainomis, Lt	16445,0	18217,0	20854,0	24157,0
Valstybės biudžeto pajamos, metų pradžioje, mln. Lt	4394,8	5011,9	6808,0	8178,0
Valstybės biudžeto išlaidos, metų pradžioje, mln. Lt	5146,3	5643,0	7064,2	7936,2
Biudžeto deficitas (palyginti su BVP), metų pradžioje, %	-2,8	-2,2	-0,8	0,6
Valstybės skola užsieniui, metų pradžioje, mln. Lt	8169,0	8090,0	8176,0	8658,0
Einamosios sąskaitos balansas (palyginti su BVP), %	-6,0	-9,0	-6,5	-10,3
Parduota pramonės produkcija, metų pradžioje, mln. Lt	14398,0	16648,0	19423,0	24112,0
Mažmeninė prekių apyvarta, tų metų pradžioje, mln. Lt	8144,0	9115,0	10192,0	12076,0

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

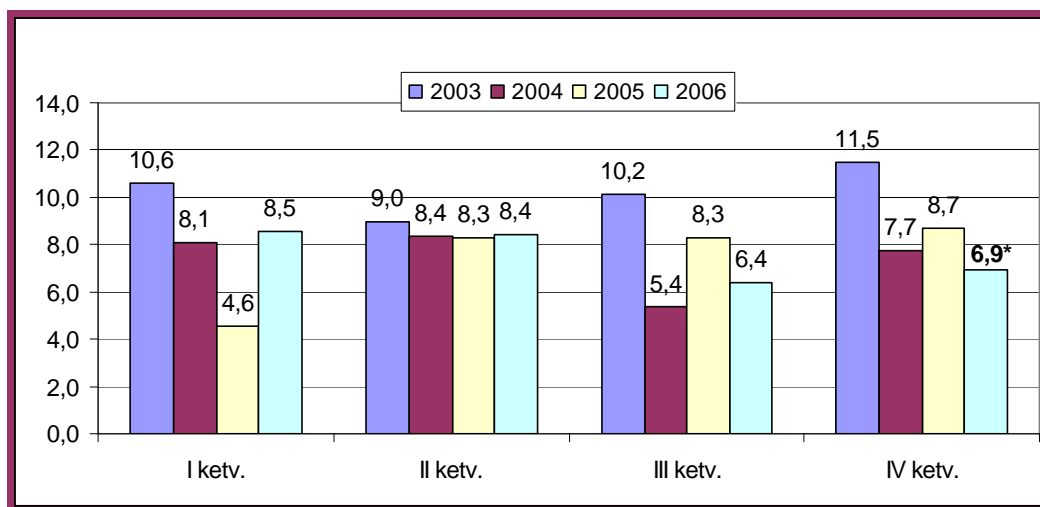
Bendrasis vidaus produktas (BVP) yra vienas iš rodiklių, parodančių tam tikros teritorijos ekonomikos dydį. (lt.wikipedia.org. Bendrasis vidaus produktas)

Bendrasis vidaus produktas (BVP) – bendrosios pajamos, sukurtos šalies teritorijoje, taip pat užsienio gamybos veiksmų gautos pajamos konkrečioje šalyje, minus šios šalies piliečių gautos pajamos užsienyje. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 391)

Remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2006 m. BVP, apskaičiuotas gamybos metodu, siekė 81991,4 mln. Lt to meto kainomis, lyginant su 2005 m., BVP padidėjo 7,5 proc. 2006 m. BVP augimui didžiausią įtaką turėjo apdirbamosios gamybos, statybos, transporto, sandėliavimo ir ryšių, didmeninės ir mažmeninės prekybos, finansinio tarpininkavimo ir nekilnojamo turto, nuomos ir kitos veiklos rūšys. Minėtų veiklos rūšių 2006 m. buvo sukurta 11 proc. daugiau bendrosios pridėtinės vertės nei 2005 m., o likusių veiklos rūšių – tik 4 proc. Apdirbamosios gamybos, statybos, transporto, sandėliavimo ir ryšių, didmeninės ir mažmeninės prekybos, finansinio tarpininkavimo ir nekilnojamo turto, nuomos ir kitos veiklos rūšims teko 70 proc. bendrosios pridėtinės vertės (BPV).

2006 ketvirtame ketvirtyje sukurtas BVP siekė 22677,9 mln. Lt to meto kainomis, lyginant su 2005 m. ketvirtu ketvirčiu, padidėjo 6,9 proc. Ketvirto ketvirčio BPV augimą lėmė statybos

darbų ir finansinių paslaugų apimties pokyčiai. Sparčiausias BVP augimas užfiksuotas 2003 m. ketvirtame ketvirtyje (11,5 proc.), o mažiausias 2005 m. pirmame ketvirtyje (4,6 proc.). (žr. 4 pav.) Tai rodo, kad Lietuvos ekonomika sparčiai augo, Lietuvai ruošiantis tapti ES nare.

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

5 pav. BVP pokyčiai Lietuvoje

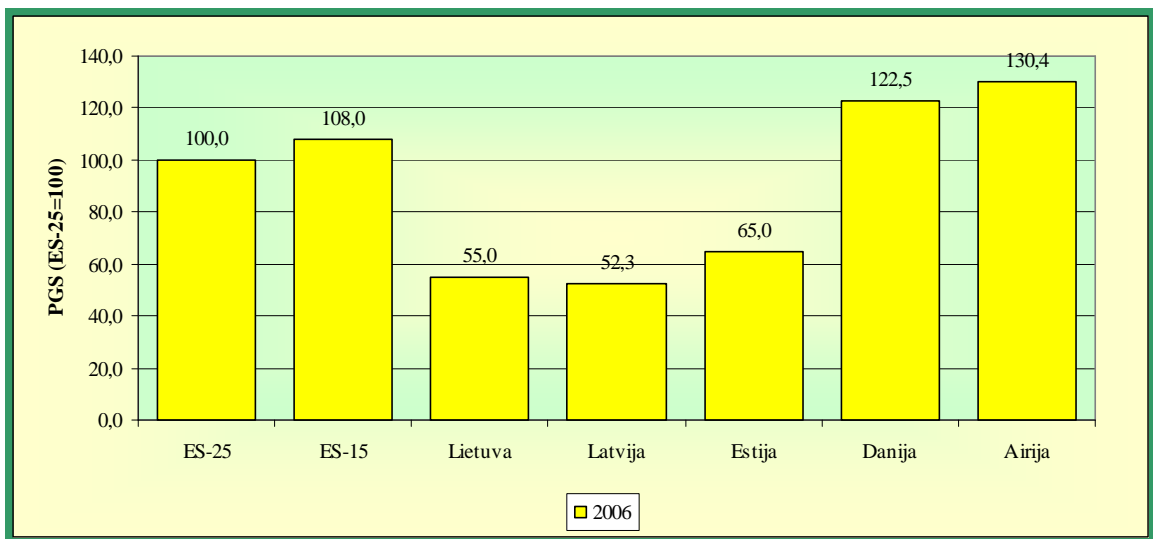
Pasiektą ekonominį lygį taip pat gerai parodo BVP, tenkantis vienam gyventojui, išreikštas perkamosios galios standartais (PGS), t.y. bendra valiuta, kuri panaikina kainų lygių skirtumus ir leidžia atlikti realius BVP palyginimus tarp šalių. (Avdejenkova, Bratčikovienė, 2004, p. 54)

2006 m. BVP vienam gyventojui pagal PGS sudarė 24157,0 mln. Lt, lyginant su praėjusiais metais, padidėjo 15,8 proc., 2005 m. – 14,5 proc., 2004 m. – 10,8 proc., 2003 m. – 9,8 proc.

Lietuvos atlikus BVP vienam gyventojui pagal PGS analizę ir palyginus su ES vidurkiu, paaiškėjo, kad 2006 m. Lietuvos BVP vienam gyventojui pagal PGS yra mažesnis 45,0 proc. už ES-25 ir 49,1 proc. už ES-15. Tai rodo, kad Lietuva gerokai atsilieka nuo ES vidurkio. (žr. 5 pav.)

Kaip matote 5 paveiksle, didžiausias iš Baltijos šalių BVP vienam gyventojui pagal PGS yra Estijoje (65,0), mažiausias Latvijoje (52,3), o Lietuva užima tarpinę padėtį (53,0).

Lietuvą lyginant su ES senbuvėmis Danija ir Airija. Galima pastebėti, kad Lietuvos BVP vienam gyventojui pagal PGS yra mažesnis 2,2 kartais už Daniją ir 2,4 kartais už Airiją. Tai rodo, kad Lietuvos ekonomikos lygis nėra toks aukštas kaip ES senbuvų.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazę New Cronos.

6 pav. Lietuvos BVP⁸vienam gyventojui pagal PGS palyginimas su Latvija, Estija, Danija, Airija, ES-25, ES-15

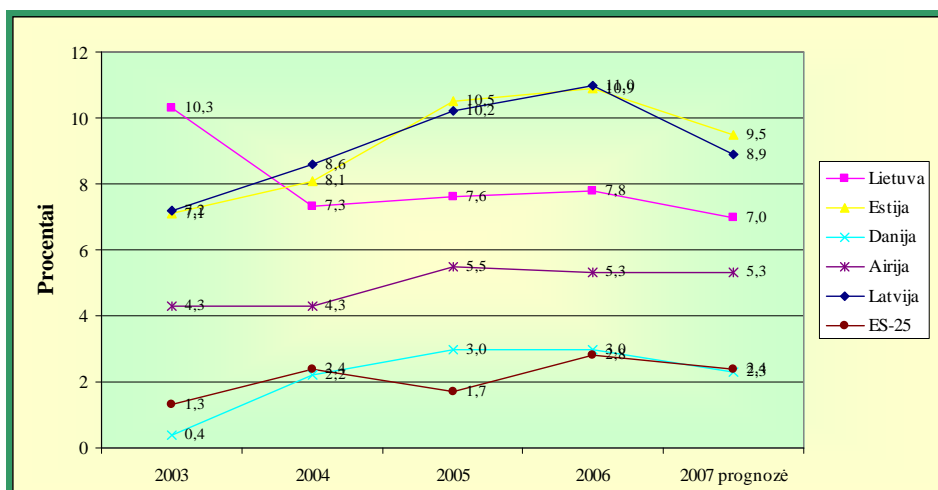
Atlikus BVP pokyčių analizę ir palyginus su kitomis ES šalimis, paaiškėjo, kad jau nuo 2001 metų Lietuva yra viena tarp pirmaujančių pagal BVP augimą ES erdvėje (ES-25). 2003 m. Lietuvos BVP pokytis siekė 10,3 proc. ir buvo pats aukščiausias visoje ES. 2004 m. BVP pokytis siekė 7,3 proc., 2005 m. – 7,6 proc., 2006 m. – 7,5 proc. Galima teigti, kad Lietuvos ekonomika vystosi dideliais tempais. (žr. 6 pav.)

2003 – 2006 m. Baltijos šalyse sparčiausiai BVP augo Latvijoje (vidutiniškai 9,3 proc.), šiek tiek lėčiau Estijoje (9,2 proc.), o lėčiausiai Lietuvoje (8,3 proc.). Tai rodo, kad Lietuvoje ekonomika vystosi lėčiausiai nei kitose Baltijos šalyse. (žr. 6 pav.)

Kaip matote 6 paveiksle, 2006 m. Lietuvos BVP pokytis, lyginant su Danija, yra didesnis 4,8 proc.p., o su Airija – 2,5 proc.p. Tai rodo, kad Lietuvos ekonomikos vystymo tempai sparčiai vejasi ES senbuvių pasiektą lygį.

Lyginant 2006 metus su 2007 metais, prognozuojama, kad Lietuvos BVP turėtų nukristi 0,8 proc.p., panašiai Danijos (0,7 proc.p.), ne tiek daug kaip Latvijos (2,1 proc.p.) ir Estijos (1,4 proc.p.), o Airijos liks toks pats.

⁸ BVP vienam gyventojui, išreikšto perkamosios galios standartais, apimties indeksas pateikiamas lyginant su Europos Sąjungos (ES-25) vidurkiu (ES-25=100).

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazę New Cronos.

7 pav. Lietuvos BVP pokyčio palyginimas su Latvija, Estija, Airija, Danija, ES-25

BVP augimo sulėtėjimą ES senbuovėse su nerimu stebi ES šalys naujokės (ES-25), nes nuo glaudžių prekybos ryšių su šiomis turtingomis valstybėmis priklauso jų įtaka ekonomikai. (Misiūnas, 2005, p. 73)

Gyventojai. 2006 m. ES erdvėje (ES-25) gyveno 466 mln. gyventojų, Lietuvos gyventojai sudarė 0,73 proc. ES gyventojų. Kaip matote 6 lentelėje, nuo 2003 m. iki 2006 m. Lietuvos gyventojų skaičius sumažėjo 1,7 proc. (60,1 tūkst. gyventojais). Pagrindinė priežastis, lemianti gyventojų skaičiaus pokyčius, yra migracija į kitas šalis dėl ekonominės gerovės ir politinio stabilumo. Todėl Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimas kelia įvairių neigiamų problemų šalies ekonomikai ir socialinei sistemai.

Gyventojų užimtumas ir nedarbas. Užimtumo lygis – procentinė dirbančiųjų dalis (t.y. užimtų ūkine veikla, taip pat ir darbu). (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 415)

Gyventojų užimtumo padėtį gana reprezentatyviai parodo užimtųjų, kurių amžius nuo 15 iki 64 metų, skaičiaus ir visų tos amžiaus grupės gyventojų santykis bei vyresnio (55-64 metų) amžiaus dirbančiųjų užimtumo lygis. (Misiūnas, 2005, p. 73)

2006 m. užimtieji sudarė 44,2 proc. Lietuvos gyventojų, 2005 m. – 43,2 proc., 2004 m. – 41,8 proc., 2003 m. – 41,6 proc. Tai rodo, kad Lietuvoje užimtumo lygis kasmet didėja.

Atlikus Lietuvos užimtumo rodiklių analizę ir palyginus su Baltijos šalimis, Lietuvos užimtumo lygis yra žemiausias (2005 m. – 62,6 proc.), aukščiausias yra Estijoje (2005 m. – 64,4 proc.), o vidurinę padėtį užima Latvija (2005 m. – 63,3 proc.).

Lietuvą palyginę su išsivysčiusiomis šalimis Danija, Airija galima teigti, kad Lietuvoje užimtumo lygis 13,3 proc.p. mažesnis už Daniją, 5,0 proc.p. už Airiją. Tai rodo, kad Lietuvos užimtumo lygis yra žemesnis už ES senbuvų lygį.

Lietuvos užimtumo lygis yra tik 1,2 proc.p. mažesnis už ES-25 vidurkį ir 2,6 proc.p. už ES-15. Tai rodo, kad Lietuvoje užimtumo lygis nėra žemas visoje ES erdvėje.

Nedarbas – nevysiškas užimtumas, ekonomine prasme yra visuomenės išteklių iššvaistymas ir darbo neturinčių žmonių egzistavimo sąlygų ardymas. Nedarbas – nevienalytis reiškinys. (Jakutis, Pertraškevičius, Stepanovas, Šečkutė, Zaicev, 2000, p. 220)

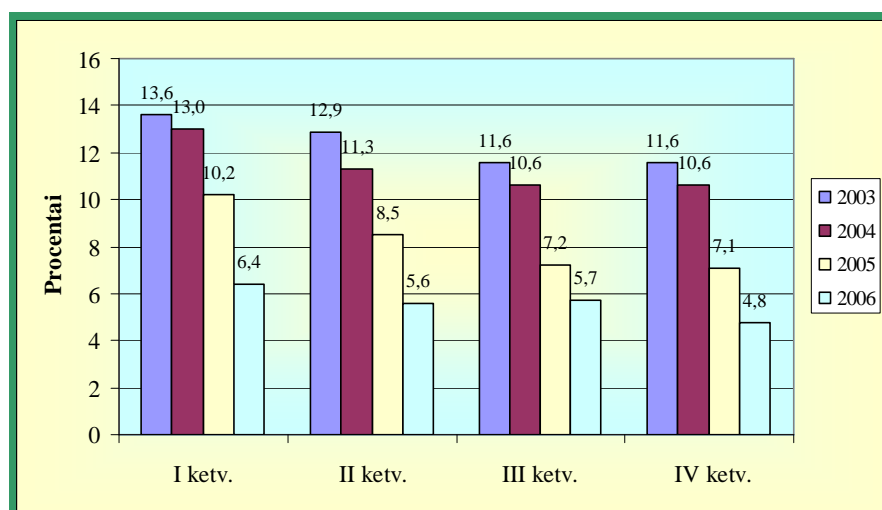
Nedarbas – situacija, kai darbingi žmonės nori dirbti, tačiau negauna darbo. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 405)

Nedarbo lygis – nedirbančių darbininkų žmonių santykio su visais darbingais šalies gyventojais procentinė išraiška. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 405)

Oficialus nedarbo lygis nustatomas remiantis registruotų bedarbių skaičiumi, tačiau jis kiekvienoje šalyje labai priklauso nuo įstatymų, reguliuojančių darbo rinką, bedarbio pašalpos mokėjimo sąlygų. (Misiūnas, 2003, p. 101)

Remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2006 m. nedarbo lygis siekė 5,6 proc., 2005 m. – 8,3 proc., 2004 m. – 11,4 proc., 2003 –12,4 proc. Galima teigti, kad Lietuvos nedarbo lygis kasmet mažėja.

Kaip matote 7 paveiksle, nedarbo lygis didžiausias buvo 2003 m. pirmame ketvirtyje 13,6 proc., o mažiausias 2006 m. ketvirtame ketvirtyje 4,8 proc.

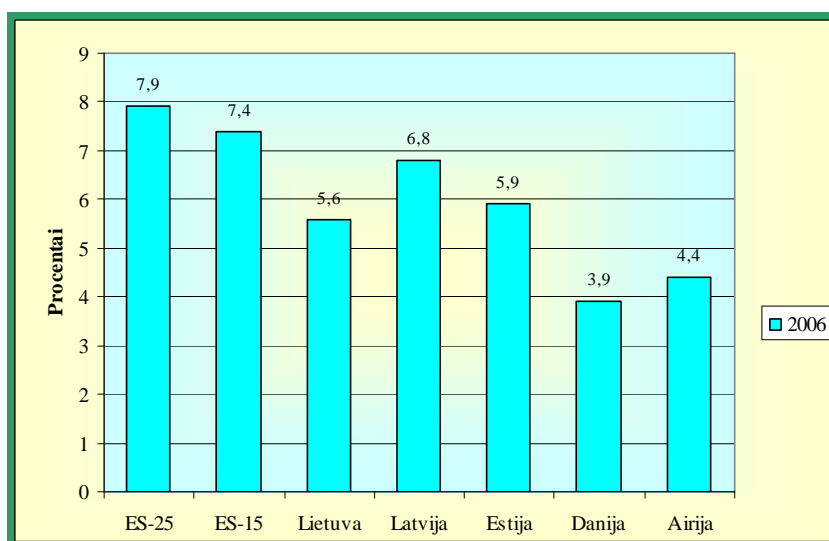
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazę New Cronos.

8 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje

2006 m. Lietuvos nedarbo lygį palyginus su Baltijos šalių rodikliais, paaiškėjo, kad Lietuvos nedarbo lygis yra pats mažiausias (5,6 proc.), Latvijos pats didžiausias (6,8 proc.), o Estija užima vidurinę padėtį (5,9 proc.). Galima teigti, kad Lietuvos nedarbo lygis yra pats mažiausias iš Baltijos šalių. (žr. 8 pav.)

Lyginant su ES senbuvėmis, Lietuvos nedarbo lygis nuo Danijos skiriasi 1,7 proc.p., o nuo Airijos 1,2 proc.p. Tai rodo, kad Lietuvos nedarbo lygis yra didesnis už ES senbuvėjų nedarbo lygį. (žr. 8 pav.)

Lietuvą lyginant su ES nedarbo lygio vidurkiu, Lietuvos nedarbo lygis mažesnis 2,3 proc.p. už ES-25, 1,8 proc.p. už ES-15. Tai rodo, kad Lietuvoje nedarbo lygis yra daug žemesnis nei visoje ES. (žr. 8 pav.)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazę New Cronos.

9 pav. Lietuvos nedarbo lygis palygintas su Latvija, Estija, Airija, Danija, ES-25, ES-15

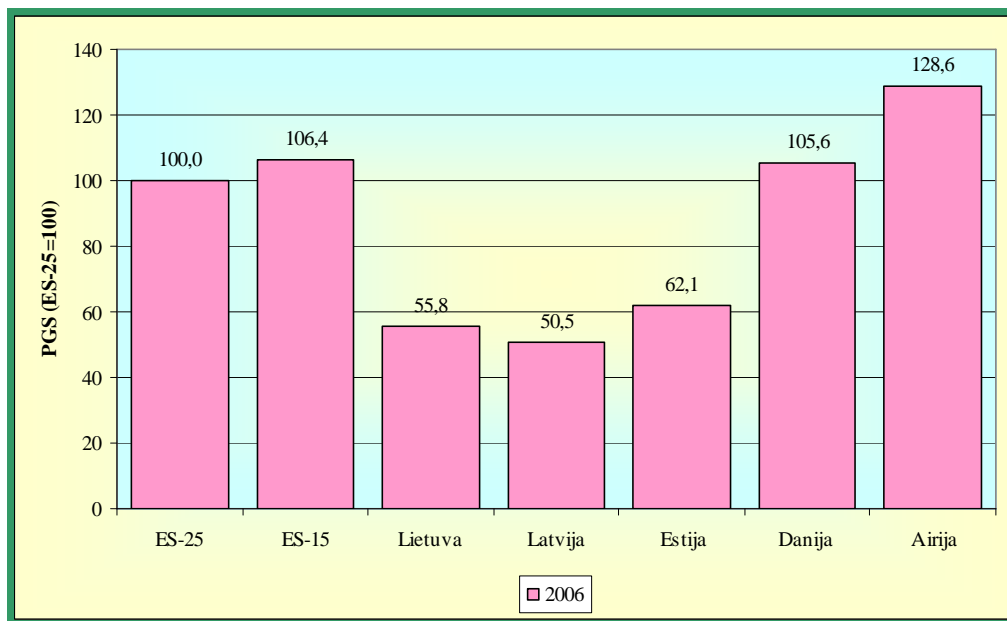
Darbo našumas. Darbo našumas – tai vidutiniškas produkcijos kiekis, pagamintas per vieną darbo valandą. Jis apskaičiuojamas bendros gamybos apimties ir darbo valandų kiekio santykiu. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 393)

Remiantis Eurostato duomenimis, 2005 m. Lietuvos darbo našumas vienam dirbančiajam pagal PGS buvo didžiausias (63,4), o pats mažiausias 2003 m. (49,7) .

Kaip matote 9 paveiksle, didžiausias iš Baltijos šalių darbo našumas vienam dirbančiajam pagal PGS yra Estijoje (62,1), mažiausias Latvijoje (50,5), o Lietuva užima vidurinę padėtį (55,8).

Lietuva ypač atsilieka nuo ES vidurkio pagal darbo našumą. 2006 m. Lietuvos darbo našumas vienam dirbančiajam pagal PGS yra 44,2 proc. mažesnis už ES-25 vidurkį ir 47,6 proc. už ES-15.

Airijoje darbo našumas 2,3 , o Danijoje 1,8 karto didesnis nei Lietuvoje. (žr. 9 pav.) Tai rodo, kad Lietuva pagal darbo našumą labai atsilieka nuo ES senbuvių.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazę New Cronos.

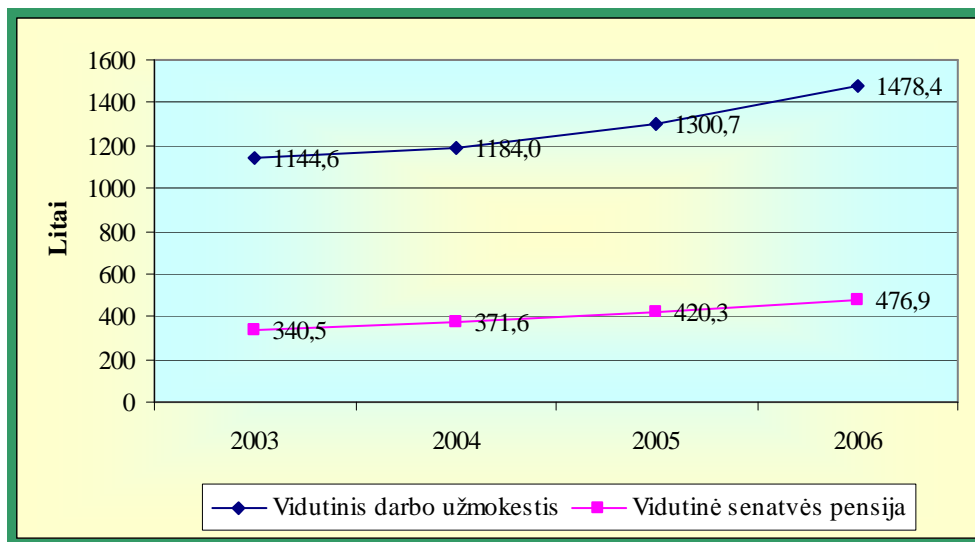
10 pav. Lietuvos darbo našumas palygintas su Latvija, Estija, Danija, Airija, ES-25, ES-15

Darbo užmokestis ir pensija. Svarbiausių gyventojų pajamų šaltinių (darbo užmokesčio ir pensijų) pokyčiai yra priklausomi nuo ekonomikos augimo tempų ir šalyje sukuriama BVP. (Avdejenova, Bratčikovienė, 2004, p. 60)

Pastaraisiais metais Lietuvoje tęsėsi spartus ekonomikos augimas ir jis suteikė ekonomines galimybes sparčiau didėti darbo užmokesčiui.

Gyventojų pajamos priklauso nuo bazinių dydžių: minimalaus gyvenimo lygio (2006 m. – 125 Lt), minimalaus mėnesinės (2006 m. 600 Lt) ir bazinės algos (2006 m. 115 Lt), bazinės pensijos (2006 m. 230 Lt). Analizuojant 2003 – 2006 m., minimalus gyvenimo lygis nepakito, tik 2007 m. prognozuojama, kad MGL padidės 5 Lt. (130 Lt). Minimali mėnesinė alga kasmet padidėdavo 50 Lt., manoma, kad 2007 m. minimali mėnesinė alga nepakis.

Labiausiai darbo apmokėjimas per 2006 m. išaugo sveikatos ir socialinio darbo (30,9 proc.), statybos (27,9 proc.), prekybos (16,8 proc.), žemės ūkio, medžioklės ir miškininkystės (15,8 proc.), kasybos ir karjerų eksploatavimo (13,1 proc.) veikloje. Didžiausias vidutinis darbo užmokestis išlieka finansinio tarpininkavimo srityje.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

11 pav. Vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio ir vidutinės senatvės pensijos pokyčiai

2003 - 2006 m. vidutinis mėnesio darbo užmokestis padidėjo 1333,8 Lt., o vidutinė senatvės pensija - 136,4 Lt. Kaip matote 10 paveiksle, vidutinis darbo užmokestis didėjo sparčiau, nei vidutinė senatvės pensija. Tam turėjo įtakos spartus ekonominis augimas ir darbo jėgos paklausa. Tačiau Lietuvos vidutinis darbo užmokestis ir vidutinė senatvės pensija nėra tokia kaip kitose ES šalyse.

Vartojimo prekių ir paslaugų kainos. Prekių ir paslaugų kainų tarpvalstybiniai palyginimai atliekami naudojant santykinų kainų lygių reikšmes. Santykiniai kainų lygiai yra perkamosios galios paritetų (PGP) santykiai su rinkos oficialiaisiais nacionalinių valiutų santykiais. PGP – tai nacionalinių valiutų perskaičiavimo santykiai, naudojami ekonominiams rodikliams, išreikštiems nacionaline valiuta, perskaičiuoti į bendrą valiutą, vadinamą perkamosios galios standartais (PGS). Jis sulygina įvairių nacionalinių valiutų perkamąją galią ir leidžia atlikti realius palyginimus. (Misiūnas, 2002, p. 101)

Vartojimo prekių ir paslaugų kainų indeksas – tai rodiklis, pagal kurį įvertinama pragyvenimo lygio dinamika. Jis įvertina tam tikro skaičiaus pirmo būtinumo prekių ir paslaugų „krepšelio“ vertinę išraišką atskirais laikotarpiais. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 416)

Infliacija – bendrojo kainų lygio kilimas, dėl kurio krinta piniginio vieneto perkamoji galia. Ji paprastai matuojama vartojimo prekių ir paslaugų kainų indekso padidėjimu per metus. (Jakutis, Pertraškevičius, Stepanovas, Šečkutė, Zaicev, 2000, p. 219)

Defliacija – prekių ir paslaugų bendrojo kainų lygio mažėjimas. Tai inflacijai priešingas reiškinys. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 393)

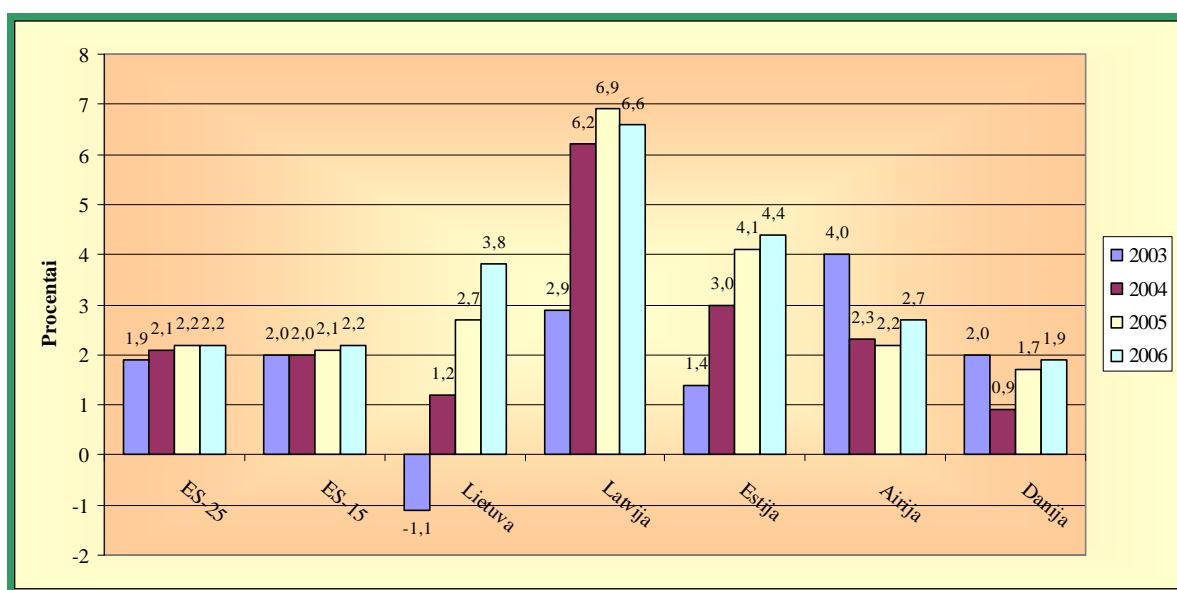
Kaip matote 11 paveiksle, suderinto VKI⁹ prekių ir paslaugų kainų pokytis yra pats aukščiausias 2006 m. (3,8 proc.), o pats mažiausias 2003 m. (-1,1 proc.). Nuo 2003 m. iki 2006 m. kainos išaugo 4,9 proc.p. Ypač spartus kainų augimas pastebimas, Lietuvai įstojus į ES, suderinto VKI prekių ir paslaugų kainų pokytis padidėjo 2,3 proc.p. Pastebima tendencija, kad narystė ES, stipriai veikia Lietuvos prekių ir paslaugų kainas.

2006 m. Lietuvos suderinto VKI prekių ir paslaugų kainų pokytis buvo didesnis 1,5 proc.p. už ES-25 vidurkį ir 1,6 proc.p. už ES-15. Tai rodo, kad Lietuvoje kainos augo sparčiau negu visoje ES erdvėje. (žr. 11 pav.)

Lietuvą lygindami su ES senbuvėmis, pastebime, kad 2006 m. Lietuvos kainų pokytis buvo didesnis 1,9 proc.p. už Danijos ir 1,1 proc.p. už Airijos. Galima teigti, kad ES naujokių kainos augo sparčiau negu ES senbuvų. (žr. 11 pav.)

2003 - 2006 m. Baltijos šalyse sparčiausias kainų augimas pastebimas Latvijoje, o mažiausias Lietuvoje. Nors 2006 m. Lietuvos suderinto VKI prekių ir paslaugų kainų pokytis nedaug skyrėsi (0,6 proc.p.) nuo Estijos kainų pokyčio. Pastebima, 2006 m. Lietuvos, Estijos suderinto VKI prekių ir paslaugų kainų pokytis augo, o Latvijos mažėjo. (žr. 11 pav.)

Galima pastebėti tendenciją, kad Lietuvoje kainos auga greičiau negu ES senbuvėse, bet ne taip sparčiai kaip kitose Baltijos šalyse. prognozuojama, kad Lietuvoje infliacija didės.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazės New Cornos.

12 pav. Suderinto VKI prekių ir paslaugų kainų pokyčiai Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Airijoje, Danijoje, ES-25, ES-15

Atlikus Lietuvos vartojamų prekių ir paslaugų kainų analizę, paaiškėjo, kad didžiausią įtaką bendrajam vartotojų kainų pokyčiui turėjo šių prekių ir paslaugų grupių pabrangimas: maisto produktų ir nealkoholinių gėrimų – 7,2 proc., būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro – 7,0 proc,

⁹ Vartotojų kainų indeksas

sveikatos priežiūros – 6,3 proc, viešbučių, kavinių ir restoranų – 4,5 proc. Atpigo drabužiai ir avalynė (4,5 proc.), transporto paslaugos (1,4 proc.). Kitų paslaugų kainos keitėsi nežymiai.

Tačiau lėtesnis kainų augimas ekonomikos ekspertų dažnai nėra vertinamas teigiamai, kadangi jis suprantamas kaip nepakankamos paklausos vidaus rinkoje ir nacionalinės valiutos neadekvataus santykio su kitomis pagrindinėmis užsienio valiutomis ankstesniais periodais padarinys. (Avdejenkova, Bratčikovienė, 2004, p. 56)

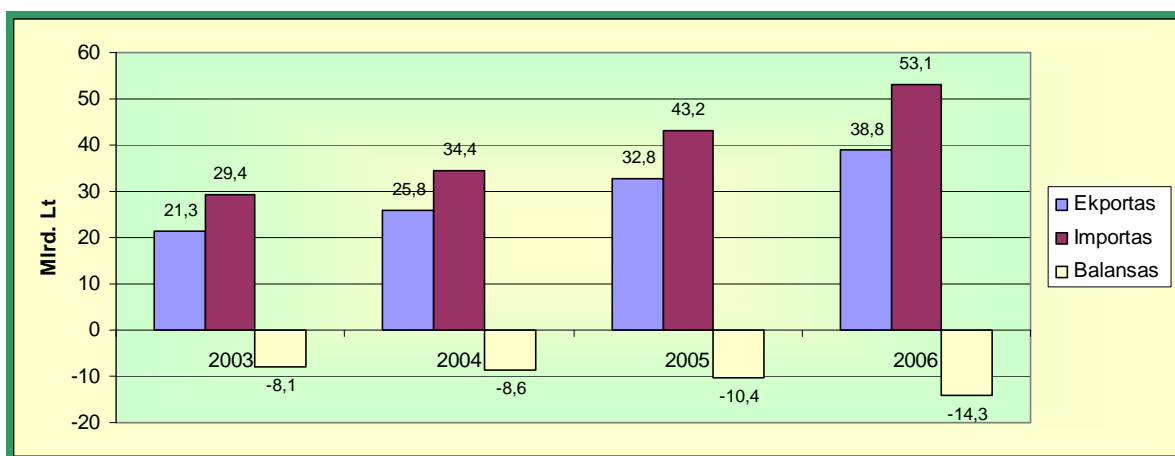
Užsienio prekyba. Šalies ekonomikos ryšius su užsieniu parodo užsienio prekybos rodikliai. Tarp keleto tokių rodiklių svarbiausia - eksportas. Šalies gebėjimą eksportuoti parodo prekių eksporto su BVP bei eksporto ir importo santykiu. (Avdejenkova, Bratčikovienė, 2004, p. 75)

Eksportas – prekės ir paslaugos, parduodamos užsienio šalims. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 395)

Eksporto didinimas spartina visuminio nacionalinio produkto prieaugį, todėl stengiamasi jį visokeriopai remti įvairiomis ekonominėmis priemonėmis. Labai svarbu ne tik eksportas, bet ir importas.

Importas – prekių ir paslaugų įvežimas iš užsienio šalių. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 367)

Remiantis Statistikos departamento duomenimis prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2006 m. eksportuota 38,8 mlrd. Lt vertės prekių, į Lietuvą importuota prekių, kurių vertė 53,1 mlrd. Lt. Eksportas padidėjo 18,3 proc., o importas 22,9 proc. Lietuvos užsienio prekybos deficitas sudarė -14,3 mln. Lt ir buvo 37,5 proc. didesnis nei 2005 m. (žr. 12 pav.) Svarbiausi Lietuvos eksporto partneriai - Rusija (12,5 proc.), Latvija (11,0 proc.), Vokietija (8,6 proc.), Estija (6,6 proc.). Svarbiausi importo partneriai – Rusija (25,5 proc.), Vokietija (14,7 proc.), Lenkija (9,6 proc.) ir Latvija (4,6 proc.).

Šaltinis: sudarytas autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

13 pav. Lietuvos užsienio prekybos pokyčiai

Analizuojant 2003 - 2006 m. Lietuvos eksporto ir importo rodiklius, pastebima, kad 2005 m. užfiksuotas didžiausias eksporto (27,1 proc.), importo (25,6 proc.) padidėjimas. Vidutiniškai per metus eksportas padidėja 22,2 proc., o importas – 20,1 proc. Tačiau Lietuvos prekybos balansas yra neigiamas, t.y. daugiau importuoja prekių ir paslaugų, nei eksportuoja.

Pagal makroekonomikos kategorijų klasifikatorių, svarbiausią poveikį prekių eksporto ir importo dinamikai turėjo tarptautinio vartojimo prekės, eksportui – 51,0 proc. (mineraliniai produktai - 25,1 proc., mašinos ir mechaniniai, elektros įrenginiai – 12,0 proc., transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai – 10,1 proc.), importui – 59,2 proc. (mineraliniai produktai – 24,5 proc., mašinos ir mechaniniai, elektros įrenginiai – 17,3 proc., transporto priemonės ir pagalbiniai transporto įrenginiai – 13,7 proc.). (žr. 7 lent.)

7 lentelė

Eksportas ir importas pagal makroekonomikos kategorijų klasifikatorių

	Eksportas		Importas	
	Mln. Lt	Proc.	Mln. Lt	Proc.
Iš viso	35672,1	100	48330,0	100
Investicinės prekės	3409,8	9,6	7857,7	16,3
Tarpinio vartojimo prekės	18202,2	51,0	28614,2	59,2
Vartojimo prekės	9222,1	25,9	8461,2	17,5
Benzinas	3246,9	9,1	133,9	0,3
Lengvieji automobiliai	1530,4	4,3	3157,1	6,5
Kitos prekės	60,6	0,2	105,9	0,2

Saltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

Remiantis Eurostato duomenimis, 2006 m. ES-25 šalių eksporto santykis su BVP siekė 0,4 proc., o Lietuvos buvo -10,2 proc., t.y. 10,6 proc.p. mažesnis už ES-25 vidurkį. Tai rodo, kad Lietuva yra importuotoja, o ES šalys - eksportuotojos.

Lietuvos rodiklis, lyginant su kitomis Baltijos šalimis, 10,0 proc.p. didesnis už Latviją (-20,2 proc.), o -0,5 proc.p. mažesnis už Estiją (-9,7 proc.). Tai rodo, kad Lietuva daugiau importuoja nei Estija, bet per pus mažiau nei Latvija.

Lietuvos eksporto santykis, lyginant su senbuvėmis Danija, Airija, yra 13,1 proc.p. mažesnis nei Danijos (2,9 proc.), ir -21,6 proc.p. nei Airijos (11,4 proc.). Pastebima tendencija, kad naujoms ES šalims būdinga, kad eksporto santykis su BVP yra žemesnis, palyginus su ES senbuvėmis, nes jose yra ukštesnis importo poreikis.

Investicijos. Užsienio kapitalas yra vienas iš svarbiausių sėkmingo Lietuvos ekonomikos augimo ir išsiliojimo į tarptautinę rinką veiksnių. Užsienio investicijos – tai užsienio kapitalas, įvežtas iš kitų šalių ir panaudotas investicijas priimančios šalies gamyboje arba veikloje, turinčioje kitą tikslinę paskirtį. Užsienio investicijos yra svarbios Lietuvai, kurios ekonomika nėra stipri, nes jos gali tapti svarbiu ūkio plėtros veiksniu. (Bennet, 1999, p. 74)

Tiesioginės užsienio investicijos – tai užsienio kapitalo įėjimas į gamybinius ir

negamybinius objektus, kai susiformuoja ilgalaikiai santykiai ir interesai tarp užsienio investuotojo bei įmonės, priimančios investiciją. (Kvedaraitė, 1998, p. 25)

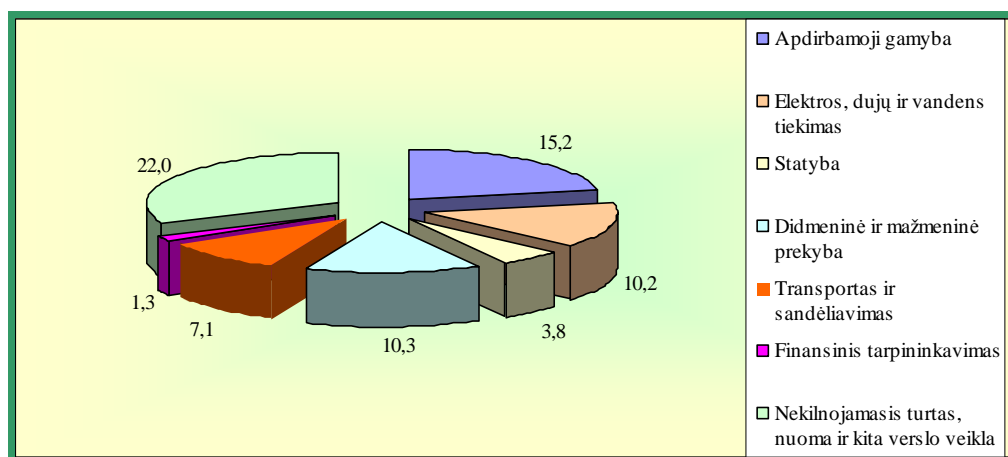
Materialinės investicijos ir tiesioginės užsienio investicijos išlieka svarbiausiais ekonominės plėtros faktoriais.

Remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, per 2006 m. Lietuvoje materialinės investicijos sudarė 15169,4 mln. Lt, lyginant su 2005 m., visos materialinės investicijos padidėjo 24,5 proc. 2006 m. valstybinio sektoriaus investicijos sudarė 5290,5 mln. Lt (34,9 proc. visų materialinių investicijų), o privataus sektoriaus investicijos atitinkamai sudarė 9878,9 mln. Lt (65,1 proc.).

2006 metų materialinių investicijų struktūra:

- pastatams, inžineriniams statiniams statyti ir remontuoti – 54,1 proc.;
- įrenginiams, mašinoms, transporto priemonėms įsigyti – 30,3 proc.;
- įrenginiams, mašinoms, transporto priemonėms remontuoti – 1,7 proc.;
- pastatams ir inžineriniams statiniams bei žemei įsigyti – 9,0 ir 4,5 proc.;
- kitoms išlaidoms – 0,4 proc.

Kaip matote 13 paveiksle, daugiausiai materialinių investicijų investuota į nekilnojamą turtą, nuomą ir į kitą verslo veiklą – 22,0 proc., į apdirbamąją gamybą – 15,2 proc. ir į didmeninę ir mažmeninę gamybą – 10,3 proc., o mažiausiai investuota į finansinio tarpininkavimo įmones – 1,3 proc. visų materialinių investicijų.

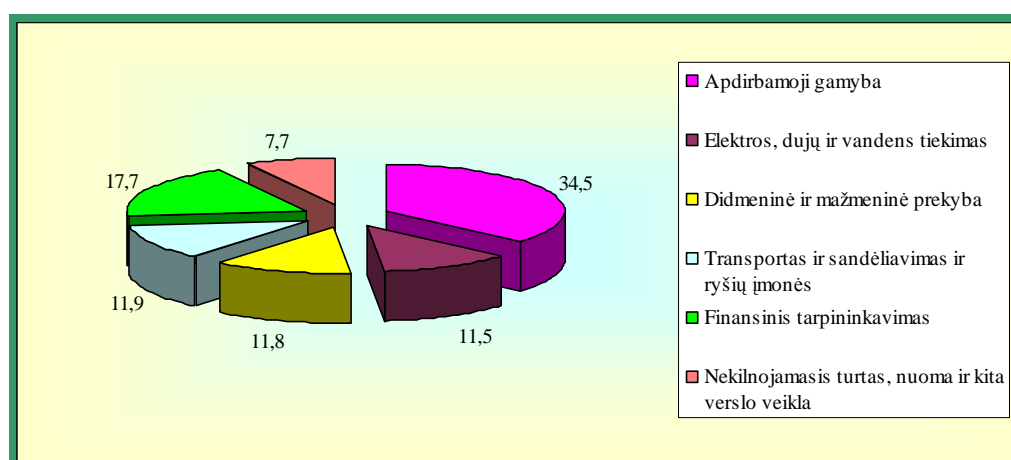
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

14 pav. Materialinių investicijų struktūra pagal veiklos rūšis

Palyginus su 2005 m., materialinės investicijos sumažėjo transportui ir sandėliavimui – 7,6 proc., kitai komunalinei, socialinei ir asmeninei aptarnavimo veiklai – 5,1 proc., o padidėjo apdirbamajai gamybai - 9,4 proc., elektros, dujų ir vandens tiekimui - 22,9 proc., statybai – 30,4 proc., pašto ir telekomunikacijų veiklai - 13,9 proc., nekilnojamojo turto, nuomos ir kitai verslo veiklai – 7,0 proc., švietimui – 52,2 proc.,

Remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, tiesioginės užsienio investicijos (TUI) Lietuvoje 2006 m. ketvirtame ketvirtyje TUI sudarė 24987,5 mln. Lt (7236,9 mln. eurų), palyginus su 2006 m. pirmu ketvirčiu, padidėjo 4,6 proc. (2006 m. pirmame ketvirtyje buvo 23895,8 mln. Lt). Vienam Lietuvos gyventojui 2006 m. pirmame ketvirtyje teko 7371 Lt (2135 eurai) tiesioginių užsienio investicijų, o 2006 m. ketvirtame ketvirtyje teko 7022 Lt (2034 eurai). Tai rodo, kad Lietuvos investicinis klimatas darosi vis palankesnis užsienio investuotojams.

Daugiausia investuota į apdirbamąją gamybą – 34,5 proc., į finansinio tarpininkavimo įmones – 17,7proc., transporto, sandėliavimo ir ryšių įmones – 11,9 proc., didmeninę ir mažmeninę prekybą – 11,8 elektros, dujų ir vandens tiekimą – 11,5 proc., nekilnojamojo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos įmones – 7,7 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų (žiūr. 14 pav.).

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

15 pav. TUI struktūra pagal veiklos rūšis

Apdirbamojoje gamyboje daugiausia investuota į naftos produktų ir chemijos gaminių gamybą – 48,6 proc., maisto produktų, gėrimų ir tabako gamybą – 17,5 proc., guminių ir plastikinių dirbinių gamybą – 7,8 proc. visų apdirbamosios gamybos investicijų.

Daugiausia lėšų yra investavę Rusijos (20,0 proc.), Danijos (16,3 proc.), Švedijos (11,7 proc.), Vokietijos (10,5 proc.), Suomijos (7,1 proc.), Estijos (7,0 proc.), Liuksemburgo (3,2 proc.) investuotojai.

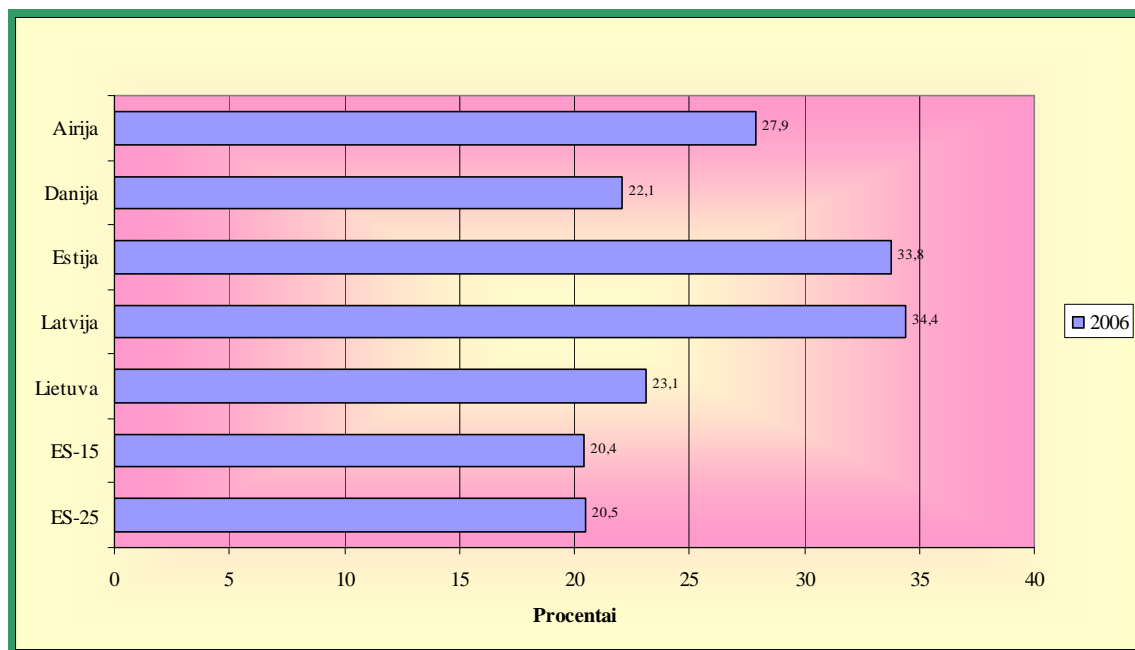
Tiesioginės investicijos iš ES 25 šalių sudarė 17,3 mlrd. Lt (69,3%), iš NVS šalių – 5,1 mlrd. Lt (20,3%) visų tiesioginių užsienio investicijų. Tai rodo, kad užsienio investicijų daugiausiai įplaukia iš ES šalių.

Kaip pateikta 15 paveiksle, 2006 m. Lietuvos investicijų lyginamasis svoris BVP struktūroje sudarė 23,1 proc., 2005 m. – 22,4 proc., 2004 m. – 22,3 proc., 2003 m. – 21,2 proc. Tai rodo, kad investicijų dalis šalies BVP struktūroje auga.

2006 m. Lietuvos investicijų lyginamasis svoris viršijo 2,6 proc.p. ES-25 vidurkio, o ES-15 – 2,7 proc.p. Tai rodo, kad Lietuvoje investicijų dalis BVP struktūroje yra didesnė už ES vidurkį.

Kaip matote 15 paveiksle, Baltijos šalyse didžiausias lyginamasis svoris yra Latvijoje (34,4 proc.), o mažiausias Lietuvoje (23,1 proc.) Galima teigti, kad investicijos sparčiai auga Lietuvoje, bet ne taip sparčiai kaip kitose Baltijos šalyse.

Lyginant su ES senbuvėmis, Lietuvos investicijų lyginamasis svoris panašus į Danijos, 1,0 proc.p. mažesnis už Lietuvos, o Airijos 4,8 proc.p. didesnis. Tai rodo, kad Lietuvoje investicijų lygis šalies ūkio plėtrai nėra toks žemas. (žr. 15 pav.)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazės New Cornos.

16 pav. Investicijų dalis šalių BVP struktūroje

Mokėjimo balansas. Šalies užsienio ekonominius ryšius taip pat apibūdina mokėjimo balansas, o svarbiausia sudėtinė mokėjimo balanso dalis yra einamoji sąskaita, kadangi ypač dominantis rodiklis yra einamosios sąskaitos deficitai arba pertekliai, lyginant su BVP. Tarptautiniais vertinimais, ekonominė padėtis šalyse, kuriose einamosios sąskaitos balanso deficitai viršija 5 proc. BVP, yra laikoma problematiška, o daugiau nei 10 proc. pavojinga. (Misiūnas, 2005, p. 76)

Mokėjimo balansas – sąskaitos, rodančios sandėrius tarp valstybių. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 403)

Einamosios sąskaitos perteklius – kiekis, kuriuo šalies prekių ir paslaugų eksportas yra didesnis negu jos prekių ir paslaugų importas, įvertinus grynuosius vienpusiškus pervedimus į užsienio šalis. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 395)

2006 m. trečiojo ketvirčio šalies mokėjimų balanso einamosios sąskaitos deficitai (ESD) sudarė 2,7 mlrd. Lt, arba 12,7 proc. BVP, o sausio–rugsėjo mėn. – 6,6 mlrd. Lt, arba 11,2 proc.

BVP. Palyginti su 2005 m. sausio–rugsėjo mėn., ESD padidėjo 3,1 mlrd. litų, arba 86,1 proc. (www.aktualijos.lt. Mokėjimų balanso apžvalga).

8 lentelė

Einamosios sąskaitos pokytį nulėmę veiksniai

	2006 m. sausio mėn. - rugsėjo mėn., mln. Lt	2005 m. sausio mėn. - rugsėjo mėn., mln. Lt	Pokytis, %	Veiksniai, %
Einamosios sąskaitos balansas	-6599,93	-3545,52	86,1	86,1
Prekių balansas	-7864,15	-5632,02	39,6	62,9
Paslaugų balansas	1910,52	2115,24	-9,7	5,8
Pajamų balansas	-2103,20	-1463,17	43,7	18,0
Einamųjų pervedimų balansas	1456,90	1434,43	1,6	-0,6

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos Respublikos mokėjimo balansu.

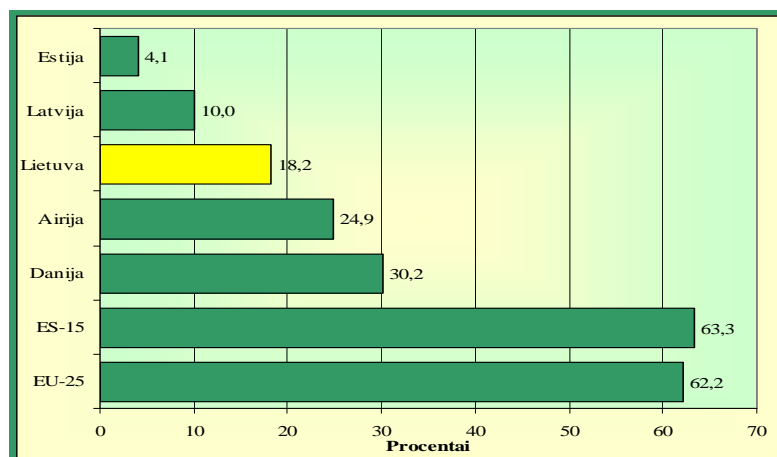
Kaip matote 8 lentelėje, ESD padidėjimą per devynis 2006 m. mėnesius nulėmė padidėję užsienio prekybos (86,1 proc.) ir pajamų balansų (39,6 proc.) deficitai. Paslaugų ir einamųjų pervedimų balansai išliko teigiami, jie gerino bendrą einamosios sąskaitos balansą.

Valstybės skola. Ekonomikos reformų metu visose ES šalyse nuolat trūko lėšų reformoms vykdyti. Kadangi buvo skolinamasi iš tarptautinių finansinių institucijų ir užsienio bankų, nuolat didėjo šalių užsienio skola. (Misiūnas, 2005, p. 76)

Tarptautinėje praktikoje yra įprasta apibūdinti užsienio skolas, tenkančios vidutiniškai vienam šalies gyventojui, dydį perskaičiuojant į vieną kurią pasirinktą užsienio valiutą. Pagal šį kriterijų Lietuvos užsienio skola yra viena iš mažiausių. (Avdejenkova, Bratčikovienė, 2004, p. 57)

2006 m. Lietuvos susikaupusios skolos lygio santykis su BVP sudarė 18,2 proc., 2005 m. – 18,6 proc., 2004 m. – 19,4 proc., 2003 m. – 21,2 proc. Tai rodo, kad valstybės skola kasmet mažėja.

Lietuvą lygindami su kitomis Baltijos šalimis, pastebime, kad Lietuvos valstybės skola yra pati didžiausia (18,2 proc.), o pati mažiausia Estijos (4,1 proc.).

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostato duomenimis.

17 pav. Valstybių skolos santykis su BVP 2006 m.

Lietuvos valstybės skolos santykis su BVP 1,6 karto mažesnis už Danijos, 1,4 karto už Airijos. Galima pastebėti tendenciją, kad ES senbuvių šalių išiskolinimo lygis yra aukštesnis nei naujokių.

Normaliam ekonomikos funkcionavimui užtikrinti ES šalis narėms rekomenduojama, kad bendra valstybės skola (vidaus ir užsienio) neviršytų 60 proc., palyginti su BVP. (Misiūnas, 2005, p. 76)

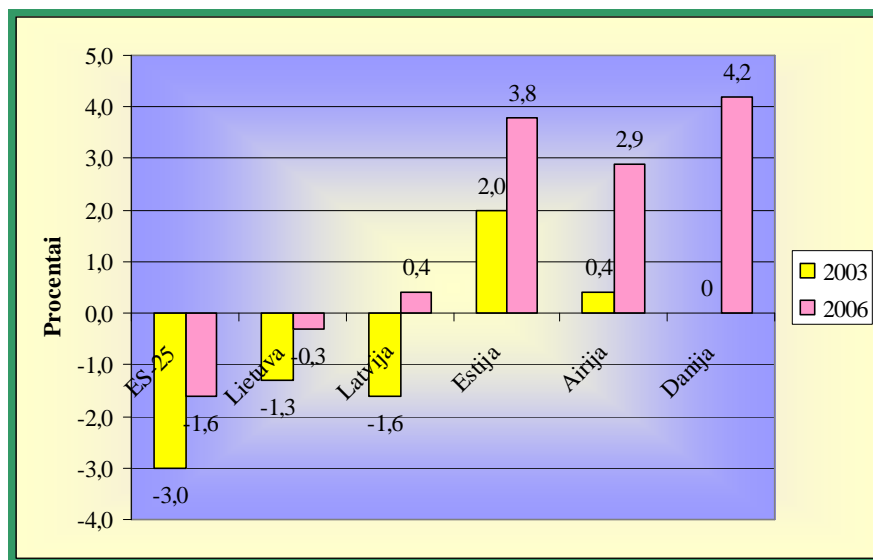
Vertinant pagal susikaupusios skolos lygio santykį su BVP, Lietuvoje padėtis nėra grėsminga.

Valstybės finansai. ES valstybės narės pripažįsta patikimų valstybės finansų reikalingumą ir privalo vengti pernelyg didelio nacionalinio biudžeto deficito. Jis turėtų siekti ne daugiau kaip 3 proc., lyginant su BVP. (Misiūnas, 2005, p. 76)

Biudžeto deficitas – neigiamas biudžeto balansas, kada vyriausybės išlaidos viršija pajamas. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 391)

Biudžeto perteklius – teigiamas biudžeto balansas, kada vyriausybės pajamos viršija išlaidas. (Wonnacot, Paul, Wonnacott, Ronald, 1994, p. 392)

Remiantis Eurostato duomenimis, 2006 m. Lietuvos biudžeto deficitas siekė 0,3 proc., 2005 m. 0,5 proc., 2004 m. 1,5 proc., 2003 m. 1,3 proc. Pastebima tendencija, kad Lietuvos nacionalinio biudžeto deficitas mažėja. (žr. 17 pav.)

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Eurostato duomenimis.

18 pav. Valstybės biudžetas deficito (-) / pertekliaus (+) santykis su BVP

Lyginant Lietuvą su kitomis Baltijos šalimis, pastebima, kad 2006 m. Lietuvos nacionaliniame biudžete yra deficitas, o Latvijos ir Estijos nacionaliniuose biudžetuose yra perteklius. (žr. 17 pav.)

Kaip matote 17 paveiksle, Lietuvos nacionalinio biudžeto deficitas yra mažesnis už ES-25 vidurkį. Tai rodo, kad Lietuvos padėtis nėra grėsminga.

Lygindami su ES senbuvėmis, pastebime kad, Lietuvos nacionalinis biudžetas 14 kartų mažesnis nei Danijos ir 9,7 karto nei Airijos.

Atlikus Lietuvos ekonominių rodiklių analizę ir kiekybinį įvertinimą, paaiškėjo, kad Lietuva yra ekonomikos augimo tendencijoje.

3.3. Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimas

Siekiant praktinio rezultato, vertinant integracijos į Europos Sąjungą poveikį Lietuvos ekonomikai, atliktas empirinis tyrimas.

Prieš pradėdant tyrimą buvo iškelta *hipotezė*, jog Lietuvos gyventojai teigiamai vertina integracijos į Europos Sąjungą poveikį Lietuvos ekonomikai.

Anketinės apklausos *tikslas* – išsiaiškinti Lietuvos gyventojų požiūrį į Lietuvos integravimą Europos Sąjungoje.

Anketinio tyrimo metu buvo siekiama nustatyti:

1. Kokie įvyko pokyčiai, Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare.
2. Nustatyti, kokioms gyventojų grupėms, ekonomikos šakoms ir veiklos sritims integracija turėjo didžiausią poveikį.
3. Nustatyti pagrindinius poveikio vertinimo kriterijus ir jais remiantis įvertinti integracijos į Europos Sąjungą poveikį.

Tyrimo metodas. Empiriniam tyrimui buvo pasirinktas anketinės apklausos metodas, leidžiantis gauti tikslius atsakymus į mus dominančius klausimus.

Tyrimas buvo atliekamas taip:

1. Sudaromos dviejų rūšių anketos;
2. Nustatoma tyrimo imtis;
3. Anketos pateikiamos respondentams;
4. Apdorojami gauti duomenys;
5. Susisteminti duomenys analizuojami ir interpretuojami.

Tyrimo imtis buvo sudaryta remiantis:

1. Atsitiktiniu grupių parinkimo būdu (viešosios nuomonės tyrimui);
2. Tiksliniu grupių formavimu (įmonės vadovų nuomonės tyrimui).

Viešosios nuomonės tyrimas. Apklausa vyko 2007 m. balandžio 1 – 30 d. Apklausti 100 Lietuvos gyventojų Marijampolės, Kauno ir Alytaus rajonuose. Apklaustų respondentų nuomonė rodo viešąją Lietuvos gyventojų nuomonę apie Lietuvos integraciją į Europos Sąjungą.

Kaip matote 9 lentelėje iš pateiktų duomenų, viešosios nuomonės tyrimo metu didesnę respondentų dalį sudarė 26 – 35 metų vyrai, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, gaunantys geras pajamas, gyvenantys mieste. Vyraujantis socialinis statusas - darbininkai.

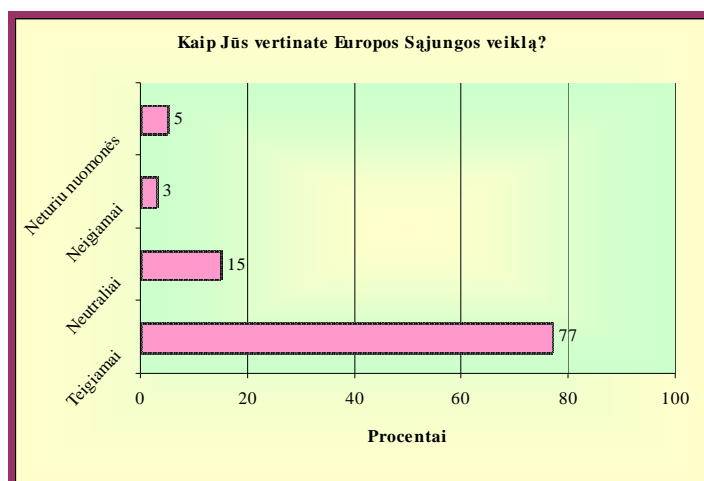
Lietuvos gyventojų demografinė ir socialinė charakteristika

Lytis:		Išsilavinimas:		Gyvenvietės tipas:	
Vyras	60 %	Nebaigtas vidurinis	3 %	Didmiestas	7 %
Moteris	40 %	Vidurinis	10 %	Miestas	90 %
Amžius:		Profesinis	20 %	Kaimas, vienkiemis	3 %
Iki 25 metų	17 %	Aukštasis (neuniversitetinis)	30 %	Socialinis statusas:	
26 - 35 metų	33 %	Aukštasis (universitetinis)	37 %	Darbininkas (-ė)	30 %
36 – 45 metų	26 %	Šeimos pajamos per mėnesį:		Ūkininkas (-ė)	3 %
46 – 55 metų	17 %	Iki 600 litų	3 %	Moksleivis (-ė)	1 %
56 – 59 metų	4 %	601 – 1000 litų	10 %	Studentas (-ė)	3 %
60 metų ir daugiau	3 %	1001 – 1500 litų	14 %	Specialistas (-ė)	22 %
		1501 – 2500 litų	30 %	Tarnautojas (-a)	17 %
		2501 litų ir daugiau	43 %	Vadovas (-ė)	20 %
				Pensininkas (-ė)	3 %
				Bedarbis (-ė)	1 %

Svarbu pabrėžti, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių asmenų domisi Lietuvos integravimu į ES (69 proc.), nesidominčių dalis sudarė tik 14 proc. Visi apklaustieji pakankamai gauna informacijos apie ES (67 proc.), tik keletas respondentų susidūrė su informacijos stoka problema (2 proc.), bet tai gali įtakoti nenoras domėtis Europos Sąjungos veikla.

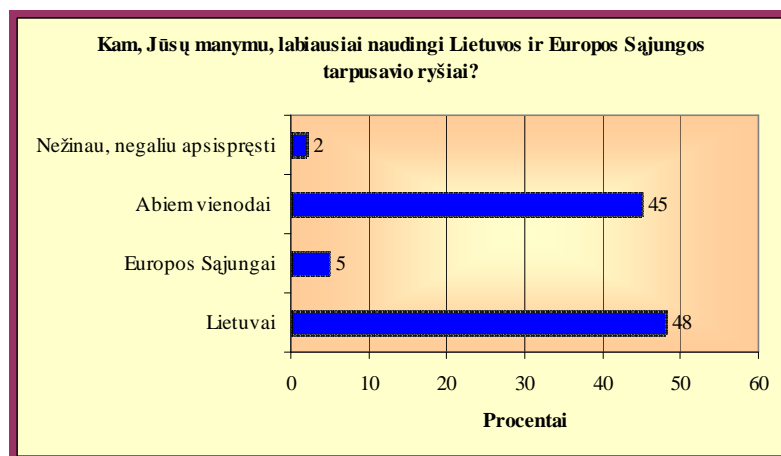
Labai svarbus aspektas, vertinant viešąją nuomonę apie Lietuvos integravimą į ES, yra bendra nuomonė apie Europos Sąjungą. Todėl pirmiausia, buvo siekiama išsiaiškinti, kaip Lietuvos gyventojai vertina Europos Sąjungą. Kaip matote 18 paveiksle, didžioji dalis apklaustųjų atsakė teigiamai.

Dauguma apklaustųjų, teigiamai vertinančių Lietuvos įstojimą į ES, yra tarp respondentų, turinčių aukštąjį (universitetinį) išsilavinimą (35 proc.), 26 – 35 metų amžiaus (30 proc.), jų šeimos pajamos yra pakankamai geros (43 proc.), tarp miesto gyventojų (82 proc.), tarp darbininkų (26 proc.), specialistų (20 proc.), vadovų (19 proc.) bei tarnautojų (15 proc.). Nors ir keista, tačiau, Lietuvos įstojimą į ES daugiausiai neigiamai vertina kaimo gyventojai (2 proc.) bei pensininkai (3 proc.). Neutraliai vertinančių yra tarp respondentų, turinčių vidutines pajamas (4 proc.), vidurinį išsilavinimą (3 proc.), 46 – 55 metų amžiaus (3 proc.), tarp miesto gyventojų (5 proc.). (žr. 7 pr.)

19 pav. Lietuvos gyventojų nuomonė apie ES veiklą

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti Lietuvos gyventojų nuomonę apie Lietuvos ir Europos Sąjungos tarpusavio ryšių naudą bei apie tai, kuriai iš jų integracija yra naudinga. Respondentų nuomone, šiuo metu integracija naudinga yra tik Lietuvai, o ateityje bus naudinga abiem vienodai. (žr. 19 pav.)

20 pav. Lietuvos ir ES tarpusavio ryšiai

Tyrimo anketoje tiek integracijos į ES šalininkai, tiek priešininkai turėjo įvertinti, kokią įtaką Lietuvos narystė turi įvairioms ekonominėms ir socialinėms sritims.

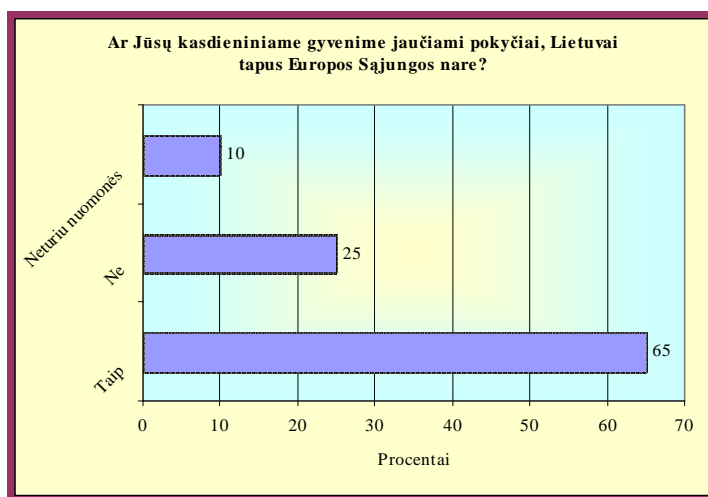
Kaip matote iš rezultatų, pateiktų 10 lentelėje, dauguma Lietuvos gyventojų mano, kad didžiausią teigiamą įtaką Lietuvos narystė ES turi Lietuvos ekonomikai (96 proc.), Lietuvos užsienio prekybai ir eksportui (87 proc.), naujų technologijų vystymui (86 proc.), Lietuvos patrauklumui užsienio investuotojams (83 proc.), darbo rinkai (83 proc.) bei Lietuvos saugumui (77 proc.). Didžiausią neigiamą įtaką Lietuvos narystė ES turi nusikalstamumui ir korupcijai (38 proc.), taip pat ir Lietuvos santykiams su Rusija (33 proc.) Respondentų nuomone, jokios įtakos Lietuvos narystė ES neturėjo švietimo sistemai (48 proc.).

10 lentelė

ES poveikis Lietuvos ekonominei ir socialiniai aplinkai

Pasirinkimo kriterijus	Teigiama įtaka (%)	Neigiama įtaka (%)	Jokios įtakos (%)	Nežinau (%)
Bendrajai Lietuvos ekonomikai	96	-	4	-
Naujų technologijų vystymui	86	-	10	4
Švietimo sistemai	35	-	48	17
Mokesčių dydžiui	37	28	24	11
Lietuvos saugumui	77	-	10	13
Bankininkystės vystymui	57	3	17	23
Lietuvos patrauklumui užsienio investuotojams	83	3	7	7
Lietuvos užsienio prekybai ir eksportui	87	3	3	7
Darbo rinkai	83	11	3	3
Politiniam stabilumui	48	12	21	19
Gyvenimo sąlygoms Lietuvoje	58	2	37	3
Socialinei apsaugai	38	5	35	22
Nusikalstamumui ir korupcijai	23	38	18	21
Lietuvos santykiams su Rusija	11	33	28	28
Bendra narystės ES įtaka Lietuvai	58	10	19	13

Apklausiant Lietuvos gyventojus apie narystę ES, buvo siekiama sužinoti, kaip integracijos į ES šalininkai ir priešininkai vertina kasdieniniame gyvenime jaučiamus pokyčius, Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare. Kaip matote iš rezultatų, pateiktų 20 paveiksle, dauguma šalininkų sutinka, kad jų kasdieniniame gyvenime jaučiami teigiami pokyčiai: gerėja gyvenimas, didėja perspektyvos darbo rinkoje, didesnės karjeros galimybės, didėja pragyvenimo lygis, laisva migracija. Priešininkai mano, kad paslaugų ir prekių kainos auga sparčiau negu darbo užmokestis, didėja Lietuvos gyventojų migracija į kitas ES šalis siekiant aukštesnio pragyvenimo lygio. (žr. 20 pav.)

21 pav. ES įtaka Lietuvos gyventojams

Tiek integracijos į ES šalininkų, tiek priešininkų nuomone, labiausiai teigiamą integracijos ES pojūtį pajuto ūkininkai (27 proc.), privatininkai (25 proc.), valstybės tarnautojai (21 proc.). Taip pat karinės pajėgos (18 proc.), valstybinės įmonės (16 proc.), o mažiausiai socialines paslaugas (1 proc.) teikiančias įmones, švietimo sistema (1 proc.).

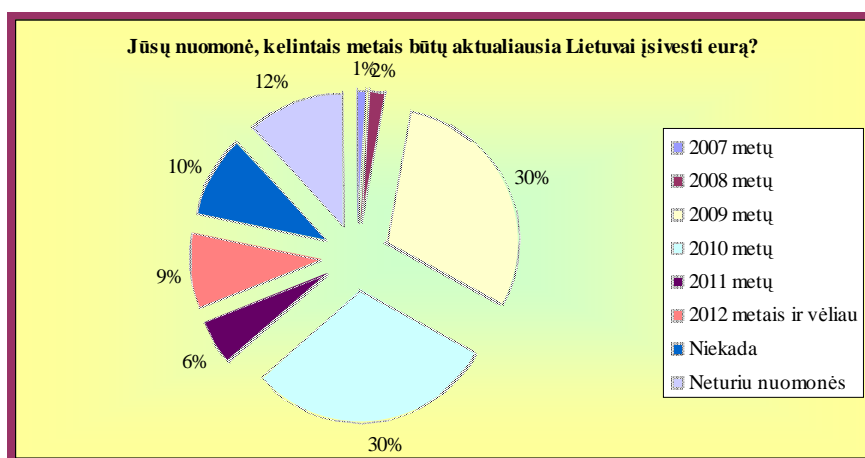
Tyrimo metu apklaustieji turėjo įvertinti, ar Lietuvos narystė ES reikalauja iš mūsų laikytis daugelio normų ir taisyklių, kurios mums yra nepriimtinos. Paaiškėjo, kad dauguma Lietuvos gyventojų sutinka, kad narystė ES reikalauja laikytis daugelio normų ir taisyklių, kurios mums yra nepriimtinos (žr. 11 lent.)

11 lentelė

ES normų ir taisyklių laikymasis

Ar Jūs sutinkate, kad narystė ES reikalauja iš mūsų laikytis daugelio normų ir taisyklių, kurios mums nepriimtinos?	
Absoliučiai sutinku	14%
Sutinku	40%
Nesutinku	24%
Visiškai nesutinku	10%
Neturiu nuomonės	12%

Labai svarbus aspektas, Lietuvai stengiantis įsivesti eurą, ar gyventojai pritaria tokiam žingsniui. Tyrimo metu daugiau nei pusė apklaustųjų pritarė lito keitimui į eurą, nepritariančių buvo maža dalis. Jų manymu, realiausiai Lietuvai įsivesti eurą 2009 - 2010 m. (žr.21 pav.)

22 pav. Lietuvos pasirengimas lito keitimui euru

Lietuvai gaunant ES finansinę paramą, tyrimo metu buvo siekiama sužinoti gyventojų nuomonę dėl ES finansinės paramos įsisavinimo. Daugiausiai apklaustųjų nesutinka, kad Lietuva pilnai įsisavina ES finansinę paramą. (žr. 12 lent.) O iš Baltijos šalių, respondentų nuomone, labiausiai įsisavino finansinę paramą Estija (76 proc.).

12 lentelė

ES finansinės paramos įsisavinimas Lietuvoje

Ar Jūs sutinkate, kad Lietuva pilnai įsisavina ES finansinę paramą?	
Absoliučiai sutinku	0%
Sutinku	8%
Nesutinku	66%
Visiškai nesutinku	20%
Neturiu nuomonės	6%

Šiuo metu viena iš didžiausių Lietuvos problemų yra didelė Lietuvos gyventojų migracija į kitas ES šalis dėl geresnio pragyvenimo lygio. Todėl anketinėje apklausoje buvo siekiama sužinoti respondentų nuomonę, ar, augant Lietuvos ekonomikai, sumažės Lietuvos gyventojų migracija į kitas ES šalis. Daugiausiai apklaustųjų pritarė, kad gyventojų migracija turi sumažėti. (žr. 13 lent.)

Lietuvos gyventojų migracijos mažėjimas

Ar Jūs sutinkate, kad, augant Lietuvos ekonomikai, sumažės Lietuvos gyventojų migracija į kitas ES šalis?	
Visiškai pritariu	42%
Pritariu	47%
Nežinau, negaliu apsispręsti	0%
Nepritariu	11%
Visiškai nepritariu	0%

Įmonių vadovų apklausos tyrimas. Apklausa vyko 2007 m. balandžio 1 – 30 d. Apklausta 50 įmonių vadovų Marijampolės, Kauno ir Alytaus rajonuose. Apklaustų respondentų nuomonė rodo įmonės vadovų nuomonę apie Lietuvos integravimą į Europos Sąjungą.

Kaip matote iš pateiktų duomenų 14 lentelėje, tyrimo metu dauguma respondentų – tai žmonės, dirbantys uždaroje akcinėje bendrovėje, turintys nuo 10 iki 49 darbuotojų, o pagrindinė veikla - didmeninė ir mažmeninė prekyba.

14 lentelė

Įmonių charakteristika

<u>Įmonės juridinis statusas:</u>		<u>Įmonė:</u>		<u>Įmonės pagrindinė veikla:</u>	
Personalinė (individuali) įmonė	17 %	Mikroįmonė (iki 9 darbuotojų)	24 %	Gamyba	10 %
Uždaroji akcinė bendrovė	53 %	Maža (10-49 darbuotojų)	36 %	Statyba	17 %
Akcinė bendrovė	25 %	Vidutinė (50 – 249 darbuotojų)	30 %	Didmeninė ir mažmeninė prekyba	36 %
Tikroji ūkinė bendrija	- %	Didelė (250 ir daugiau darbuotojų)	10 %	Transporto paslaugos	12 %
Kredito unija	- %			Finansinės paslaugos	15 %
Viešoji įstaiga	- %			Žemės ūkis	10 %

Tyrimo anketoje įmonės vadovai turėjo įvertinti, kokią įtaką Lietuvos narystė turi įvairioms ekonominėms sritims.

15 lentelė

ES poveikis ekonominei sričiai

Pasirinkimo kriterijus	Teigiama įtaka (%)	Neigiama įtaka (%)	Jokios įtakos (%)	Nežinau (%)
Bendrajai Lietuvos ekonomikai	100	-	-	-
Naujų technologijų vystymui	78	-	12	10
Mokesčiams verslo srityse	-	75	25	-
Lietuvos gamybai	84	16	-	-
Lietuvos patrauklumui užsienio investuotojams	75	17	8	-
Lietuvos užsienio prekybai ir eksportui	82	12	-	-
Darbo rinkai	34	66	-	-
Transporto politikai	31	31	-	38
Žemės ūkiui	50	25	-	25
Politišiam stabilumui	12	13	50	25
Lietuvos santykiams su Rusija	-	48	38	12
Bankininkystės vystymui	71	-	10	39
Aplinkos apsaugai	32	13	-	45

Nusikalstamumui verslo srityje ir korupcijai	26	64	10	-
Bendra narystės ES įtaka Lietuvai	48	27	11	14

Kaip matote iš rezultatų, pateiktų 15 lentelėje, kaip ir galima buvo tikėtis, visi įmonės vadovai mano, kad didžiausią teigiamą įtaką Lietuvos narystė ES turi Lietuvos ekonomikai (100 proc.), Lietuvos gamybai (84 proc.), Lietuvos užsienio prekybai ir eksportui (82 proc.), naujų technologijų vystymui (78 proc.), Lietuvos patrauklumui užsienio investuotojams (75 proc.), bankininkystės vystymui (71 proc.), transporto politikai (31 proc.), žemės ūkiui (50 proc.), aplinkos apsaugai (32 proc.). Didžiausią neigiamą įtaką Lietuvos narystė ES turi mokesčiams verslo srityje (75 proc.), darbo rinkai (66 proc.), nusikalstamumui ir korupcijai (64 proc.) ir Lietuvos santykiams su Rusija (48 proc.). Jokios įtakos Lietuvos narystė ES, atsižvelgiant į respondentų nuomonę, neturi politiniam stabilumui (50 proc.).

Vertinant Lietuvos įmonės vadovų nuomonę apie Lietuvos narystę ES, tyrimo metu buvo siekiama sužinoti, ar daug respondentų jaučia pokyčius verslo srityje, Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare. Visi respondentai sutinka, kad verslo srityje jaučiami pokyčiai: padidėjusios galimybės, laisva prekyba, muitų sąjunga. Priešininkų nuomone - paslaugų ir prekių kainas įtakoja padidėjusi konkurencija, kainų augimas, darbo jėgos trūkumas, verslo mokesčių nemažinimas, darbuotojų atlyginimų kėlimas.

Kaip jau minėjau, šiuo metu viena iš didžiausių Lietuvos problemų - tai didelė Lietuvos gyventojų migracija į kitas ES šalis siekiant geresnio pragyvenimo lygio. Todėl tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, ar Lietuvos narystė ES įtakoja įmonės darbuotojų trūkumą. Kaip matote 16 lentelėje, beveik visi įmonės vadovai jaučia darbo jėgos trūkumą, tik keletas vadovų nejaučia jokie pokyčio.

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti Lietuvos įmonių vadovų nuomonę, ar Lietuvai tapus ES nare yra labiau gerbiamos žmogaus teisės. Apklaustųjų nuomone, jokie pokyčio nejaučiama dėl žmogaus teisių.

16 lentelė

ES įtaka darbo rinkai

Ar Lietuvos narystė ES įtakoja Jūsų įmonėje darbuotojų trūkumą?	
Labai įtakoja	25%
Įtakoja	50%
Neįtakoja	2%
Visiškai neįtakoja	1%
Nežinau	1%

Tyrimo metu apklaustieji turėjo įvertinti, ar Lietuvos narystė ES reikalauja iš mūsų laikytis daugelio normų ir taisyklių, kurios mums yra nepriimtinos verslo srityje. Paaiškėjo, kad dauguma įmonės vadovų nesutinka, kad narystė ES reikalauja iš mūsų laikytis daugelio normų ir taisyklių, kurios mums yra nepriimtinos.

Svarbu pabrėžti, kad šiame tyrime dalyvavo įmonės vadovai, kurie domėjosi ir domisi Europos Sąjungos teikiama finansine parama. Net kelioms įmonėms buvo suteikta finansinė parama.

Apibendrinus empirinio tyrimo rezultatus, paaiškėjo, jog šiame darbe iškelta hipotezė pasitvirtino.

IŠVADOS

1. Apžvelgus skirtingų mokslininkų pateikiamus ekonominės integracijos apibūdinimus, ekonominė integracija apibrėžiama, kaip nacionalinių ekonomikų susijungimas, ribų skiriančių ekonominę veiklą vienoje valstybėje nuo kitos panaikinimas.

2. Atlikus teorinę ekonominės integracijos analizę, nustatyti keturi ekonominės integracijos etapai: laisvos prekybos zona, Muitų sąjunga, bendroji rinka bei Ekonominė ir valiutinė sąjunga. Laisvosios prekybos zona – tai silpniausia ekonominės integracijos forma, kuri apima tarifų ir kvotų tarp zoną sudarančių šalių pašalinimą. Muitų sąjunga – laisvosios prekės erdvė tarp dviejų ar daugiau valstybių, kurios ne tik panaikina daugelį apribojimų tarpusavio prekybai, bet ir taiko vieningą išorės prekybos politiką trečiųjų šalių atžvilgiu. Bendrai rinkai būdingi visi muitų sąjungos bruožai ir laisvos gamybos veiksnių judėjimas, kuriant bendrą prekių, paslaugų, darbo ir kapitalo rinką, o didžiausias pasiekimas yra tas, kad laisvos prekybos principai įtraukia darbą ir kapitalą. Ekonominė ir valiutų sąjunga (EVS) – tai stipriausia integracijos forma, kuri ne tik sukurta bendrojoje rinkoje, bet ir suderinta ekonominės politikos, kurioje naudojama vieninga valiuta.

3. Atlikus Lietuvos ekonominės integracijos į ES analizę, paaiškėjo, kad Lietuvos ekonomika yra stipriai veikiamą besikeičiančios aplinkos ir ryšių su kitomis šalimis. Lietuvos integracija į ES apima kliūčių laisvam prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimui šalinimą, bendrų ES politikos principų ir konkrečių taisyklių įgyvendinimą, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo priežiūros galios delegavimą ES institucijoms bei teisę dalyvauti bendrų sprendimų priėmimo struktūrose ir įtakoti tolesnę ES raidą. Paskutinis Lietuvos integravimo į ES žingsnis – euro įvedimas, kuris priklauso nuo konvergencijos kriterijų atitikimo.

4. Atlikus ES struktūrinės paramos Lietuvai analizę, nustatyti keturi ES struktūriniai fondai, skirti sumažinti regionų išsivystymo skirtumus ir skatinti menkiau išsivysčiusių regionų plėtrą: Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), Europos socialinis fondas (ESF), Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF), Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI) bei neformaliai penktuoju struktūriniu fondu vadinamas Sanglaudos fondas. ES SF požiūriu Lietuva yra vienas regionas. Struktūrinių fondų administracinę institucinę struktūrą sudaro: vadovaujančiosios institucijos, mokėjimo institucijos, tarpinės institucijos ir įgyvendinančios institucijos. ES struktūrinių fondų parama remiasi papildomumo principu.

5. Pagrindinis 2004 – 2006 m. ES struktūrinių fondų paramos panaudojimo tikslas - sustiprinti nacionalinio ūkio ilgalaikio konkurencingumo plėtotės prielaidas, paspartinti perėjimą prie žinių ekonomikos, kuriai būdingas didėjantis BVP ir aukštas gyventojų užimtumo rodiklis, sustiprinti žinių ekonomikos plėtrą, kuri lemia aukštesnį pragyvenimo lygį ir visų Lietuvos gyventojų gerovę. 2004 - 2006 m. struktūrinių fondų lėšos sudarė 3,091 mlrd. litų. 65,8 proc. visų

struktūrinių fondo lėšų skirta ERPF, iš jų 40,1 proc. socialinės - ekonominės plėtros infrastruktūros plėtrai ir 25,7 proc. gamybinio sektoriaus plėtrai, 18,6 proc. ESF lėšų skirta žmogiškųjų išteklių plėtrai, 15,6 proc. EŽŪOGF ir ŽOFI lėšų skirta kaimo ir žuvininkystės plėtrai. 2004 – 2006 m. ES parama Lietuvai administruota pagal Bendrąjį programavimo dokumentą. ES struktūrinių fondų įsisavinimas 2006 m. siekė 20,7 proc., 2005 m. – 8 proc., 2004 proc. – 1,5 proc.

6. Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslas – sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus. 2007 – 2013 m. ES parama Lietuvai administruojama pagal Struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir veiksmų programas. Lietuvai parama skiriama pagal konvergencijos ir teritorinio bendradarbiavimo tikslus. 2007 – 2013 m. struktūrinių fondų lėšos sudarė 23 mlrd. litų, 45,32 proc. visų struktūrinių fondų lėšų skirta ekonomikos augimo programai iš ERPF, 36,68 proc. tenka sanglaudos skatinimo programai iš ERPF ir ESF bei 16 proc. skirta žmogiškųjų išteklių plėtrai iš ESF

7. Apžvelgus Lietuvos integracijos į ES atliktus tyrimus, nustatyta, kad nagrinėta Lietuvos ekonomikė integracija sąlygojama muitų sąjungos, bendrosios rinkos, darbo jėgos migracijos, laisvo kapitalo judėjimo bei biudžetinių fondų įtakos. Atlikti tyrimai parodė, jog didžiausią poveikį Lietuvos ekonomikai turi bendrosios rinkos efektas, papildomos piniginės iš ES fondų gaunamos lėšos bei tiesioginių užsienio investicijų padidėjimas.

8. Atlikus Lietuvos makroekonominių rodiklių analizę, paaiškėjo, kad daugelis makroekonominių rodiklių rodo besitęsiantį ekonomikos augimą. Šalies 2006 m. BVP siekė 81,9 mlrd. litų, o augimas – 7,5 proc., palyginus su 2005 m. Atlikus BVP pokyčių analizę ir palyginus su kitomis ES šalimis, paaiškėjo, kad jau nuo 2001 metų Lietuva yra viena tarp pirmaujančių pagal BVP augimą ES erdvėje (ES-25). 2003 m. Lietuvos BVP pokytis siekė 10,3 proc. ir buvo pats aukščiausias visoje ES. Didžiausias makroekonominių rodiklių pakilimas buvo su gamybos ir vartojimu susijusiose veiklos rūšyse: pramonėje, statyboje, didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje.

9. Atlikus anketinį Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimą, rezultatai rodo, kad daugiausia gyventojų teigiamai vertina Lietuvos integracijos į ES poveikį Lietuvos ekonomikai. Kaip pagrindiniai narystės privalumai nurodomi: teigiama įtaka Lietuvos ekonomikai (96 proc.), užsienio prekybai ir eksportui (87 proc.) naujų technologijų vystymui (86 proc.), darbo rinkai (83 proc.), patrauklumui užsienio investuotojams (83 proc.). Pagrindiniai narystės trūkumai: kylančios prekių ir paslaugų kainos (96 proc.) ir auganti Lietuvos gyventojų migracija į kitas ES šalis (89 proc.).

PASIŪLYMAI

1. Visais įmanomais informacijos skleidimo būdais informuoti gyventojus ir įmones apie ES teikiamas paramas, išsamiai aiškinant jos naudą Lietuvos ekonomikai ir versti Lietuvos įmones naudotis parama, kad išnaudotų pilnai Lietuvai teikiamą paramą, tai būtų naudinga ne tik Lietuvos ekonomikai, bet ir skatintų kitas organizacijas naudotis parama.

2. Dar kartą atskirose darbo grupėse apsvarstyti planuojamus rezultatus ir rodiklius, patikrinti ar tikrai numatomi veiksnių programose veiksmai duos pageidaujamą rezultatą ir ar tikrai esami rodikliai šį rezultatą pakankamai gerai atspindės. Tai leistų išvengti SF 2004-2006 m. periodo klaidų, kai netiksliai suformuluoti rezultatai ir matavimo rodikliai sudarė sąlygas neefektyviam lėšų panaudojimui.

3. Visais įmanomais būdais stengtis mažinti Lietuvos gyventojų migraciją į kitas šalis, mažinant mokesčius ir labiau didinant minimalų darbo užmokestį. Darbo jėgos emigracijos iš Lietuvos srautus galėtų sumažinti darbdavių požiūrio į samdomą darbo jėgą kitimas, darbo užmokesčio bei socialinių garantijų didinimas.

4. Remti tolesnę Europos Sąjungos integraciją, atsižvelgiant į nacionalinius Lietuvos interesus. Kurti stiprių institucijų valdomą sąjungą, kurioje užtikrinamas demokratinis teisėtumas, skaidrus ir efektyvus sprendimų priėmimas ir valstybių narių lygiateisiškumas. Remti pažangiausias Europos Sąjungos valstybių bendradarbiavimo formas, atviras visoms valstybėms narėms, ir jose aktyviai dalyvauti. Siekti formuoti kuriamą Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politiką

5. Skatinti kuo anksčiau įvesti bendrąją ES valiutą – eurą ir lyginti šalyje paslaugų ir prekių kainas atsižvelgiant į kaimyninių šalių.

6. Skatinti kitataučių migraciją į Lietuvą, suteikiant jiems sąlygas įsidarbinti Lietuvoje, tai galėtų sumažinti esamą darbo jėgos trūkumą Lietuvoje.

MOKSLINĖ LITERATŪRA

1. Navickas, Valentinas. (2004) *Europos Sąjungos rinkų ypatumai*. Kaunas: Technologija. 163 p. ISBN 9955-09-353-6.
2. Budreikaitė, Danutė; Kolyta, Saulius. (2003) *ES vidaus rinka*. Vilnius: Eugrimas. 170 p. ISBN 9955-9553-25.
3. Vilpišauskas, Ramūnas. (2003) *Europos Sąjungos vidaus rinka ir Lietuva*. Vilnius: Eugrimas. 141 p. ISBN 9955-501-51-0.
4. Europos integracijos studijų centras. (2000) *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą*. Vilnius: Eugrimas. 153 p. ISBN 9986-752-69-8.
5. Maniokas, Klaudijus. (2003) *Europos Sąjungos plėtra ir europeizacija*. Vilnius: Eugrimas. 207 p. ISBN 9955-501-40-5.
6. Nakrošis, Vitalis. (2003) *Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinių fondų valdymas*. Vilnius: Eugrimas. 132 p. ISBN 9955-501-53-7.
7. Vitkus, G.; Maniokas, K. (1997) *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą*. Vilnius: Europos integracijos studijų centras. 388 p.
8. Jurkynas, J.; Jurkynuenė, J.; Visockis, A. (2004) *Lietuvos kelias į Europos Sąjungą ir į Nato*. Kaunas: Šviesa. 144 p. ISBN 5-430-03775-3.
9. Damasienė, V.; Cibulskienė, D. (2002) Lietuvos ekonominės integracijos į ES skatinimo strateginės kryptys ir įgyvendinimo priemonės. *Organizacijų vadyba*, Vilnius: Sisteminiai tyrimai, Nr. 23, p. 29-39. ISSN 1392-1142.
10. Misiūnas, Algimantas. (2003) Šalių kandidačių į ES ekonomika 2002 metais. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, Vilnius: Ūkio ministerija, Nr. 2, p. 98 – 105. ISSN 1392-351X.
11. Rudzkiš, Rimantas. (2006) Investicijos – pagrindas ilgalaikiam ūkio augimui. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, Vilnius: Ūkio ministerija, Nr. 1, p. 16 – 23. ISSN 1392-351X.
12. Kasperavičius, Ričardas. (2006) Statistiniai duomenys prieš mitus – ginčas dėl kainų stabilumo įvedant ir įvedus eurą Lietuvoje. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, Vilnius: Ūkio ministerija, Nr. 2, p. 92 – 99. ISSN 1392-351X.
13. Finansų ministerijos Fiskalinės politikos departamentas. (2006) Lietuvos ekonominių rodiklių projekcijos 2006 – 2009 metams. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, Vilnius: Ūkio ministerija, Nr. 2, p. 66 – 69. ISSN 1392-351X.
14. Kazlauskas, Arvydas; Misiūnas, Algimantas. (2006) Bendrieji Lietuvos ūkio raidos rodikliai. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, Vilnius: Ūkio ministerija, Nr. 1, p. 4 – 15. ISSN 1392-351X.
15. Misiūnas, Algimantas. (2005) Lietuvos ekonomika ES erdvėje. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, Vilnius: Ūkio ministerija, Nr. 1, p. 70 – 77. ISSN 1392-351X.

16. Advejenkova, Vitalija; Bratčikovienė, Nomedā. (2004) Naujų ES šalių ekonomikos tendencija. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, Vilnius: Ūkio ministerija, Nr. 2, p. 52 – 61. ISSN 1392-351X.
17. Kvedaraitė, V. (1998) Užsienio investicijos Lietuvoje. *Vadovas užsienio investuotojui*. Lietuvos informacijos institutas. 125 p. ISBN 9986-12-162-0.
18. Bennet, R. (1999) *International Business. Second edition. Financial Times Profesional Ltd.* 402 p. ISBN 0-273-63429-1.
19. Europos deficitas. (2006) *Integracijos žinios*. Nr. 57, p.19.
20. BVP augimas. (2004) *Integracijos žinios*. Nr.7-8, p 56.
21. Aplinkosauga. (2004) *Integracijos žinios*. Nr.7-8, p 33.
22. Gamybos, paslaugų apimtys pagal sektorius. (2004) *Integracijos žinios*. Nr.7-8, p 25.
23. BPD. (2005) *ES struktūriniai fondai – Lietuvai*. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. p. 91. ISBN 9955-562-17-X.
24. BPN. (2005) *ES struktūrinių fondų parama privačiam sektoriui*. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. p. 27. ISBN 9955-9607-5-2.
25. Krikščiūnas, Kęstutis. (2005) *Enlarged European Union in house of Europe: new internal and external problems: proceedings*. Kaunas: Technologija. 188 p.
26. Brent F. Nelsen, Alexander Stubb. (2003) *The European Union: readings on the theory and practice of European integration*. London: Lynne Rienner Publishers. 377 p. ISBN: 1-4039-0422-7.
27. Fraser Cameron. (2004) *The future of Europe: integration and enlargement*. London: Routledge. 170 p. ISBN: 0-415-32484-X.
28. Laslawsk, Kazimierz. (2006) *Historia integracji europejskiej*. Wydawca: Adam Marszdek. 360 p.
29. Czarczynska, Anna; Sledziewska, Katarzyna. (2003) *Teoria integracji europejskiej*. Wydawca: C.H.Beck. 220 p.
30. Vėlyvis, Jonas. (2005) *Euroverslas: asmenų, paslaugų, prekių ir kapitalo laisvas judėjimas*. Vilnius: UAB „Ciklonas“. 135 p. ISBN: 9955-497-80-7.
31. Piasecka, Aneta; Senkuvienė, Jurgita. (2005) *Lietuvos ekonomikos tyrimas*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 80 p. ISSN: 1648-4673.
32. Panfil, Tomasz. (2003) *Europos Sąjunga: viskas, ką turi apie ją žinoti*. Vilnius: Mūsų knyga. 48 p. ISBN: 9955-573-31-7.
33. Jurkynas, Juozas; Jurkynienė, Genia; Visockis, Albinas. (2004) *Lietuvos kelias į Europos Sąjungą ir į Nato*. Kaunas: Šviesa. 207 p. ISBN: 5-430-03775-3.

34. Nakrošis, Vitalis. (2003) *Europos Sąjungos regioninė politika ir struktūrinių fondų valdymas*. Vilnius: Eugrimas. 132 p. ISBN: 9955-501-53-7.
35. Vilpišauskas, Ramūnas; Nakrošis, Vitalis; Miškinis, Vaclovas; Galinis, Arvydas; Kugelevičius, Jonas; Medaiskis, Teodoras. (2000) *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: pasiekimai ir problemos*. Vilnius: Eugrimas. 153 p. ISBN 9986-752-69-8.
36. Maniokas, Klaudijus. (2003) *Europos Sąjungos plėtra ir europeizacija: Vidurio ir Rytų Europos valstybių įsijungimas į Europos Sąjungą*. Vilnius: Eugrimas. 207 p. ISBN: 9955-501-40-5.
37. Vilpišauskas, Ramūnas. (2003) *Europos Sąjungos vidaus rinka ir Lietuva: integracija ir jos ekonominis poveikis*. Vilnius: Eugrimas. 141 p. ISBN: 9955-501-51-0.
38. Vilpišauskas, Ramūnas. (2001) *Integracija Europoje: Baltijos šalys ir Europos Sąjunga*. Vilnius: Arlila. 158 p. ISBN: 9986-810-26-4.
39. Vitkus, Gediminas. (2003) *Europos Sąjunga ir ne tik: 99 terminai*. Vilnius: Alora. 194 p. ISBN: 9955-549-01-7.
40. Respublikinė konferencija. (2004) *Kokybės vadybos poveikis šalies ūkiui, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą*. Kaunas: Technologija. 223 p. ISBN: 9955-09-756-6.
41. Paleckis, Algirdas; Ikamas, Aleksandras. (2002) *Mes ir Europos Sąjunga*. Vilnius: Vertimo, dokumentacijos ir informacijos centras. 48 p. ISBN: 9955-9434-6-7.
42. Kolyta, S.; Masandukaitė, A.; Mikšys, A.; Rastauskaitė, J.; Vaitkevičius, D. (2002) *Verslo Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje vadovas*. Vilnius: Europos Komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 240 p. ISBN: 9955-9553-0-9.
43. Europos komitetas. (1999) *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: institucijų ir organizacijų žinynas*. Vilnius: Europos komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 117 p. ISBN 9986-9335-0-1.
44. Europos komitetas. (2001) *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: valstybės institucijų, įstaigų, įmonių ir kitų organizacijų žinynas*. Vilnius: Europos komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. 175 p. ISBN 9955-485-00-0.
45. Vilpišauskas, Ramūnas. (2002) *Lietuvos dalyvavimas Europos Sąjungos vidaus rinkoje: laisvas prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimas*. Vilnius: Alora. 27 p. ISBN: 9955-9413-9-1.
46. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. (2003) *Europos Sąjunga – 2004: iššūkiai, procesai ir Europos studijos*. Kaunas: Technologija. 164 p. ISBN: 9955-09-409-5.
47. Damasienė, V.; Cibulskienė, D. (2002) Lietuvos ekonominės integracijos į ES skatinimo strateginės kryptys ir įgyvendinimo priemonės. *Organizacijų vadyba*. Vilnius: Sisteminiai tyrimai, Nr. 23, p. 29-39. ISSN 1392-1142.

48. Kvedaras, Virmantas; Rūškys, Giedrius; Umbrasas, Gintas. (2002) Integracijos poveikis į ES Lietuvos ekonomikai. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Nr. 24, p. 72 – 82. ISSN: 1392-1142.
49. Ekonomika ir vadyba - konferencija. (2003) *Tarptautinė ekonomika ir prekyba integracijos kontekste*. Kaunas: Lietuva. 124 p. ISBN: 9955-09-390-0.

INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Vikipedija. (2006) Europos Sąjunga. [interaktyvus] *wikipwdija. Or* . [žiūrėta 2006 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_S%C4%85junga>
2. Europa.(2006) Ekonominiai reikalai. [interaktyvus] *europa.eu*. [žiūrėta 2006 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.europa.eu.int/index_lt.htm>
3. Europos Sąjunga. (2006) Europos integracija. [interaktyvus] *durys.org*. [žiūrėta 2006 m. sausio 9 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.durys.org/zinynas/kultura_ir_integracija.htm>
4. Europos komitetas. (2006) Lietuvos integracija į ES iš arčiau. [interaktyvus] *euro.lt*. [žiūrėta 2006 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.euro.lt/showitems.php?TopMenuID=3&MenuItemID=16&ItemID=1172&LangID=1>>
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės. (2005) Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos integracijos į ES srityje 2004 m. apžvalga. [interaktyvus] *Irv.lt*. [žiūrėta 2006 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.lrv.lt/2004_LRV_apzvalga.pdf>
6. Tarptautinis verslo žurnalas. (2006) Lietuvos ekonomika. [interaktyvus] *Iurm.lt*. [žiūrėta 2006 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą:<http://www1.urm.lt/data/6/LF02612467_1eko.htm>
7. Šimačius, Remigijus. (2005) Ką daryti, kad klestėtų Lietuvos ekonomika. [interaktyvus]. *Irinka.lt*. [žiūrėta 2005 m. gruodžio 25 d.]. Prieiga per internetą:<<http://66.249.93.104/search?q=cache:2yMtArsuV38J:www.lrinka.lt/Straipsn/Ek4.phtml+Lietuvos+ekonomika&hl=lt>>
8. Laisvoji rinka. (2005) Integracija į ES [interaktyvus]. *Irinka.lt*. [žiūrėta 2005 m. gruodžio 6 d.]. Prieiga per internetą:< <http://www.lrinka.lt/Leidiny/integracija.es/2000.4.interesai.phtml>>
9. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2005) Integracija į Europos Sąjungą [interaktyvus]. *ukmin.lt*. [žiūrėta 2005 m. gruodžio 6 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.ukmin.lt/ukmin_ataskaita_2003/lt/ukmin_integracija_es.html>
10. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. (2004) Bendrasis programavimo dokumentas [interaktyvus] *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2005 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?doc>>

11. Apie ES struktūrinius fondus. (2005) Europos regioninės plėtros fondas [interaktyvus]. *ivpk.lt*. [žiūrėta 2005 m. gruodžio 25 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.ivpk.lt/main.php?cat=63gr=8>>
12. Prieiga per internetą:<http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0585en01.pdf>
13. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. (2005) Europos Sąjungos struktūriniai fondai [interaktyvus]. *finmis.lt*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 21 d.]. Prieiga per internetą:<<http://finmin.lt/finmin/content/print.jsp?doclocator/>>
14. Struktūriniai fondai ir kultūra. (2005) Kas ir kokie yra struktūriniai fondai [interaktyvus]. *dutys.org*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 21 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.dutys.org/sf/iniciatyvos/kas.htm>>
15. ES struktūriniai fondai. (2005) Tinklas konsultacinių įmonių dėl ES fondų [interaktyvus]. *cci.lt*. [žiūrėta 2005 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.cci.lt/?page=329>>
16. ES programos ir struktūriniai fondai. (2005) ES struktūrinių fondų parama [interaktyvus]. *inforbalt.lt*. [žiūrėta 2006 m. gegužės 2 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.inforbalt.lt/main.php?r=476>>
17. ES programos ir struktūriniai fondai. (2004) Informacija apie ES struktūrinius fondus [interaktyvus]. *inforbalt.lt*. [žiūrėta 2006 m. gegužės 2 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.inforbalt.lt/main.php?r=476>>
18. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2005) Integracija į Europos Sąjungą [interaktyvus]. *ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. gegužės 6 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.ukmin.lt/ukmin_ataskaita_2003/lt/ukmin_integracija_es.html>
19. Inovacijų portalas. (2005) ES struktūriniai fondai [interaktyvus]. *innovation.lt*. [žiūrėta 2006 m. gegužės 6 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.inovation.lt/lt/projects/finances/structural-funds/>>
20. Apie ES struktūrinius fondus. (2005) Europos regioninės plėtros fondas [interaktyvus]. *ivpk.lt*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.ivpk.lt/main.php?cat=63gr=8>>
21. LR Ūkio ministro įstatymas dėl paramos projektams, siekiantiems gauti ES SF finansinę paramą pagal Lietuvos 2004 – 2006 m. BPD Nr. 86-745 [interaktyvus]. *Irs.lt*. [žiūrėta 2006 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www3.Irs.lt/cgi-bin/preps2?Conditionl=244991>>
22. Lietuvos Respublikos Seimas. (2003) Nutarimas dėl atsakomybės už ES SR paramos įgyvendinimą Lietuvoje paskirstymo tarp valstybės institucijų Nr. 88-3999 [interaktyvus]. *Irs.lt*. [žiūrėta 2006 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www3.Irs.lt/cgi-bin/preps2?Conditionl=217766>>

23. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2003) Struktūrinių fondų parama [interaktyvus]. *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. vasario 2 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.ukmin.lt/index.php/lt/es/parama>>
24. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2003) Sprendimai skirti struktūrinių fondų paramai [interaktyvus]. *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.ukmin.lt/index.php/lt/es/skirtaparama>>
25. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2003) Tiesioginė parama verslui [interaktyvus]. *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.ukmin.lt/files/Docs/ES_fondai/3.1.doc>
26. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2003) Verslo aplinkos gerinimas [interaktyvus]. *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. gegužės 2 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.ukmin.lt/files/Docs/ES_fondai/3.2.doc>
27. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. (2004) Bendrasis programavimo dokumentas [interaktyvus] *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.finmin.lt/finmin/selectpage.do?doc>>
28. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2003) Valstybės pagalbos schema [interaktyvus]. *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 18 d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.ukmin.lt/catalogs/38/vps.doc>>
29. Europa. (2005) Apie ES trumpai [interaktyvus]. *europa.eu*. [žiūrėta 2005 m. balandžio 18 d.]. Prieiga per internetą:<http://europa.eu.int/abc/index_lt.htm>
30. Lietuvos statistikos departamentas. (2005) Europos Komisijos parengti struktūriniai rodikliai [interaktyvus]. *Std.lt*. [žiūrėta 2006 m. gegužės 22 d.]. Prieiga per internetą:<http://europa.eu.int/comm/eurostat/newcronos/reference/display.do?screen=welcomeref&open=/&product=EU_key_indicators&depth=2&language=en>
31. Lietuvos statistikos departamentas. (2005) Lietuvos ekonomikos 2004 m. IV ketvirčio apžvalga [interaktyvus]. *Std.lt*. [žiūrėta 2006 m. gegužės 20 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.std.lt/uploads/LEA_2004_4_00.pdf>
32. Finansų ministerija. (2005) ES struktūriniai fondai ir jų teikiamos galimybės [interaktyvus]. *infobalt.lt*. [žiūrėta 2006 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą:<www.infobalt.lt/docs/FM_Krisciunas_SFai_ABC_Mo.ppt>
33. LR Ūkio ministerija. (2005) Lietuvos ir Europos Sąjungos santykiai [interaktyvus]. *Ukmin.lt*. [žiūrėta 2006 m. balandžio 5d.]. Prieiga per internetą:<<http://www.ukmin.lt/index.php/lt/Europos/integracija/new-page/>>

KLIUKEVIČIŪTĖ, Laura. (2007) *The Evaluation of Influence of the Integration into ES to Lithuanian Economy*. MBA Graduation Paper. Kaunas: Kaunas Faculty of Humanities, Vilnius University. 79 p.

SUMMARY

Integration to the EU includes elimination of barriers to free movement of goods, services, capital and persons, implementation of general principles and specific rules of the EU policy, delegation of making decisions and supervision of their implementation to the EU institutions as well as the right to participate in structures of making common decisions and influence further development of the EU.

Achievements of Lithuanian economics are concurrent with progressing economic integration into the EU. Lithuanian economic integration covers several stages: Free Trade Area, Customs Union, Single market as well as Economic and Monetary Union.

Lithuania, after becoming member of the European Union, experienced fast social, economic and political transformation. Significant structural changes in economics took place, related to changes in foreign trade. Financial support of the EU allows Lithuania enhance its role on the European and international stage. From the economic point of view, participating in the single market of Europe helped to improve level of trade and welfare. Lithuania, after becoming member of the European Union, not only receives support from the European Union, but also has new possibilities in the market. The period of programming 2004-2006 was rather short, so we had to make significant change in economics during the short period, in order to achieve social and economic cohesion in Lithuania. During 2004-2006 and 2006-2013 great investments of Lithuanian and the EU assets were intended in the Single Programming Document. This plays the main role in creating conditions for growth, which will allow Lithuania to realize its potential. It is important to emphasize, that new members of the European Union experience pressure to learn the rules and intercept experience during very short time. Rules and experience of structural funds that exist today were developed since the end of the eighth decade, so the old EU members had more than ten years to adapt national systems to structural policy of the EU and to reforms of the changing system. It may be said that member states have almost “optimal”, but different models of administration of structural and cohesion funds, whereas new members had to intercept system of implementation, which was used by member states of the EU for a rather long time.

Makroekonominiai rodikliai

16 lentelė

Pagrindiniai ekonominiai ir socialiniai rodikliai ¹⁰

	ES-25	ES-15	Lietuva	Latvija	Estija	Danija	Airija
BVP vienam gyventojau pagal PGS (ES-25=100)	100,0	108,0	55,0	52,3	65,0	122,5	139,2
BVP pokytis, %	2,8	2,6	7,8	11,0	10,9	3,0	5,3
Užimtumas, %	63,3	64,7	61,2	62,3	63,0	75,7	66,3
Nedarbo lygis, %	7,9	7,4	5,6	6,8	5,9	3,9	4,4
Darbo našumas vienam dirbančiajam pagal PGS	100,0	106,4	55,8	50,5	62,1	105,6	128,6
Valstybės skolos santykis su BVP, %	62,2	63,3	18,2	10,0	4,1	30,2	24,9
Valstybės biudžeto deficitas(-) / perteklius(+) santykis su BVP, %	-1,6	-1,7	-0,3	0,4	3,8	4,2	2,9
Suderinto VKI prekių ir paslaugų kainų pokytis, %	2,2	2,2	3,8	6,6	4,4	1,9	2,7
Investicijų dalis BVP, %	20,5	20,4	23,1	34,4	33,8	22,1	27,9
Eksporto santykis su BVP, %	0,5	0,4	-10,2	-20,2	-9,7	2,9	11,4

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Eurostato duomenų bazę New Cronos.

17 lentelė

Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvirtinami dydžiai

	2003	2004	2005	2006	2007
Bazinė mėnesinė alga, Lt	105	115	115	115	115
Pagrindinis neapmokestinamas pajamų dydis, Lt	290	290	290	290	320
Minimalusis gyvenimo lygis, Lt	125	125	125	125	130
Minimalioji mėnesinė alga, Lt	450	500	550	600	600
Valstybinė socialinė draudimo bazinė pensija, Lt	152	172	200	230	266

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

18 lentelė

Materialinės investicijos Lietuvoje

	2003	2004	2005	2006
Materialinės investicijos, mln. Lt	3163	4380	5488	6834
Materialinės investicijos vienam gyventojui, Lt	872	1216	1535	1925

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

¹⁰ 2006 m.

Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje 2003–2006 metais (mln. Lt)¹¹

	2004 01 01	2005 01 01	2006-01-01	2006-07-01	2006-10-01
Tiesioginės užsienio investicijos, iš viso	13699,4	16192,6	23895,8*	23571,6*	24987,5
Padidėjimas, palyginti su praėjusiu laikotarpiu	515,6	2493,2	-	-324,2	1415,9
Padidėjimas, palyginti su praėjusiu laikotarpiu, proc.	3,9	18,2	-	-1,4	6,0
Tiesioginės investicijos vienam gyventojui, Lt (eurų)	3976 (1152)	4727 (1369)	7022 (2034)	6948 (2012)	7371 (2135)
Padidėjimas, palyginti su praėjusiu laikotarpiu, Lt (eurų)	168 (49)	751 (217)	-	-74 (-22)	423 (123)
Padidėjimas, palyginti su praėjusiu laikotarpiu, proc.	4,4	18,9	-	-1,05	6,1

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Ūkio Ministerija.

Materialinės investicijos pagal ekonominės veiklos rūšis¹²

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Iš viso	105,3	121,0	103,8	106,2	112,6	116,0	118,5
Žemės ūkis, medžioklė ir miškininkystė, žuvininkystė	94,2	151,0	131,9	136,6	126,3	109,9	127,5
Kasyba ir karjerų eksploatavimas	2,8 k.	170,4	51,2	72,3	112,6	120,9	110,1
Apdirbamoji gamyba	98,1	107,6	103,8	106,4	97,1	116,6	109,4
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	74,2	127,4	115,8	99,6	113,2	121,9	124,5
Statyba	25,9	123,1	110,6	89,4	134,7	133,1	130,4
Didmeninė ir mažmeninė prekyba, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas	115,1	122,6	91,7	121,0	84,7	112,3	134,6
Viešbučiai ir restoranai	186,0	98,4	172,9	84,0	63,6	113,4	196,9
Transportas, sandėliavimas ir ryšiai	114,4	111,2	93,7	87,9	116,9	108,6	97,0
Transportas ir sandėliavimas	114,6	133,8	96,8	123,1	123,2	113,3	92,4
Paštas ir telekomunikacijos	114,2	95,5	90,7	51,4	101,3	94,2	113,9
Finansinis tarpininkavimas	86,6	76,6	119,1	146,0	79,0	112,6	97,2
Nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veikla	6,2 k.	172,2	97,9	96,9	146,4	133,2	106,9

¹¹ Lietuvos bankas patikslino įmonių, kurios įtrauktos į vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus, akcinio kapitalo vertę ir perskaičiavo 2005 m. ir 2006 m. sukauptų tiesioginių užsienio investicijų apimtį.

¹² palyginti su ankstesniais metais, %

20 lentelės tęsinys

Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	99,3	98,0	114,3	136,4	117,4	103,0	145,9
Švietimas	76,8	2,0 k.	91,4	86,6	147,2	92,2	152,2
Sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	52,7	152,0	159,0	62,6	112,6	154,5	107,5
Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla	2,7 k.	123,3	129,1	105,4	108,1	78,1	94,9

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

21 lentelė

Užsienio prekybos balansas (Mln. litų)

	Eksportas	Importas	Balansas
2006 m. sausis–lapkritis	35672,1	48330,0	-12657,9
sausis	2724,7	3439,8	-715,1
vasaris	2873,9	3606,0	-732,1
kovas	3448,6	4752,0	-1303,4
I ketvirtis	9047,2	11797,8	-2750,6
balandis	3112,3	3976,5	-864,2
gegužė	3591,6	4735,9	-1144,3
birželis	3375,9	4580,1	-1204,2
II ketvirtis	10079,9	13292,5	-3212,6
liepa	3137,0	4205,6	-1068,6
rugpjūtis	3383,9	4830,1	-1446,2
rugsėjis**	3470,7	4859,4	-1388,7
III ketvirtis**	9991,5	13895,1	-3903,6
spalis**	3416,8	4643,0	-1226,2
lapkritis	3136,7	4701,6	-1564,9
2005 m.	32767,3	43151,9	-10384,6
sausis–lapkritis	29688,7	39006,2	-9317,5
I ketvirtis	6820,2	8432,4	-1612,2
II ketvirtis	7795,2	10698,0	-2902,8
III ketvirtis	8562,0	11257,2	-2695,2
spalis	3198,4	4215,0	-1016,6
lapkritis	3312,9	4403,6	-1090,7

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenis.

Prioritetai ir priemonės

22 lentelė

Prioritetai ir jų įgyvendinimo priemonės pagal Lietuvos 2004 – 2006 m. BPD

PRIORITETAI	PRIEMONĖS
1 PRIORITETAS: SOCIALINĖS IR EKONOMINĖS INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA (finansuojama iš ERPF)	<p><u>1.1 priemonė.</u> Transporto infrastruktūros prieinamumo ir paslaugų kokybės gerinimas.</p> <p><u>1.2 priemonė.</u> Energijos tiekimo stabilumo, prieinamumo ir didesnio efektyvumo užtikrinimas.</p> <p><u>1.3 priemonė.</u> Aplinkos kokybės gerinimas ir aplinkai daromos žalos prevencija.</p> <p><u>1.4 priemonė.</u> Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir atnaujinimas.</p> <p><u>1.5 priemonė.</u> Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, tyrimų ir studijų įstaigų infrastruktūros bei socialinių paslaugų (papildančių paslaugas, kurioms teikiama Europos socialinio fondo parama) plėtra.</p>
2 PRIORITETAS: ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA (finansuojama iš ESF)	<p><u>2.1 priemonė.</u> Užimtumo gebėjimų ugdymas.</p> <p><u>2.2 priemonė.</u> Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių plėtotė.</p> <p><u>2.3 priemonė.</u> Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija.</p> <p><u>2.4 priemonė.</u> Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas.</p> <p><u>2.5 priemonė.</u> Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje.</p>
3 PRIORITETAS: GAMYBOS SEKTORIAUS PLĖTRA (finansuojama iš ERPF)	<p><u>3.1 priemonė.</u> Tiesioginė parama verslui.</p> <p><u>3.2 priemonė.</u> Verslo aplinkos gerinimas.</p> <p><u>3.3 priemonė.</u> Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra.</p> <p><u>3.4 priemonė.</u> Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos.</p>
4 PRIORITETAS: KAIMO PLĖTRA IR ŽUVININKYSTĖ (finansuojama iš EŽŪGOF Orientavimo skyriaus ir ŽOIF)	<p><u>4.1 priemonė.</u> Investicijos į žemės ūkio valdas.</p> <p><u>4.2 priemonė.</u> Parama jauniems ūkininkams.</p> <p><u>4.3 priemonė.</u> Žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros gerinimas.</p> <p><u>4.4 Priemonė.</u> Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas.</p> <p><u>4.5 priemonė.</u> Miškų ūkis.</p> <p><u>4.6 priemonė.</u> "Leader +" pobūdžio priemonė.</p> <p><u>4.7 priemonė.</u> Mokymas.</p> <p><u>4.8 priemonė.</u> Veiksmai, susiję su žvejybos laivais.</p> <p><u>4.9 priemonė.</u> Vandens išteklių apsauga ir plėtra, akvakultūra, žvejybos uosto įrengimai, perdirbimas ir rinkodara bei žvejyba vidaus vandenyse.</p> <p><u>4.10 priemonė.</u> Kiti (su žuvininkyste susiję) veiksmai.</p>
5 PRIORITETAS: TECHNINĖ PARAMA	<p><u>5.1 priemonė.</u> Parama programos parengimui, valdymui, priežiūrai ir kontrolei (ERPF).</p> <p><u>5.2 priemonė.</u> Programos viešinimas ir vertinimas (ESF).</p>

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos 2004 – 2006 m. BPD.

